I a 52 f zō P/º

1.

PLVTARCHI CHAERONEI PHILOSOPHI, HISTORICIQ. CLARISSIMI

SEPTEM SAPIENTVM CONVIVIVM,

Gulielmo Plantio Cenomanno Medico, interprete: Adiecto Græco, ab eodem innumeris emendato locis.

ITEM,

DE SVPERSTITIONE, *libellus.*

Eodem interprete.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

APVD SEB. GRYPHIVM

LVGDVNI,

1552.

GVLIELMVS PLANTIVS IACOBO HVRAVLTIO MAGNO FRANCIAE ACROATAE S. P. D.

PLVTARCHI *ſeptem Sapientum conuiuium, è Græco in Latinum ſermonem à me nuper conuerſum, cùm formulis chalcotypis excudendum dare uellem, id tibi Huraulti clariſſime dicare uiſum eſt, ut pro tua erga me beneuolentia mei uiciſſim in te animi & obſeruantiæ haberes qualecunq; teſtimonium. Etſi enim noſtra per ſe uidebatur interpretatio parum te digna, diſerto nimirum uiro & polito: res tamen per eam ſi non ſatis expreſſa uerbis, at certè quoquo modo adumbrata tua cognitione uiſa eſt digniſſima. Nam quum unus tres perſonas ſuſtineas: in regia unam, ubi ſecundum Nomophylaca ampliſſimum geris magiſtratum, alteram in urbe politici uiri & ciuilis, tertiam domi patrisfamiliâs: multa hìc ab illis ſeptem Sapientibus uiris de Principis officio, de Republica gubernanda, & familiari tuenda regendaq; habes tradita*

præcepta, aliaq; multa ad omnem uitæ partem multò utiliſsima ſimul & iucundiſsima. Quemadmodum igitur ex delineatis imaginibus & carbone ductis lineamentis ſolùm adumbratis uiſos nobis antè & notos facilius interdum agnoſcimus, quàm ex ijſdem ipſis expreſsis & omni pigmentorum colorumq; uarietate effictis: ſic tu quæ ex autore ipſo Græcè cognoſcere potuiſti magno ornatu ſcripta, ex nobis Latinè nullo prope modum ornatu reddita recognoſces. Bene Vale.

IAC. ALLIANCVRTVS NYORTENSIS LECTORI.

Sympoſium ſeptem poſitum ſapientibus olim
Plantius à Danais tranſtulit ad Latios.
Hoc adeas, menſæ fies conuiua perennis:
durat perpetuò lapſus ab ore cibus.

PLVTARCHI CHAERONEI SEPTEM SAPIENTVM CONVIVIVM,

Interprete Gulielmo Plantio Cenomanno.

DIOCLES.

ENIMVERO* *Nicarche, ſequens* ætas denſam rebus caliginem & obſcuritatem non paruam allatura uidetur, quãdo hodie de rebus tam recẽtibus, noſtramq́; memoriam minimè fugientibus falsò conſcripti libri, uulgò fidem inueniunt. Nam nec ab illis ſeptem Sapientibus ſolùm, ut accepiſtis, agitatum eſt conuiuium, ſed parte etiam altera longe pluribus, inter quos & ipſe fui: quippè qui propter artem quam factito & Periandri familiaris & Thaletis hoſpes eram. Apud me enim diuerſabatur uir ille, ita iubente Periandro: nec rectè*

*Argumenti occaſio.

*Tẽpus nonnulla obſcurat, alia retegit.

*hiſtoriam retulit, quicunq; is fuit qui eam rem nobis narrauit: quem uериſimile eſt ex ijs non fuiſſe qui conuiuio interſuêre. Verùm quando otium abundè ſuppeditat, & * ſenectus alioqui ipſa morti ſemper obuia dilationem rei olim commemorandæ ſatis tutò præſtare non poteſt, ſi diligenter attenderitis, ab initio ut quæq; geſta ſunt ordine omnia referam. Conuiuium inſtruxerat Periander non in urbe, ſed in cœnaculo quodam iuxta Lechæum, qui locus erat parturientium non longè à Veneris delubro, cui etiam tum à Periandro fiebat ſacrum. Nam quùm de * matris morte, quæ perditè amoribus æſtuans uitam ultrò proiecerat, necemq; ipſa ſibi conſciuerat, Veneri nondum ſacrificaſſet, tum primùm Meliſſæ ſomnijs motus eam uenerari & colere inſtituit. Singulis autem conuiuis multo ornatu rheda parata præſto erat, quòd & æſtas eſſet et ob carrorum & hominum multitudinem uia inde ad mare uſq; tota puluere ſublato & ſtrepitu impediretur. At Thales pro foribus bigam cernens, multo riſu proſecutus reiecit. Digreſsi itaq; de uia publica iter per agros ſilentio faciebamus nos & unà nobiſcum tertius Naucratita Niloxenus probus uir imprimis, qui Solone & Thalete in Aegypto uſus fuerat familiariter, atq; iterum ad Biantem miſſus, quamobrem neſcire ſe, niſi quòd ſuſpicabatur Bianti alterum proble*

*Senex nõ ſatis locuplex futuri ſponſor.

*Tam perditè & impotenter uiuentem matrẽ Periander amauiſſe dicitur, ut cũ ea iam mortua coîre ſuſtinuerit: ueluti ex hoc loco Plutarchi colligi poſſe uidetur. Nã Suidas & Herodotus Meliſſam ipſam fuiſſe dicunt.

*problema adferre epiſtola conſignatum. Inſcribebatur enim, Si Bias recuſaſſet, Græcorum doctiſsimis ſoluendum proponeretur. Præter ſpem (ait Niloxenus) ex epiſtolæ inſcriptione commodum mihi uſu uenit, quòd omnes uos hîc inuenerim. Itaq; epiſtolam, ut uidetis, ad conuiuium adfero: ſimulq; nobis eam oſtendebat. Thades uerò ſubridens, ſi quid mali contineat (inquit) rurſum ad Prienenſem. Soluet enim Bias quemadmodum ſoluit primum. Sed quid, inquam, ſibi uult primùm iſtud? Victimæ (inquit) ad ſe miſſæ * partem peſsimam ſimul & optimam eximere iuſſus, ualde ſcitè & perbellè exemptam linguam Amaſidi regi remiſit: quo facto nominis celebritatem & admirationem apud omnes ſibi parauit. Non propterea ſolùm (reſpondet Niloxenus) ſed amicus eſſe non renuit, ne regum quidem, quod uos facitis. Siquidem quum tua alia miratur & ſuſpicit, tum uerò * pyramidis dimenſione mirificè delectatus eſt, quòd citra omnem difficultatem, nulloq; aſtronomo inſtrumento opus habens, ſed ad Vmbræ finem quam pyramis efficeret collocato baculo, duobus radij contactu effectis triangulis, manifeſtò oſtenderis quam rationem umbra ad umbram ſeruaret, eandem proportionem ad baculum habere pyramidem. Sed quod dicere cœperam calumniabantur uulgò tibi regis nomen odioſum eſſe,*

* Peſsima noſtri pars & optima lingua.

*Pyramidis ex umbra menſio.

*& quædam tuæ in tyrannorum ignominiam adſerebantur ad Amaſim ſententiæ, ut quum interrogatus à Malpagora Ionio ſi quid uſquam admirabile & inauditum (paradoxum Græci uocant) uidiſſes, reſponderis, Tyrannum * ſenem. Et rurſus quum alicubi ſermo incidiſſet de beſtijs, dixeris, ex feris animantibus teterrimam beluam eſſe Tyrannum, ex domeſticis aſſentatorem. Iſta enim Reges, quanquam modis omnibus uideri uolunt à Tyrannis longè diuerſi, non libenter audiunt. At hæc, inquit Thales, ad Pittacum refertur ſententia, quum aliquando cum Myrſilo iocaretur. Ego uerò non minus mirer, ſi pro Tyranno Nautam ſenem uidere contigiſſet. Hac autem perſonarum mutatione illud mihi iuuenis illius uſu uenit, qui miſſo in canem lapide nouercam quum percuſsiſſet, dixiſſe fertur, ne ſic quidem malè. Quare Solonem ſapientiſsimum iudico qui Tyrannidem recipere noluerit. Pittacus uerò ſi Monarchiam nunquam ambiuiſſet, non credo dixiſſet, Quàm * difficile ſumma & abſoluta præditum poteſtate, uirum bonum eſſe. Periander autem quum prius Tyrannide uelut morbo hæreditario occupatus fuerit, non malè emergere uidetur, ſanis conſilijs uſus in hunc uſq; diem, & prudentum delectatus conſuetudine, nec, quas ciuis meus Traſybulus capitum diminutiones & tanquam papa ue-*

*Vix unquam Tyrannũ ſenẽ, aut Nautã uideas.

* ὡς χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, quàm difficile Tyrannũ bonum eſſe.

rum

*rum amputanda capita ſuadere ipſi tentabat, uolens admittere. Nam Tyramus qui mancipijs & ſeruis imperitare mauult quàm uiris, nihilo melior eſſe uidetur agricola eo, qui pro tritico & hordeo locuſtas & noxias uolucres in horreum comportat. Id enim pro multis malis boni habent Magiſtratus honorem & gloriam, ſiquidem bonis meliores ipſi imperare, & magnis præſtare uideantur. Eos uerò qui cum ſecuritate & periculi *uacatione imperium ſine honore malunt, pecudibus par erat multis equisq́ue & bubus præeſſe, non uiris. Externus uerò iſte (Thales ait) uerbis ad rem nihil pertinentibus diem eximit, parum dicere laborans aut inquirere quæ decent eos qui ad epulum accedunt. An non putat ut conuiuatorem, ſic & conuiuam *apparatum quendam decere? unde & Sybaritæ, ni fallor, anno uno antè mulieres uocabant, quo eis per otium ſplendidè cultis, atque multo auro ornatis, liceret ad conuiuia uenire. Ego uerò plus temporis requirere arbitror uerum illum & ab omni fuco alienum conuiuæ ornatum, quò difficilius eſt moribus conſentaneum & decentem inuenire ornatum, quàm corpori inutilem minimeq́ue neceſſarium. Neq; enim uir prudens ſe tanquam uas quoddam repleturus infert in conuiuium, *ſed ut & ſeriò aliquid & iocò tractet, audiat & loquatur opportunè, quo tempus inuitat eos qui unà conuiuunt,*

*Præclarũ & glorioſum imperium periculo non uacat.

* Ad cõuiuiũ imparatus nemo accedere debet.

*Cõuiuia ueterum diſputandi magis quàm epulãdi cauſa agitari ſolita.

ſiquidem iucundam inter ſe ſunt uitam acturi. Prauam enim eſcam licet reijcere, & uinum ſi malum eſt ad lymphas confugere: Conuictor uerò moleſtus, grauis & communis hominum conuerſationis rudis, omnem tum uini & eduliorum, tum cantoris gratiam perdit & labefactat. Nec uerò facile eſt talem offenſam ex multorum animis depellere, ſed nonnullis inter ſe moroſitas quædam in totam etiam uitam reſidet, tanquam heſterna quædam iræ aut petulantiæ iniuriæ'ue ſuper pocula factæ crapula. Quare & Chilo quum heri uocaretur, non prius condicere uoluit quàm ſigillatim conuiuarum nomina quæreret. Dicebat enim uectorem durum et importunum ferre oportere, ut & contubernalem, quibus cum nauigare aut militare ſit neceſſe: At ſe obuijs quibuſque compotoribus immiſcere, hominis parum circumſpecti eſſe ſolere.

*Sceletꝰ apud Aegyptios ĩconuiuijs adhiberi ſolitus.

**Sceletus uerò Aegyptius (id eſt carne nudatum & aſsiccatum hominis cadauer) quem libenter per conuiuia circumferentes ſpectandum omnibus proponebant Aegyptij, mortalitatis monimentum breui ſcilicet fore tales, licet ingratus & intempeſtiuus commeſſator adeſſet, habebat tamen in conuiuijs locum, ſi non ad potandum, molliterq; & uoluptariè uiuendum, ad amicitiam tamen mutuò colendam inuitabat, ſimulque admonebat, ne uitam per ſe breuem, longã malis rebus redderemus. Quum*

talia

talia obiter diſputaremus, tandem domum peruenimus. Ibi Thales lauare noluit, quòd perunctum ſe diceret: uerùm ingreſſus, loca curſui & paleſtræ comparata, & uiridarium ad mare haud ineleganter cultum inambulans ſpectabat: nō quod horum quicquam miraretur magnoperè, ſed ne Periandrum negligere, eiuſque ſtudium & ambitioſiorem talibus comparandis curam contemnere uideretur. Qui uerò lauari aut ungi uoluerant, in ſecretius conclaue uiris tantum ad epulandum patens à Periandri miniſtris introducti ſunt per porticum, in qua ſedenti Anacharſi adſtans puella capillum manibus componebat. Hanc Thales modeſtè & decenter ad ſe accurrentem deoſculatus, ſic ne, ridens inquit, comptulum nobis & elegantem hoſpitem reddis? credo quo mitior & facilior factus, non tam horrido nobis & immani aſpectu appareat. Quumq; ex eo, quæ nam eſſet ea puella quærerem, doctam inquit & celebrem non noſti *Eumetim? Sic enim pater eam, uulgus paterno nomine Cleobulam appellat. Tunc Niloxenus ait, eius ingenium & ſolertiam ſummamq; ſapientiam comminiſcendis & proponendis ænigmatis laudas? nam in Aegyptum uſque nonnulla eius nomine peruenêre. Non equidem, reſpondet Thales. iſtis enim ut aſtrologicis problematis uti per iocum ſolet, & obuijs animi cauſa proponere: ſed ſunt eius aliæ multæ uirtutes,

* Eumetis Cleobuli filia iuris & æquitatis conſultiſsima.

uirtutes, prudentia ſingularis, animus ad Rempublicam natus, morum mira facilitas, humanitas, frugalitas, integritas uitæ & innocentia. Quibus moderatius iam, & æquius erga ciues, atque popularius paternum reddidit imperium. Verùm quî fit ut Anacharſim tam ſtudiosè & amanter curet? Quia Thales ait, uir prudens rerumq́; multarum peritus Anacharſis, tractandi rationem & munditiam Scytharum, quam ægrotis adhibẽt, benignè ei & promptè tradidit. Vnde factum eſſe puto, ut ita nunc Anacharſim accipiat, & quocunque officij genere, qua gratificandi facultate & humanitate poteſt ſibi deuincire ſtudeat, cuius congreſſu & colloquio tam multa didicit. Quum prope cœnaculum uentum eſſet, obuiam nobis fit Alexidemus Mileſius, Thrāſybuli tyranni ſpurius: qui inde egrediebatur, neſcio quid ipſe ſecum murmurans turbato uultu & iracundo. Is Thaletis conſpectu nonnihil ad ſe reuerſus & ſedatiore animo, quam, inquit, contumeliam nobis & iniuriam fecit Periander? qui me hinc conantem ſoluere remoratus conuiuium expectare iuſsit: quò poſtquam ueniſſem, locum poſtremum & longè ignobiliſsimam mihi ſedem attribuit: Aeoles, Nyſiotas, & quos non infimæ ſortis homines anteponens Thraſybulo? Nam me probro & dedecore afficere, & tanquam de dignitatis gradu deijcere dum uult, qui me

miſit

*miſit Thraſybulum contemnere ac deſpicere uidetur. Ita'ne tandem, Thales inquit, uereris ne quemadmodum Aegyptij aſtra, prout locis quæ percurrunt celſiora aut humiliora apparent, ſeipſis meliora fieri aut deteriora affirmant, ſic tu quoque abiectior & obſcurior euaſeris propter inhonoratiorem attributum in conuinio locum? Certè Lacone non paulò deterior fueris, qui in choro quodam à præſultore in poſtremum locum reiectus, Euge inquit, inueniſti quî eſſet hic quoque *honoratus locus. Non ut primas ſedes occupemus unà accumbimus, ſed ut aßidentibus commodos nos et faciles exhibentes, occaſionem ipſis & anſam præbeamus protinus faciendæ inter nos amicitiæ. Tantum abeſt ut quicquam de loco queri uelimus, ut benè etiam nobiſcum actum putemus, quòd contigerit cum talibus accumbere. Nam qui ſedendi locum indignatur, aßidentem magis conuiuam quàm conuiuatorem grauiter ægréque ferre, in utrunque autem inimico & infenſo uidetur eſſe animo. Verba inquit, iſthæc ſunt nō ſic eſt Alexidemus. Quinetiam uos, qui ſapientes dici & appellari uultis, reipſa honorem ambire & apud omnes quærere uideo. Simulq́ue nos prætergreſſus diſceßit. Nobis uerò hominis abſurditatem & ſtodilitatem mirantibus, Inſanus, inquit Thales, eſt & monſtroſus naturâ. Nam puer adhuc allatum ad Thraſybulum delicatum &*

*Perſona loco, non locus perſonæ honori eſſe debet.

precioſum

precioſum unguentum, quum in magnum uas infudiſſet, uino inſuper addito, totum adhauſit, inimicitiæ profectò ſibi propinans non amicitiæ poculum. Poſtea circumluſtrans miniſter, iubet Periander, inquit, ut tu & Thales cum iſto (Niloxenum indicans) diligenter inſpiciatis id quod ſibi nuper allatum eſt, utrū nequicquam & temerè factum ſit, an pro ſigno & portento habendum. Ipſe quidem certè prodigium eſſe putat. Siquidem ualdè commoueri uiſus eſt, piamentum ſacrificij (Græci miaſma ſiue catharma dicunt) & luſtrationem eſſe ratus. Simulque nos in domunculam quandam, ex ijs quæ in horti ambitu ordine ſitæ erant, deduxit. In ea iuuenis, quantum ex habitu conijcere licebat, paſtoriam factitans, imberbis adhuc, alioqui forma haud inhoneſta nec illiberali, explicato rhenone nobis in conſpectum dedit puerum infantem, ut ipſe quidem aiebat, equa natum. Nam ſupernè manibus & collo tenus, hominis forma, cætera equus erat, niſi quòd uagitu & ploratu recèns natos pueros referebat. Quo uiſo Niloxenus auerrunce exclāmās Hercules, aliò protinus faciem auertit. Thales uerò diu oculos & obtutum quum fixiſſet in puerum, tandem ridens (ſolebat autem de more ludere mecum, et perlibenter iocari de ijs quæ ad artem pertinebant) An'non, inquit Diocles cogitas luſtrum excitare, & negotium faceſſere, Dijs

ipſis

*ipſis prodigiorum auerſoribus, quaſi triſte aliquid expiatione dignum, atq; ad exemplum pertinens acciderit? Quid ni uerò, inquit, eam rem expiandam eſſe dicam? Seditionis enim & diſſenſionis & inimicitiæ ſignum eſt, uercorq́ue ne ad nuptias uſque & progeniem pertineat, priuſquam primum Deæ portentum expiaretur, altero ut uides edito. Hæc reſponſione indigna arbitratus Thales, ridens abibat. Quum uerò pro foribus nobis obuiam factus eſſet Periander percunctatus quæ uideramus, me relicto Thales & apprehenſa eius manu, Tu inquit, ad quæ Diocles hortatur per otium facies, ego uerò tibi rectè conſultum cupiens, condocefaciam, ne poſthac equarum paſtoribus utitor, aut eis *uxores dato. Quo dicto Periander uehementer lætari uiſus eſt. Nam riſit effuſiſſimè, & amplexus Thaletem deoſculatus eſt. & ad me reuerſus, arbitror ait, Diocles eatenus ualere portentum atque in hanc interpretandum ſententiam. An uerò non uides quàm magnum nobis malum acciderit, poſtquam Alexidemus nobiſcum epulari noluit? Poſtquam ingreſſi ſumus, grandius iam locutus Thales, ubi'nam, inquit, homo ille accumbere dedignatus eſt? oſtenſo loco, quum eo ueniſſet, accubuit ipſe, ſecumq́ue nos accumbere iuſſit. Sed uel magnò, ait, emere non recuſaſſem, menſæ ſemel ſocium habuiſſe Ardalum. Erat autem Trœzenius Ardalus,*

*ζυόνουνται taxantur.

tibicen

*tibicen & muſarum Ardaliarum ſacerdos, quarum ibi ſedes antiquus ille Trœzenius Ardalus locauerat. Aeſopus uerò (erat enim ad Periandrum nuper & Apollinem Delphos à Crœſo miſſus, & iuxta Solonem ſummo loco accumbentem ſedebat in humili quapiam ſella) Mulus inquit, Lydius *in flumine ſui imaginem dum uidet, corporis formam & molem miratus, ad curſum impetu capto tanquam animoſus equus ferocire & iubam uehementius iactare cœpit. Deinde paulìſper ſecum ipſe reputans ſe aſinæ filium eſſe, è ueſtigio impetu repreſſo ferocire deſijt & animos tollere. At Chilo Laconica lingua, tu, inquit, tardus es & mulum incitas. Paulò poſt prodiens Meliſſa accubuit iuxta Periandrum: Eumetis uerò medio ſedit epulo. Sedentem me paulò ſupra Biantem compellans Thales, Quid, inquit, Diocles Bianti non dixiſti ad ſe ueniſſe iterum Naucratitam hoſpitem regalia problemata adferentem, ut dum ſobrius adhuc eſt, & à ſeipſo rationem exigere atque in conſilium adhibere poteſt, rem totam facilius intelligat? At iſte, Bias inquit, iamdudum ad ea uocare me dubitat. Porrò Dyoniſum ceu patrem liberum, quum in alijs rebus potentem expertus ſum, tum *Lyſium à ſumma ſapientia qua ſoluendis problematis pollet appellatum eſſe ſcio. Quare non eſt quod uerear, ne Dei plenus timidior ad certandum*

*Præſenti apologo perſtringitur Alexidemus.

*Lyſius Bacchus.

ſim &

*ſim & ignauior futurus. Atq; ita illi inter ſe ſuper epulas iocabantur. Mihi uerò conuiuij frugalitatem ſolito maiorem conſideranti, ſubijt mecum reputare, ſapientes & bonos uiros inuitandis & accipiendis conuiuio amicis ſumptus * maiores non facere, imò uerò multum minuere, atq; nimiam illam conquirendarum & apparandarum eſcarum curam in totum tollere, unguenta etiam exotica & peregrina, placentas, exquiſitorum & maximo emptorum uinorum profuſiones à conuiuijs remouere, quibus quotidie quum Periander impenſius in Tyrannide in opulentia, rerumq; copia uteretur, iam apud hoſce conuiuas frugalitate, parſimonia, & impenſæ moderatione quærere ſplendorem atque magnificus uideri maluit. Nec alijs ſolùm, ſed & uxori adempto & occultato conſueto cultu corporis, tenuiter eam & modeſtè ornatam oſtentabat. Poſtquam remotæ fuerunt menſæ, & ſingulis à Meliſſa datæ coronæ, nosq; libauimus, & Tibicina pauca quædam medijs libationibus quum intercinniſſet, è medio faceſſit, Ardalus nominatim Anacharſim percunctatus an apud Scythas eſſent tibicinæ? ex tempore, ne uites quidem inquit. Rurſum Ardalus, At Dij certè ſunt Scythis. Sanè quidem reſpondit Anacharſis, linguas humanas callentes: nec, quemadmodum Græci qui licet diſertius ſe Scythis loqui arbitrentur, tamen*

*Veterum accipiẽdis & tractandis amicis frugalitas.

b concin

concinnata ex oſsibus & lignis inſtrumenta Deos iucundius & libentius audire putant. Verùm ſi ſcias (Aeſopus inquit) quod præſentes dicunt Tibifices, abiectis capreolorum oſsibus aſinina uſurpantes, ſonare melius. * Vnde & Cleobulus ab hinnullo tibia cum Phrygia fiſtula comparata adductus eſt, ut aurem cornigeram miraretur citra pulſum. Quò factum eſt, ut aſinus admirationi eſſe cœperit, quòd craſsiſsimum alioqui & à muſis abhorrentiſsimum animans, tenuiſsimum & muſicæ aptiſsimum os præbeat. Nimirum & nobis id Naucratijs, inquit Niloxenus, Buſiritæ uitio dant. Iam enim nos quoq; aſininis oſsibus ad tibias utimur. Illi uerò etiam tubam audiuiſſe nephas eſſe ducunt, quod clangore aſinum referat, quem propter Typhonem utiq; ab Aegyptijs probro & contumelia * affectum eſſe memoria tenetis. Silentio facto Periander Niloxenum conſpicatus meditantem quidem, ſed non audentē dicere, equidem inquit, uiri non poſſum non uehementer probare & laudare urbes illas & urbium moderatores, qui externis * primùm, deinde ciuibus reddendo iure & dandis reſponſis uacant. Itaq; diſputationem hanc noſtram tanquam uernaculam & conſuetam tantiſper intermittendam eſſe ſtatuo, dum aditum uelut in concionem præbebimus Aegyptijs illis & Regijs problematis, quæ Niloxenus homo

minimè

* Ananta podoton figura Græcis autoribus familiaris, id eſt oratio mēbro altero defecta. Deeſt enim mirari deſinas Græcos tibiis ad Deos uti, uel aliquid ſimile ſentētiæ conueniens.

* Aſinus Aegyptiis dedecore affectus.

*Externo pri uſquā ciui ius reddendum.

*minimè malus Bianti attulit: quæ ne Bias quidem ipſe unà nobiſcum diſputare recuſat. Vbi enim inquit, aut quibus cum expeditius & facilius quæ reſpondenda ſunt inuenire pericliter? quum & Rex alioqui ipſe iubeat incipiendum quidem à me eſſe, deinde ad cæteros quoq; ea de re referendum. Atq; ſic ipſi literas reddidit, quas Niloxenum reſignatas in conſpectu plane omnium legere iuſsit, hanc ferè habentes ſententiam. Rex Aegyptiorum Amaſis Bianti ſapientiſsimo ſalutem. Rex Aethiopum mecum diſſertationem de rerum cognitione habens, in alijs mihi quum facilè cederet, ad poſtremum abſurdam rem imprimisq; difficilem commentus, mare * ut exhaurirem iuſsit. Si ſoluiſſem premium propoſuit uicos multos & ſuæ ditionis urbes quàm plurimas: Sin minus, ad Elephantinem regionem urbium poſſeſsione cederem. Ea re perpenſa, protinus Niloxenum mittere placuit. Quicquid autem tuis amicis aut ciuibus commodare pro eo beneficio potero, tibi perſuadeas uelim nihil tanti atq; eam rem apud me fore, quin omnia mea libenter huic curæ poſthabiturus ſum. His lectis, Bias aliquandiu hærens, ſecumq; ipſe nonnulla reputans atq; cum Cleobulo proximè aſsidenti communicans, quid ais inquit, Naucratita, Tantum imperium & longe fertiliſsimam regionem obtinens Amaſis, propter ignobiles quoſdam*

* Epotandum mare Amaſidi proponit Aethiopũ Rex.

*& ſteriles uicos epotare mare uellet? Ridens Niloxenus tu, inquit, pro tua prudentia Bias in hac re quid fieri poſſit uideris. Reſpondeat, Bias inquit, Aethiopi Amaſis, ut in * mare influentia flumina tantiſper ſiſtat, donec ipſe potando exhauriat præſens nunc mare. De hoc enim eius erat mandatum, non quod poſtea eſſet futurum. Quo reſponſo Niloxenus Biantem præ uoluptate amplexari & exoſculari feſtinat. Cæteris ſcitè & feſtiuè Biantis dictum laudantibus & approbantibus. Ridens Chilo Naucratita inquit, priuſquam maris epotandi neceſſitate liberet ſe eaq; de re diſputationem Aethiopis eludat Amaſis, hinc ſoluens renuntia, ne de exhaurienda tanta ſalſilagine ſit ſolicitus, ſed quomodo potius * potabile ſuis & dulce imperium reddat. Talium enim Bias experientiſſimus eſt & præſtantiſſimus magiſter, quæ benè doctus Amaſis, nihil iam opus habuerit aureo Pelluuio aduerſus Aegyptios: ſed obſeruabunt omnes, honoremq; deferent & amore proſequentur, ſi facilem ſe æquumq; præbuerit, etiam ſi ſexcenties quàm nunc odioſior extiterit. Eiuſmodi ſanè (inquit) Periander primitias in regem conferre unumquenq; deceret, uiriles quidem illas ut ait Homerus. Nam & illi longè * pluris fuerit negotiatione acceſſio, id eſt lucrum quod obiter & inopinatò ſummæ accedet per negotiationem*

paran

* Argutū Biantis reſpōſum.

* Sapiēter Chilonis dictum.

* πλέονος ἀξία τῆς ἐμπορίας ἡ παρενθήκη.

parandæ: & nobis omnium longè utiliſsima. Hæc quum locutus fuiſſet Chilo, Solon primas in dicendo partes iure ſibi uendicare uidebatur, non ſolùm quia cæteros ætate anteiret, & ſummo ſederet loco, ſed quòd legislator Athenienſium ampliſsimum & numeris omnibus abſolutum moderaretur imperium. Tum Niloxenus in aurem mihi inſuſurrans, multa (inquit) Diocles ſapientum dicta & facta eſſe falsò creduntur: gaudentq́; multi inepta quædam & frigida de ſapientibus uiris dicta ſibi confingere, aut ab alijs ficta accipere: quale eſt quod de Chilone apud nos in Aegyptum uſq; ſparſum eſt, quam cum Solone communem amicitiæ & hoſpitalitatis teſſeram habebat, fregiſſe, quia Solon leges pro Reipublicæ commodo mutabiles eſſe ſemelq́; latas abrogari poſſe diceret. O abſurdam, tum ego, & ridiculam orationem. Sic enim Lycurgum cum ipſis legibus remouere & ablegare oporteret, qui Lacedæmoniorum totam mutauit gerendæ Reipublicæ formam. Hîc parum cunctatus Solon,* mihi certè quidem inquit, uidetur nominis celebritatem maximam & gloriam comparaturus ſiue Rex ſiue tyrannus, ſi ex monarchia Democratiam ſuis ciuibus reddiderit. Si (inquit ſecundo loco Bias) primus utatur patriæ legibus, ijſque teneri ſe putet. Poſt hunc Thales, ſummam principis fœlicitatem ſtatuere ſe, ſi ætate natu-*

I

II

III

* μετακίνητοι νόμοι. & ad nouos caſus temporum, nouæ conſiliorũ rationes accommodandæ.

*Qualẽ Principẽ eſſe oporteat, Sapientũ ſententiæ.

IIII *raliter exacta ſenex diem ſuum obeat. Ab hoc quar-*
tus Anacharſis, ſi ſolus ſapere & prudentia alijs
V *omnibus præſtare uideatur. Quintus Cleobulus ſi ne-*
VI *mini fidat familiarium, ſua'ue credat cōſilia. Sextus*
Pittacus, ſi non ſe ſed ſibi timere ſuos aſſuefecerit.
VII *Hunc excipiens Chilo, imperatorem dixit mortale*
& caducum nihil, ſed diuina & immortalia omnia
cogitare & meditari oportere. Hiſce dictis ſenten-
tijs, Periander ſuam quoq; ſententiam rogatus, non
ualdè hilari, ſed contracto uultu pronuntiare, inquit,
non dubitem ſuprà dictas propè modum omnes ſen-
tentias à capeſſendo imperio auocare ſapientē. Aeſo-
pus uerò, qui illorum ſententias reprehenderet, Opor-
tebat igitur, inquit, eos hoc per ſe præſtare, non per
amicitiæ & conſilij dandi ſpeciem, inimicitias cum
principibus gerere. Porrò Solon eius prehenſo capite
ridens an'non, inquit, qui ſuadere uult omninò abſti-
nere imperio, quàm imperium habere, melius eſſe,
non uideatur moderatiorem regem & tyrannum
æquiorem efficere? Ecquis autem inquit hoc tibi cre-
dat & non potius Apollini quum à te conſuleretur
reſpondenti.

O fœlicem urbem præconem quæ audiat unum?
Imò uerò Athenienſes, Solon inquit, in hunc uſq; diem
unum præconem, unam legem imperantem audiunt,
populari potentia delectati. Tu uerò coruos & gra-

culos intelligere potes, at tuam ipſius uocem non rectè exaudire uideris, qui ciuitatem Apollinis oraculo fortunatiſſimã eſſe ducas, quæ uni pareat: Conuiuij autem uirtutem eſſe putes ſi omnes loquantur de omnibus. Quia (inquit Aeſopus) nondum ſanxiſti perinde eſſe, famuli ne inebriantor, ac quũ Athenis ſtatueres, famuli amoribus ne uacanto, neq; unguntor. Itaq; ridente Solone, Atqui Cleodorus medicus inquit, ſimile eſt perungi ac ſuper pocula garrire & nugari eum qui uino totus madeat. Vtraq; enim demum iucundiſſima res eſt. Tanto magis (reſpondendi uices præoccupans Chilo ait) ab ea temperare oportet. Rurſum Aeſopus, Quinetiam (inquit) Thales dicere uiſus eſt, beatum fore principem, ſi quàm ocyſſimè ſeneſcat. Vnde ridens Periander meritò (inquit) Aeſope pœnas damus de eo quòd priuſquàm in medium prolata Amaſidis uerba expenderemus, in alium incidimus ſermonem. Tu itaq; Niloxene reliqua epiſtolæ lege, & præſentibus in hoc uiris utere. Atqui (reſpondet Niloxenus) iuſſum illud Aethiopis rectius mihi uideor nominare non poſſe, quàm Archilochi triſtem & odioſam ſcuticam. Hoſpes uerò tuus Amaſis nõ paulò facilior nobis & argutior proponendis talibus problematis uiſus eſt. Siquidem iubebat dicere ipſum quid antiquiſſimum, quid pulcherrimũ, quid ſapientiſſimum,

*quid maximè commune, quid ad hæc utiliſsimum, quid contrà nocentiſsimum, quid item fortiſsimum, quid deniq; facillimũ? Num igitur ad hæc reſpondit, atq; horum quodq; ſoluit? Sanè inquit Niloxenus. Vos autem rem tenentes iudicate. Permagni enim Rex ſua intereſſe putat, ſi neq; falsò reprehendere & calumniari alterius reſponſa, neq;, ſi quid reſpondendo ipſe fortè in ijs errauerit, aliorum iudicium & cenſuram effugere uoluiſſe poſsit conuinci. Vobis autem, ut ad horum quodque reſponderit, iam recitabo. Quid antiquiſsimum? * tempus. Quid capaciſsimum? mundus. Quid ſapientiſsimum? Veritas. Quid pulcherrimum? lumen. Quid maximè commune? mors. Quid utiliſsimum? Deus. Quid nocentiſsimum? dæmon. Quid potentiſsimum? fortuna. Quid facillimum? uoluptas. His recitatis Nicarche, ſilentio facto Thales Niloxenum interrogauit, an has admiſiſſet ſolutiones Amaſis. Ex ijs, reſpondit, nonnullas approbauit, alijs offendebatur. Atqui (Thales ait) nihil mendo uacat, ſed ignorantiæ maximæ & erratorum plena ſunt omnia. Veluti ſtatim initio, tempus quî antiquiſsimũ dici poſsit, ſi eius pars præterita quædam eſt, altera præſens, alia futura? nam quod ætatem noſtrã ſubſequetur tempus, et rebus & hominibus nunc præſentibus fuerit recentius. Sapientiam uerò ueritatem ducere, aliud nihil eſſe uidetur,*

* hæc paulò pòſt refutabuntur.

quàm

quàm ſi quis lumen, oculũ ſtatuat. Quod ſi lumen ad pulchritudinem referebat, quomodo Solem prætermiſit? Quid? de Dijs & Dæmonibus reſponſum? certè temeritate & periculo non uacat, ut nec de fortuna, ſtoliditate maxima. Neque enim tanta eſſet eius inconſtantia, ſi cæteris rebus firmitate, potentia et robore præſtaret omnibus. Quin nec mors communis eſt omnium: nam uiuentium nõ eſt. Cæterùm ne aliorum ſententias coarguere uidear, noſtram cum illius ſententia conferamus. Atque etiam, ſi ita uideatur Niloxeno, de ſingulis interrogare paratus ſum. Vt igitur acta tum res eſt, in præſentia exponam, interrogandi mihi & reſpondendi partes ſumens. *Quid antiquiſsimum? Deus. Genitus enim non eſt. Quid maximum? Locus. Cætera enim mundus, mundum locus continet. Quid pulcherrimum? Mundus. Quidquid enim ordinatum eſt eius pars eſſe cenſetur. Quid ſapientiſsimum? Tempus. iam enim nonnulla inuenit, alia poſthac inueniet. Quid maximè commune? Spes. Etenim ijs etiam adeſſe ſolet, quibus aliud nihil ſupereſt. Quid utiliſsimum? Virtus. ſiquidem quum ex alijs tum ijs etiam quæ incommodatura uidentur, rectè utendo ſua comparat commoda. Quid nocentiſsimum? Improbitas. hæc enim ſi adſit, lædit ac labefactat quàm plurima. Quid fortiſsimũ? neceſsitas. Sola enim conſtans ſemper & immobilis. Quid facillimum?

*Quid antiquiſsimum. Maximum quid. Pulcherrimũ. Sapiẽtiſsimũ. Maximè cõmune. Quid utiliſsimum. Nocẽtiſsimũ. Fortiſsimum. Facillimum.

mum? quod ſecundum naturam. Nam ad uoluptates ſæpe fatiſcunt & defatigantur tanquam laboris plenas. Omnibus Thaletem laudãtibus, Talia Niloxene (inquit Cleodemus) interrogare & reſpondere poſſe, facinus eſt uerè regiũ & imprimis laudabile. Barbaro uerò illi qui Amaſidi mare propinauit, Pittaci breuitate erat opus, qua aduerſus Alyatem uſus eſt, neſcio quid Lesbijs imperantem & ſcribentem, ſuperbè quidem reſpondens, nihil, ſed ſolùm allia & panem calidum eſitare iubens. At uerò (anteuertens inquit Periander) Cleodeme moris fuit ueteribus etiam Græcis tales inter ſe quæſtiones proponere. Accepimus enim ad Amphidamantis exequias in Chalcidem poëtas totius Græciæ ſapientiſſimos conueniſſe. Amphidamas *Erat autem Amphidamas uir politicus, qui ſuis uerſibus multa Eretrienſibus exhibuerat negotia ijs bellis quæ pro Lilanto ſuſceperant. Quum uerò diu meditata poëtis carmina propter æmulandi & contendendi ſtudium difficilem & ancipitem iudicationem redderent: & autoritas & nomen certatorum Homeri & Heſiodi, magnam iudicibus adferrent cum pudore dubitationem, ad tales ſe quæſtiones contulerunt.*

Quæ nec erunt mihi muſa refer, nunquam'ue fuêre.

Ex tempore Heſiodus,

Quum

Quum Iouis ad tumulum ualido perfregerit ictu
Plauſtra ferox ſonipes, palmaque potitus abibit.

Propterea Heſiodũ quũ omnibus admirationi fuiſſet * *tripodem conſecutum eſſe ferunt. Sed nihil, Cleodemus inquit, iſta differunt ab Eumetidis ænigmatis. quam eiuſmodi ludere & contexere tanquam æqualibus paruas quaſdam zonas & faſciolas, alijsq; mulieribus proponere haud indecorum fortè fuerit: At iſta prudentes uiros aliquo habere loco aut numero, quî ridiculum non ſit? itaq; Eumetis, quum libenter, ut uidebatur, Cleodemo aliquid reſpondere uellet, pudore eſt prohibita in eius uultu multo rubore conſpicuo. Hanc Aeſopus defendere & eius pudori conſulere uolens, quid? inquit, an'non magis pudendum fuerit, ſi iſta ſoluendo non ſis? cuiuſmodi eſt quod ſub cœnam nobis propoſuit,* * *Virum uidi æriflammam (Græci* πυρίχαλκον *dicunt) uiro agglutinantem. Quid hoc rei ſit potes dicere? Sed ne ſcire quidem iſtud neceſſe habeo. Atqui hoc te melius nouit nemo, nec rectius adminiſtrat. Quod ſi neges, teſtes ſunt cucurbitulæ. Itaque riſit Cleodemus. utebatur enim cucurbitulis frequentius quàm ſuæ ætatis medicorum quiſquam. Atque eius opera factum, ut auxilium hoc medicum inprimis celebraretur atque in uſu eſſet frequentiſſimo. Mneſephilus uerò Atheinienſis, Solonis æqualis atque ſtudioſus aſſectator, equidem*

*Tripode aureo donatus Heſiodus.

*Aenigmaticum problema de medicis cucurbitulis.

*Conuiuium democraticũ eſſe debet. & τὸν οἶνον μὴ πλουτίνδην μηδ' ἀριστίνδην, ἀλλ' ἐξ ἴσου πᾶσι νέμειν χρή.

*equidem inquit, *ut uinum, ſic ſermonem non pro opulentia aut præſtantia uni aut alteri, ſed æqualiter omnibus tanquã in Democratia agentibus dari concedique, atque omnium communem eſſe uelim. Quæ modo uobis de imperio & regno dicta ſunt, ad nos qui popularem poteſtatem retinemus nihil pertinent. Quare æquum eſſe ducimus, ſi rurſum quid ueſtrum quiſque de æqua Reipublicæ gerendæ poteſtate ſentit conferat in preſentia, iterum ſumpto à Solone principio. Itaq; faciendum uidebatur. Ac primus Solon, audiuiſti inquit, Mneſiphile cum cæteris Athenienſibus quem ego optimum ſtatuerem ciuitatis ſtatum.

*Quis optimus ciuitatis ſtatus 7. Sapientum ſententiæ.

*Sola in bonis uirtus, in malis improbitas ponẽda, cætera ſunt adiaphora.

Verùm quando iterum audire placet, *mihi ſemper quàm diutiſſimè rebus omnibus florere & uigere, maximeq; Democratiam tueri & ſeruare uiſa eſt ciuitas, in qua maleficum hominem & iniurium

I deferunt, accuſant, reumq́ue peractum puniunt non minus ij qui nulla laceſſiti ſunt, quàm cui facta eſt iniu-

II ria. Secundus Bias præſtantiſſimam dixit eſſe De-

III mocratiam in qua omnes legem tanquam tyrannum

IIII reformidant. Poſt hunc Thales, quæ nec ſupra modum diuites, nec ualde pauperes habet & prætenues ciues. Hunc excipiens Anacharſis, optimam uideri ſibi cenſuit, in qua quum cætera *æqualitate cenſeantur, uirtus bonitate, improbitas uitio definitur. Quin-

V tus pronuntiat Cleobulus, nulla re magis in officio populum

pulum contineri, quàm ubi magiſtratus infamiæ potius, quàm legum metu ſincerè & innocenter uerſantur in ſuo munere. Sextus Pittacus, in qua malis VI
ad honores uia præcluditur, boni magiſtratus gerunt. Ad poſtremum conuerſus Chilo ſententiam di- VII
xit, optimam ſibi uideri Rempublicam, quæ legum audit nõ Rhetorum præſcriptum. Poſtremus omnium Periander, aliorum ſententiam confirmans, & tanquam epilogo claudens, ſibi uideri, inquit, eo ſpectare omnia ut Democratiam laudent quæ ſit Ariſtocratiæ ſimillima. Hac finita diſputatione, regulam de familia quoque, quomodo regenda eſſet, dicerent: regna & ciuitates paucos gubernare, omnibus nobis ſoci & domus communitatem eſſe. Minimè uerò (inquit Aeſopus) ſi omnium numero Anacharſim comprehendis. Huic enim domus non eſt. quin gloriatur quòd pro domo plauſtro utatur, quemadmodum Solem ferunt in curru oberrantem aliàs aliam cœli plagam populabundum percurrere. Propterea (Mneſiphilus inquit) aut ſolus aut inter Deos maximè Anacharſis liber & ſui iuris eſt, ſuiſque legibus uiuens ſibi omnes ſubijcit, nullius paret imperio, ſed regnat, tenet habenas, & aurigat. At tu quo uehatur curru, quàm ſingulari & rara pulchritudine, quàm admirabili & uiſenda magnitudine uideris ignorare. Alioqui per iocum & riſum nunquam illum cum

noſtris

*Quid dom' nomine intelligendum.

*noſtris commiſiſſes. mihi porrò uideris Aeſope *iſta ex luto & terra inducta, paucisq́ue pergulis ſuſtentata ædificia domum arbitrari eſſe, non ſecus ac ſi cochleam, integumentum teſtam'ue qua clauditur, non ipſum animans eſſe crederes. Meritò itaque Solon tibi riſum mouiſſet, quū Crœſi domum ſumptuosè & eleganter ornatā conſpicatus, non protinus Crœſum ideo beatè ac faciliter habitare pronuntiauit, nimirum qui bonorum quæ in eo,*quàm quæ apud eum eſſent ſpectator eſſe maluiſſet. Quin tuæ quoque uulpeculæ oblitus eſſe uideris, quæ de coloris uarietate indicto Pardalidi certamine, quæ intra ſe eſſent ſpectare certaminis arbitratorem uolebat. inde enim ſe magis uerſipellem conſpiciendam eſſe: tu uerò ſtructorum & latomorum opera tantum ſpectans, domum eſſe credis, non quæ inteſtina ſunt cuique & familiaria, quales liberi, affines, amici, famuli, quibus cum uel in formicarum cauea, aut nido ſimili'ue conuenticulo quiſpiam, modo frugi ſint & temperantes, uerè bonorum particeps eſſe, multoq́ue beatiſsimam domum incolere poteſt. Atque hæc Aeſopo ita reſponſa ſint, à Dioclis ſententia non abhorrentia. Cæterorum autem iure debet quiſque ſuam de optimo reifamiliaris ſtatu dicere ſententiam. *Ac Soloni quidem uidetur eſſe lōgè optima familia, in qua neq;

*Nō quæ ſunt apud quēquā, ſed quæ ī quoquam inſunt bona ſpectanda.

*De regenda & tuenda re familiari 7. Sapientū ſententiæ.

1 per iniuriam partæ res, neque per diffidentiam aſſer-

uatæ,

uatæ, neque per pœnitentiam expenſæ fuerint. Bianti II
uerò in qua Paterfamilias ſe domi talem per ſe gerit
qualem foris per legem. Thales putat eam benè inſti- III
tutam familiam, ubi Patrifamilias quando & quan
diu collibitum eſt otiari & feriari licet, Cleobulus, ſi IIII
amari à ſuis magis quàm timeri ſtudeat dominus.
Pittacus, quæ nulla re ſupellectili ad uſum aut orna- V
tum comparata, nulla ad uitam neceſſaria indiget.
Chilo cenſuit ſimillimam eſſe oportere urbi regiæ VI
poteſtati ſubiectæ. Addiditque poſtea Lycurgum ei qui Democratiam in ciuitate conſtituendam iuberet,
reſpondiſſe, tu (inquit) primus domi tuæ Democra- VII
*tiam eſſe patere. Qua diſputatione finita, poſtquam Eumetis è conuiuio cum Meliſſa fuiſſet egreſſa, & Periander ingentem pateram Chiloni propinaſſet, et deinceps Bianti Chilo, ſurgens Ardalus quum Aeſopum appellaſſet, quid tu (inquit) Aeſope huc ad nos quoque poculum iſtud non tranſmittis? quum iſtos uideas tanquam Bathyclis cyathum inter ſe transferentes, alteri præterea tradere nemini? Ne hoc quidẽ poculum (reſpondet Aeſopus) *demoticum eſt & populare. iamdiu enim ſoli Soloni adiacet. Tum Mneſephilum appellans Pittacus interrogat quid cauſæ eſſe poteſt, quam ob rem non bibit Solon, ſed ſuo ipſe teſtimonio damnat uerſus quos fecit?*

* Feſtiuũ aduerſus philoſophos Aeſopi reſponſum.

Nunc animus Bacchi, Venerisq́;, nouemq́; ſororũ

Indulge

Indulgere operi,mortalibus apta uoluptas.

Anteuertens Anacharſis,te ſcilicet Pittace, tuamq; illam grauem legem reformidat, quam contra * *temulentos his uerbis tuliſti, Si quid quis per ebrietatem peccauerit, in duplum quàm ſobrio mulctam irrogato. Verùm Anacharſi, ait Pittacus, ea tu in legem petulantia & contumelia fuiſti, ut pridianæ & hodiernæ crapulæ premium etiam & coronam petere ſuſtinueris. Quid'ni uerò,inquit, ego primus omnium temulentus peterem de uictoria coronam, quando ei qui bibendo cæteros ſuperaſſet propoſitum erat premium? Aut docete uos, ecquis præter ebrietatem alius eſſe poßit liberalius & meracius bibendi finis? Vnde quùm Pittacus rideret,eiuſmodi apologum Aeſopus retulit.* * *Quum eodẽ tugurio paſtores ouem comedentes cerneret lupus, propius accedens, quantus(inquit)clamor uobis & tumultus excitaretur ſi in iſto facto deprehenderer? Ac Chilo perbellè (inquit) Aeſopus factum ultus eſt de eo quod & ſe reprehenſum à nobis paulò antè redactumque ad infantiam, & Mneſiphilo uideat uicißitudinem loquendi præreptam,Priuatus ſiquidem eſt Mneſiphilus pro Solone reſpondendi poteſtate. Alioqui Solonis dicti rationem reddidiſſet, quippe qui ſecundum Solonis mentem teneat,* * *omnis tum artis tum facultatis humanæ & diuinæ id potius opus eſſe quod efficitur,*

*In temulentos.

* Philoſophi, doctores, & bene beateq; inſtituẽdæ uitæ magiſtri uiam alijs præire ſolẽt ad ea quæ ipſi fugienda eſſe profitentur,

*Axioma philoſophicum.

citur, quàm per quod ſit aliquid: finemq́; ſemper præuertendum ijs eſſe quæ ad finem referuntur. Chlamidem enim facere & ueſtem, opus ſuum magis textor eſſe dixerit, quàm regularum ordinationem & lapidum ad dirigenda inter texendum fila appenſionem. Similiter ſcitè ferruminare ac temperare ferrum, ſecurisq́; indurare & roborare aciem, ſua potius eſſe dixerit ærarius faber, quàm quicquam eorum quæ hiſce præparandis ſunt comparata, quale eſt in fornace exuſcitare & ſuccendere carbones, & frequenter tundendo ductilem maſſam reddere & percuſſu aßiduo præparare. Pariter ſi architecti ligna terebrare, & lutum aut calcem aqua ſoluere, non autem domum aut nauem architectari & exædificare ipſius munus eſſe dixerimus, is magis indignetur & nobis meritò ſuccenſeat. Omnium uerò maximè Muſæ ipſæ ægrè moleſteq́; ferant, ſi citharam & tibias dixerimus ipſarum opus eſſe, & non exhilarare potius compoſitos quidem & ſedatos animi affectus, uehementiores uerò & turbatos lenire & mitigare motus eorum certè qui cantu utuntur & uocum atq́; ſonorum ſymphonia. Quæ quum ita habeant, nec Veneris* proprius fuerit coitus aut concubitus, nec patris Liberi ebrietas aut uinum, ſed quam ipſi horum opera humanitatem, beneuolentiam, amorem & deſiderium, aditumq́;*

*Muſarũ munus.

* Veneris & Bacchi uera munera.

*facilem & congreſſum, atq; conſuetudinem & familiaritatem inter nos mutuam conciliant, hæc inquam uerum ipſorum munus eſſe qui dixerit, à uero haud aberrauerit. Hæc enim diuina appellat opera Solon, quæ ſenex amare ſe dicit & conſectari maximè. Eſt porrò Venus mutuæ inter uiros & mulieres beneuolentiæ & amicitiæ cauſa, animos & uoluntates cum corporibus præ uoluptate & deſiderio conſocians & tenaciſſimè conglutinans. Plebeis uerò nec bene familiaribus inter ſe & notis hominibus Bacchus uino tanquam igni eorum mores emolliens facilesq; reddens & placidos, moderationis initium quoddam & mutuæ inter eos amicitiæ ingenerat. Quùm uerò tales conuenerint, quales nos uocauit Periander, nihil tum poculo aut cantharo ad inuitandam amicitiam opus fuerit, ſed Muſæ * ſermonem tanquam ſobrietatis poculum in medium proferentes in quo & uoluptatis & ioci ſimul & ſtudij plurimum ineſt, eo inuitant, miſcent, atq; diffundunt in omnes amicitiam, quàm diutiſſimè œnochoën ideſt miſcendo uino poculum ſuper cratêre, ideſt uaſe unde miſcetur reſidere ſinentes. Qua re Heſiodus interdixit ijs qui potandi magis quàm differendi & ratiocinandi facultate ualerent,*

* Sermo uerũ philoteſiũ poculum.

Exiguos gaudent cyathos libaſſe Petaſgi
Pulchricomi, tibi adeſt multo tamen amplior illis.

Nam

Nam & ueteres in conuiuijs quùm propinando inuitarent ad bibendum, Homericum illud uſurpaſſe accepimus,

> *Quantum * quiſq; poteſt, certa ratione modoq́;*
> *Hauriat.*

*Ἔνλειπον καὶ μετρητὸν ἑκάστου πίνοντος.

Deinde Aiacis exemplo proximè accumbenti partem tradidiſſe. Hæc quum dixiſſet Mneſiphilus, Cherſias poëta (iam enim crimine abſolutus erat, & nuper cum Periandro in gratiam Chilone deprecante redierat) An non (inquit) Dijs quoq; Iupiter, quemadmodum proceribus Agamemnon quum apud eum epularentur, admenſum præbet potum? Cui Cleobulus ambroſiam (inquit) Cherſia, ſi Ioui columbæ Liuiæ adferunt, ut ipſe dicere ſoletis, quæ uolatu ægrè ac uix errones ſuperant palumbes, non putas nectar quoq; ipſi ægrè parabile eſſe, rarum, & pretioſum? ut non niſi malignè ac tenuiter ſuppeditet, atq; ratam cuiq; certamq́; portionem impertiat? fieri poteſt ut dicis, Cherſias reſpondit. Verùm ſi contrà œconomiæ & iuſtæ diſpenſationis ratio habita eſt, quis ueſtrum nobis id quod deſideratur poteſt dicere? deſiderari autem & ad iuſtæ & legitimæ ſatisq́; omnibus futuræ poſſeſſionis menſuram multum deeſſe puto. At ſapientibus (Cleobulus inquit) modum lex præſcribit: nequam uerò & perditis hominibus orationem quam aliquando apud fratrem

*mater habuit, referam. Ea enim dicere ſolebat Lunam aliquando à matre contendiſſe, ut tunicam ſibi conſentaneam & conuenientem texeret: matremq́; reſpondiſſe * quî tibi poßim filia aptam & congruentem ueſtem texere? quam nunquam uno eodemq́; ſtatu, ſed modò plenam, modò decreſcentem, interdum falcatam & bina exiliter oſtendentem cornua uideam? Sic ſanè Cherſia homini ſtulto & nequam nullus adeſſe poteſt rerum modus. Nam pro re nata & neceßitate urgente quæ propter infortunia & cupiditates quibus ducitur premi neceſſe eſt, alius identidem atq; alius eſſe ſolet, non aliter ac canis* Aeſopicus, quem hyeme, frequenti circumactu & uerſatione aiunt propter frigoris uim & magnitudinem contractum, domum ſibi moliri, rurſumq́; æſtate porrectum dormire, atq; ita magnum ſibi uideri, nec neceſſarium ducere aut paruum opus, domo cingere ſe & munire tantula. An non Cherſia, nunc quoq; humiles & paruos uides, in anguſtum ſe ualdè cogere, tanquam contractè & * laconicè uicturas, qui poſteà niſi omnium ſimul & priuatorum & regum facultates poßideant fame perituros ſe & egeſtate credant? Quum hîc ſiluiſſet Cherſias, loquendi uices excipiens Cleodemus, ſed nos quoq; (ait) qui ſapientes dici & appellari gaudetis, uidemus iniquè res inter uos partitos poßidere*

* Lunæ ad filiam oratio in aſotos & nequam, luxuq́; & ganeæ ſtudio perditos homines.

*Canis Aeſopicus.

*laconicè uiuere.

*dere. Lex uidelicet uir optime (Cleobulus inquit) * tanquam peritus aliquis ſartor cuiq; noſtrum quod decorum, moderatum, aptum & conſentaneum eſt tribuit: quod tu quoq; ſoles facere, quum ratione tanquam certa lege præſcribis quo alimento, qua uiuendi forma & quibus medicamentis uti debeant ægrotantes, non idem omnibus, ſed quod ſingulis conuenit ordinans & inſtituens. Eam credo ob rem (interfatus Ardalus inquit) æquali ueſtro uobiſq; propter artem, & Soloni hoſpitij iure coniuncto Epimenidi mos eſt ab alijs quidem cibis in totum abſtinere iubere, de * Alımi uerò facultate, quam ipſe uoluptatem componere ſolet, pauxillo in os ſumpto totum diem impranſum & incœnatum permanere. Qua diſputatione quum longius produceretur conuiuium, Thales perſtringendi & taxandi Epimenidis ſtudio, prudenter eum facere dicit, quòd molendis & coquendis ſibi cibarijs nollit inanem & moleſtam operam ſumere, quam rem facere conſueſſet Pittacus. Nam ego (inquit Epimenides) quùm in Lesbo agerem, mulierculam hoſpitem audiebam illud ad molam crebrò occinentem, mole mola mole. Verè enim Pittacus molit, magnas moderans Mitylenas. Solon uerò mirari ſe ait ſi Epimenidis præſcriptum & regulam uiuendi, quam uerſibus complexus eſſet Heſiodus, nunquam Ardalus legiſſet.*

* νόμος Græcis παρὰ τὸ νέμειν dicitur, quòd tãquam prudens œconomus cuiq; quod conſentaneũ eſt tribuat.

* Alimum id eſt contra famẽ Epimenidis remediũ.

In ijs enim Heſiodum prima huius alimoniæ ſemina ſuppeditaſſe Epimenidi, atq; inquirere docuiſſe,

Quanta ſit in molli malua, aſphodeloq; uoluptas.

Itáne uerò, inquit Periander, putas tale aliquid Heſiodo ueniſſe in mentem, * *& non parſimoniam potius ubiq; commendare & ad iucundiſsimorum opſoniorum frugalitatem nos inuitare uoluiſſe? Veſcendo ſiquidem malua eſt, & dulcis gratusq; anthericus. Iſthec uerò contra ſitim & famem comparata pharmaca potius quàm alimenta audio & mel & caſeum quendam Barbaricum recipere & ſeminum uulgarium ac parabilium uim maximam. Quid'ni igitur apud Heſiodum gubernaculum in fumibulo impoſitum,*

* Heſiodi locus explicatus.

Et miſerûm pereant mulûmq; boumq; labores.

Si tanto erit opus apparatu? Mirum porrò Solon uidetur, quòd hoſpes tuus nuper quùm apud Delios magnam celebraret expiationem, illatos in templum primæ alimoniæ commentarios non uiſerit & metallorum indices, & inter ea quæ ſponte ſua terra profert maluam & anthericum, quorum ueriſimile eſt Heſiodum nobis ſimplicitatem & frugalitatem commendare uoluiſſe. Non hoc tantum (ait Anacharſis) ſed ad ſanitatem quoq; tuendam inter omnia olera facilè primam obtinet laudem. Rectè mones, (inquit Cleodemus) nam uel inde medicum fuiſſe

Heſiod

*Heſiodum apparet, quòd non indiligenter & perfunctoriè, nec inexperienter de uictus ratione, de uini temperatione, & aquæ & balnei uiribus, de mulieribus etiam, & concubitus tempore, puerorum deniq; infantium in cunis obligatione & decubitu diſſerat. Porrò uidetur iuſtius poſſe ſe Aeſopus quàm Epimenides Heſiodi diſcipulum profiteri. Huic enim initium bellæ iſtius & uariæ ac multiloquæ doctrinæ dedit oratio, quam ad accipitrem luſcinia habuiſſe legitur. Ego uerò de Solone libenter quærerem (ueriſimile eſt enim eum quæ uolo intellexiſſe, qui Athenis multo tempore egit cum Epimenide conſuetudinem) qua tandem cauſa motus, aut falſa & captioſa ratione inductus Epimenides ad talem ſe contulerit uiuendi modum. Quid uerò, Solon inquit, iſtud interrogare erat neceſſe? * Conſtat enim à ſummo & præſtantiſſimo ſecundum eſſe bonum, quàm pauciſſimo cibo indigere. Siquidem primum & maximum eſſe uidetur, in totum non egere alimento. Mihi certè quidem minimè uidetur (ait Cleodemus) ſi quod rei euidentia conſtat dicere oportet præſertim appoſita & dapibus extructa menſa, quam hoſpitalium & amicitiæ iuris præſidum Deorum communem, tollere ſe prorſus non ſentiunt, qui epulandi uſum remouent: & ut preclarè Thales inquit terra ſublata mundi fore confu-*

* An melius fuiſſet alimento non egere lõga in utrãq; partem diſputatio.

ſionem, ſic de medio faceſſente cibo, domum protinus euerti, familiamque ipſam totam peſſumire eſt neceſſe. Vnà enim cum eo ignis ille peruigil cuſtos foci aſsiduus penatiumq; præſes lar, & cratêres libationibus comparata pocula, epulationes deniq; & hoſpitalitates, primæ & liberaliſsimæ hominum communitates inter ſe & conſociationes arctiſsimæ auferuntur. Imò uerò uita ipſa uniuerſa ſiue cõuerſatio quædam eſt hominis actionum * continuationem & perpetuitatem complexa: ad quarum maximam partem incitat nos & ſollicitat cibi uictusq; quærendi neceſsitas, eiuſdemq; apparandi uſus. Agriculturam uerò unà tolli ea demum moleſta & intoleranda res eſt. Ea enim ſemel ſoluta terram nobis horridam, incultam & deformem relinquit, materia infructuoſa & aquis temerè & inundanter fluentibus propter hominum deſidiam & torporem refertam. Vnà quoque pereunt ac deſeruntur artes omnes, opificia & ab ijs lucra, quorum dux ſuaſorq; eſt famelicus uenter, hiſque baſim & materiam præbet: quæ non conſiſtunt ſed abeunt in nihilum, hac uitæ tuendæ è medio abeunte neceſsitate. Quin deorum quoq; honores ſpreti iaceant neceſſe eſt. Paruam ſiquidem homines Soli longeq; minorem Lunæ habituri ſunt gratiam, lucis tantum & caloris ergô. Ioui uerò pluuio id eſt Ombrio

*Hominis uita, eius actionum cõtinuatio & curriculum.

*brio & Cereri proerroſiæ id eſt arationis præſidi, & mariuago id eſt Phætalmio Neptuno ubi ara? ubi ſacrificium? & quî charidota ſit, id eſt gratiæ & lætitiæ dator Bacchus, ſi nulla re indigebimus quam largiri ſoleat? quid ſacrificaturi, quid libaturi, unde frugum primitias ſoluturi ſumus? hæc nimirũ omnia rerum maximarum euerſionem & confuſionem habent. Porrò ut omnem omnibusq́ue modis conſectari uoluptatem beluarum eſt proprium, ſic omnem & omninò refugere, hominis planè ſtupidi ſenſuq́; omni carentis eſſe uidetur. Itaque animo per me liceat meliores quaſdam alias & præſtantiores haurire uoluptates: corpori uerò qua fruatur nulla ciborum delectatione & iucunditate iuſtior, nulla familiarior magisq́; propria inueniri poteſt, quæ res neminẽ unquam hominẽ latuit. Siquidem hac uoluptate in medio & conſpectu omnium poſita, eodem cibo, eadem inter ſe menſa participant. Explendæ uerò libidini et uoluptati venereæ denſiſsimas etiam *tenebras atque latebras quærunt, quòd ut huius communitatem ſocietatem'ue impudentiæ plenam beluarum propriam eſſe arbitrãtur, ita illius auerſari communionem & fugitando declinare, eius eſſe ducant qui nullo ſenſu tangi, nulla uoluptate titillari poſsit. Quum loqui deſiiſſet Cleodemus, ego inſtitutam orationem proſequutus, illud uerò Cleodeme ſilentio præteriiſti, ſo-*

* Tenebricolæ adulteri.

*mnum nos unà cum cibo in totum exterminare, quo abſente ſomnium nullũ eſſe poßit, ſed antiquißimum nobis ex ſomno & rebus per quietem uiſis coniectandi & uaticinandi genus pereat ac prorſus euaneſcat. Huc adde ſolitariam & uniuſmodi fore uitam & quadantenus fruſtra animam corpore circundandam eſſe. Eius enim plurima eaq; præcipua & principalia membra, cibi ac potus organa ſunt comparata, lingua, dentes, ſtomachus & iecur. Otioſum enim aut iners nullum eſt, neque in alium uſum conſtructum. Quo fit ut qui alimento facilè caret, corpore non egeat, quod certè aliud non eſt, quàm ipſum ſeipſo non indigere. Cum corpore enim eſt noſtrum quiſq;. Atque hæc nos uentri patrocinia comparamus. Solon uerò aut alius quiuis ecquid reprehendat libenter audiemus. Sanè quidem reprehendam inquit ille, ne Aegyptijs imprudentiores iudicio & ratione carere uideamur, qui diſſectum protinus mortuum Soli oſtentant, deinde abiectis in profluentem interaneis, reliqui corporis iam repurgati curam gerunt. Nam ſi uerum fateri oportet, hæc eſt corporis noſtri ueluti *ſentina quædam quo carnis noſtræ ſordes, & reiectanea confluunt, & tanquam apud inferos tartarus horrendis quibuſdam fluuijs flatuq; & igni ſimul miſtis & tetris cadaueribus refertus. Viuens enim nullo uiuente nutritur: ſed nos animalia*

*Aluus ſentina corporis noſtri.

*malia quùm mactamus, & ſtirpes ſola nutricatione & incremento uitæ participes dum perimimus, magnam ipſis facere uidemur iniuriam. Quicquid enim in aliud mutationem recipit, perimi atque de ſuo ſtatu decedere eſt neceſſe, omnemque priùs ſubire corruptionem quàm alimento alteri cedat. À carnium uerò eſu abſtinere, quod de Orpheo illo antiquo tradunt, ueteratorium magis & ſpecioſum commentum eſſe uidetur, quàm fuga eorum in quibus per delicias, ciborumq; lautitias uulgò peccari ſolet. Vnus itaque reſtat uitandi maleficij modus & luſtratio in perfectam & conſummatam iuſtitiam deſinens, ſeipſo contentum nulla omninò re indigere. Salutem uerò ſine alterius iniuria aut damno tueri nos poſſe ſi noluit Deus, is profectò malefaciendi & iniuriæ autorem naturam nobis eſſe uoluit. Quid igitur cedo cauſæ eſſe poſſit cur cum maleficio uentrem & gulam & iecur à reliquo corpore abſcindenda eſſe non uideantur? quæ honeſti ſenſum nullum, cibi tantum cupiditatem adferunt, uaſis partim coquinarijs, quales cultri & lebetes, partim molitorijs & furnarijs & piſtorijs non diſsimilia. Quinetiam omninò multitudinis animum in corpore tanquam piſtrino merſum & uinctum, circa parandi uictus neceſsitatem *aſsiduè uerſari uideas. quemadmodum uidelicet nuper nos quoque mutuò non uidebamus, non audiebamus,*

*Humanę uitæ partē maximam uictus parādi neceſſitas ſibi uendicat.

mus,ſed attentus & dapibus incumbens quiſque neceſſitati naturæ cibo explendæ ſeruiebat. Nunc autem ſublatis menſis ea ſeruitute liberati & ut uides coronati, philoſophiæ & literarum ſtudio uacamus, atq; mutuo congreſſu & colloquio fruimur otiumq́; agimus poſtquàm cibo amplius non indigemus. Quid ni igitur ſi præſens ſtatus per totam uitam duraturus permaneret, in otio ſemper eſſe & liberè colloqui liceat, minimè omnium paupertatem pertimeſcentes, nec ſuſpicientes opulentiam? Rerum enim neceſſariarum uſum e ueſtigio ſequitur redundantium cupiditas eodem ferè ſemper gaudens contubernio. Verùm ſi dijs placet, Cleodemus ideò neceſſaria cibaria putat, quo menſæ & cratêres apud nos exiſtant, atque Cereris eiuſq; filiæ ſacrificia retineantur. Sic credo quiſpiam pugnas & bella eſſe uelit, ut mœnia & naualia et id genus armamentorum promptuaria habeamus, ut ſacrificemus Hecatonphonia, cuiuſmodi Meſeniorum conſuetudinem eſſe ferunt. Sic ualetudinem non ferat alter, quod nemine ægrotante non ſtragulæ uſus molliculæ, non lecti futurus ſit: Aeſculapio cæteriſq́; Dijs malorum fugatoribus non ſimus ſacrificaturi. Medicina uerò ipſa unà cum inſtrumentis & pharmacis tantiſper ingloria & ſpreta iaceat. An'non eadem eſt utrobique ratio? Cibus enim ad famem remedium adhibetur, atque curare

rare ſe dicuntur, qui certa uiuendi ratione reficiuntur, non tanquam iucundum aliquid & gratum ſed neceſſarium id naturæ inſtituentes. Plures ſiquidem moleſtias quàm uoluptates à cibo potuq; ortas recenſere promptum eſt. Quin quod res eſt dicam, quanta eſt cumq; in cibo uoluptas, ea & loci in corpore parum, & temporis non multum habet. Sed quid in eo probè conficiendo, coquendo, & diſpenſando occupationem & difficultatem dicere attinet? quot moleſtijs, quàm multis & uarijs ſordibus nos replet? ad eas arbitror reſpicientem Homerum ideò non mori Deos demonſtrare uoluiſſe, quòd non uterentur alimento.

Nam nec edunt triticum, mera nec nigricantia
potant.
Sunt ideò exangues, immortaleſque uocantur.

Tanquam non facilior ad uitam per cibum quàm ad interitum ſternatur uia, nec uitæ ſolùm ſed mortis in cibo cauſa exiſtat. Ex cibarijs enim morbi corporibus impacti, nimiam ferè copiam habent & redundantiam non minus defectu malum. Imò uerò ſemel recepti intra corpus cibi reliquias diſcutere ſæpe difficilius eſt, quàm ipſum ſuppeditare, cogere, & conficere. Porrò quaſi * Danaides ſemel replendi dolij ſeruitute liberatæ dubitaturæ ſint inter ſe quid agere, quam uitæ uiam ſequi debeant:

*Hominis uita quaſi Danaidum ſeruitus.

beant: ſic nobis ſi undequaque mari terraq́ue tam multa in carnē cupidam ſemper & indomitam congerendi daretur finis, hæſitaremus credo quid agendum eſſet, præ melioris ſcilicet uitæ uſus inſcitia, cibi potusq́; neceßitati mancipata contenti. Quemadmodum igitur ſerui poſtquam libertate donati ſunt, quæ dominis anteà famulando præſtabant, ea tum ſibiipſis per ſe gerunt: Sic nunc animus multis quidem laboribus & curis corpus alit, quum uerò ſeruitute hac fuerit defunctus, tum demum uerè liber in ſe ſemper ueritatemq́; intentus uiuet, ea ſe contemplatione reficiens & uegetans, aliorſum trahente aut auocante nemine. Atque hæc Nicarche de cibo in utranq; partem ſic ſunt diſputata. Quùm autem adhuc Solon diceret, ingreſſus Gorgias Periandri frater (Tænarum enim miſſus fuerat ita monentibus quibuſdam oraculis Neptuno ſacrificium & panegyrim deducturus) poſtquam conſalutauiſſemus, & Periander comiter & amicè acceptum oſculatus fuiſſet, is iuxta eum in lecto ſedens pauca quædam ſoli Periandro nunciauit: is uerò ita auſcultabat, ut uariè eius oratione affici uideretur, & nunc grauiter ferenti, nunc indignanti, ſæpe etiam non credenti, nec fidem aſſenſum'ue eius dictis accommodanti, interdum miranti appareret ſimilis. Denique ridibundus ad nos conuerſus, equidem uolo (inquit) in præſentia referre quod

modò

modò nunciante Gorgia intellexi. Verùm ut addubitem facit quod aliquando referente Thalete audiui, uериſimilia quidem dicere, abſurda uerò & ab eo quod effici præſtari'ue naturaliter poteſt prorſus abhorrentia tacere oportere. Atqui (reſpõdens ait Bias) & hoc Thaletis ſapienter dictum eſt, inimicis in ijs etiam quæ fida, certa, & comperta uideantur diffidendum, amicis uel ſuſpecta, incerta, parum tuta & inexplorata credenda eſſe: inimicos mea quidem ſententia malos & ſtolidos, amicos bonos & prudentes eo ita appellante. Omnibus igitur Gorgia aperienda res eſt, imò uerò oratio quam nobis adfers, ad nouos iſtos Dithyrambos uerbis eos longè ſuperans reuocanda. Itaque dicere cœpit Gorgias, perfecto ſibi intra triduum ſacrificio, poſtero die quum * peruigilium eſſet ſacra facientiũ & tripudiantium ſaltantiumq́; chori & ludos agẽtium cœtus in litore conueniſſent, irradiante Luna & ſuo ſplendore mare colluſtrante nullis agitatum uentis, ſed tranquillum & placidum è longinquo criſpare ſe & inhorreſcere uiſum eſt, fluctu ad præruptam rupem appulſo, ad eamq́ue cum fremitu partim aduecta magna ſpumæ copia, partim propter uehementem alliſum excitata: cuius rei miraculo excitatos omnes ad eum locum confluere, quò appellenda uidebatur. qui priusquàm poſſent ob citatiorem curſum coniectare quid rei eſſet, quod*

* Timeo Danaos & dona ferente. τοῖς μὲν ἐχθροῖς δεῖ καὶ περὶ τῶν πιστῶν ἀπιστεῖν, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ ἄπιστα πιστεύειν.

* Peruigilium in ſacris etiam paganorum.

ita

*ita aduelieretur, Delphini uiſi ſunt, alij conſerto ordine undique circumdare, nonnulli ad littus uiam præire ubi locus planiſsimus eſſet & læuiſsimus, quidam ponè ſequentes prehenſando fouere et ſuſtentare. In medio autem ſuprà maris æquor extabat obſcura & incognita moles corporis eo uſq; deportandi, donec conductum eodem & appulſum in terram exponunt ſpirantem adhuc ac ſe mouentem hominem. Illi autem inde ad altam illam rupem reuerſi præ uoluptate (quid enim aliud poteramus iudicare?) quadam inter ſe ludibundi exultabant atque lætitia & gaudio efferebantur. Quo ſpectaculo ex nobis (inquit Gorgias) perculſi multi ac perturbati quum diffugere cœpiſſent ex maris litore, pauci qui maiore erant animi confidentia mecum propius accedere auſi, *Arionem agnouerunt citharœdum illum nomen ſuum cithara reſonantem, & ueſte inſignem. Ludicro enim & certatorio ornatu amictus erat, quo dum fidibus caneret uti conſueuerat. Hîc deportatus in tentorium, quum nihil mali paſſus, ſed ex curſus celeritate & uehementi dum aduehebatur iactatione defeſſus & ſolutus uideretur, inauditam rem nec facilè apud quemquam niſi qui rei exitum, quemadmodum nos ſpectauerit, fidem inuenturam. Dicebat enim Arion, quum olim ex Italia ſoluere ſtatuiſſet, literiſq; Periandri ad id magis eſſet incitatus,*

*Arion à delphinis exceptus & cõſeruatus.

*tatus, Corinthiam nauem in curſu uiſam ſtatim ingreſſus in altum ſe ſubuectum eſſe: & dum leni uento uterentur, in ſuam perniciem conſpirare Nauiculatores ac de ſe interimendo cogitare, ſenſiſſe. Deinde gubernatore clanculùm eorum conſilia indicante & enuntiante, intellexiſſe in ſequentem noctem factum reiectum eſſe omnium conſenſu. Itaque auxilio omni destitutum, quidq; facto potiſsimum opus eſſet dubitantem, * conſilium quoddam & animi impetum cepiſſe ſe, ſingularem certè quidem illum uereq; diuinum & admirabilem, corporis ſcilicet ornandi & geſtaminis ludicris illius ſibi uiuenti adhuc ſepulcri uice ſumendi & aptandi, ac poſtremùm uitæ ſalutem canendi, ne ea re Oloribus cedere uideretur. Eo igitur habitu, præfatus animum ſibi eſſe pro ſua & nauis & uectorum ſalute modulatam cantionem & hymnum Pythicum cithara percurrere, poſtquàm iuxta puppis parietem ſedens quandam Deorum marinorum inuocationem proluſiſſet, hymnum canere cœpiſſe: atq; ipſo cantu ferè medio ſolem quidem ſe in mare mergere, emergere uerò Peloponeſum. Quo facto nautæ noctem quum amplius non expectarent, ſed ad cædem properarent & parricidium, ſtrictos iam & nudatos gladios ipſumq; adeo Nauclerum manu oculos ne tantum ſcelus uideret obtegentem conſpicatus, ex ſupe-*

*Arionis ī re dubia & ualde difficili cōſilium ex tēpore captum.

d riore

riore loco quàm potuit à naui longiſsimè ſe in mare deieciſſe, ac priuſquàm totum corpus mergeretur ſuccurrentibus Delphinis ſupra mare portatum ſe eſſe, primùm quidem dubitationis, ignorantiæ & trepidationis plenum. Poſtquàm autem uehendi impetus nonnihil remiſſus eſſet & ſedatior redditus, atq; multos circa ſe beneuolentiæ & obſequij præſtandi gratia congregatos Delphinos cerneret per uices portandum ſe tradere & excipere tanquam neceſſarium atq; omnibus conueniens munus ac miniſterium uiciſsim exequendum: & nauis alioqui longè relicta celeritatis ſpeciem præberet, minus tum ſibi & ad moriendum timoris, & ad uiuendum deſiderij, & ad conſeruandam tuendamq́; ſalutem contentionis fuiſſe. * *nimirum qui charum ſe Dijs acceptumq́; ſentiret, atq; certam & firmam de ipſis tum demum conciperet opinionem. Iam uerò quum lucentibus ſtellis cœlum refertiſsimum, ſplendentemq́; lunam oriri & nitidam, atq; quoquo uerſum fluctibus uacante mari uelut tramitem eius medio ad nauis curſum paratum & ſciſſum ſpectaret, ſecum reputantem luſtraſſe animo, non unum eſſe peruerſi iuris uindicem uenerandæ Dicæ oculum, ſed omnibus his circumluſtrare Deum quæ terra mariq́; geruntur omnia. Hac itaq; cogitatione fuiſſe iam ſibi leuatam corporis laſsitudinem ac grauitatem*

* Afflictis & deploratis de' adeſſe ſolet.

tem omnem dicebat, ad poſtremum, quum illi præruptam altamq; petram in curſu obuiam ſolerter deuitantes nonnihil deflexiſſent iter (ferè enim terram natando contingebāt tanquam in portum tutiſſimum nauiculam appellentes) omninò ſenſiſſe Deo gubernante in eum ſe locum fuiſſe deportatum. Hæc quum narraſſet Arion, eum (inquit Gorgias) quò relictam nauem appellendam putaret interrogabam, at ille omninò Corinthum, ſed longè relictam in curſu tardaturam. Nam quùm ueſperi è nauigio excidiſſet, protinus ſubſequuta maris tranquillitate, quingenta circiter ſtadia eo curſu ſe deportatum fuiſſe. Ad hæc dicebat Gorgias, poſtquam naucleri & gubernatoris nomen, nauisq; ipſius inſigne & uexillum quærendo didiciſſet, naues miſiſſe ſe & milites, qui quònam illi eſſent appulſuri diligenter uiderent & ſtudiosè obſeruarent. Secum uerò Arionem abſconditum aſportaſſe, ne ſi illi ſaluum & incolumem præſenſiſſent, facilè aufugere poſſent. Rem itaque diuinitus prorſus ac uirgula quapiam diuina ſic tuliſſe, ut & ipſi ſimul huc adeſſent, & ſuperata à militibus naui cum nautis intelligerent captos mercatores. Quo facto iuſſiſſe Periandrum, ut protinus ſurgens Gorgias tales uiros in uincula eò loci ducendos curaret, quo nullus accederet, aut Arionis ſalutem nuntiaret. At meos inquit Aeſo-

*pus, graculos ridetis & coruos ſi mutuò colloquantur, quum talia Delphini iuueniliter utiq; & ſtrenuè deſignent? longè aliud inquam Aeſope dicimus, ex quo enim hæc apud nos creditur & ſcribitur hiſtoria, ſupra mille interceßére anni, iam inde ab Inûs & Athamantis temporibus. At uerò (interpellans ait Solon) Diocles proximè iſta ad Deos accedunt & ſupra nos ſunt. Ego uerò humanam rem nec captum noſtrum ſuperantem referam, quam tu quoque fortè Heſiodo accidiſſe audiuiſti. Minimè audiui, inquit ille, ſed factum memorabile audire nihil uetat. Quum uir quidam, quantum conijcere licet Mileſius, quo cum * Heſiodo hoſpitij & contubernij ſocietas intercedebat, Locris hoſpitis filiæ oblato uitio cum ea deprehenſus fuiſſet, in ſuſpicionem uenit Heſiodus quaſi initio flagitij conſcius fuiſſet, & eius occultandi adiutor, quum tamen ipſe inſons prorſus & innocens eſſet. Verùm quùm in id temporis quo facti adhuc uigeret & ferueret indignatio, multorumq; calumniam incidiſſet, per iniuriam eum puellæ fratres circa Locrenſium nemus inſidijs circumuentum unà cum comite Troilo appellato miſerè trucidarunt. Horum corpora quum in mare trudendo prouoluta fuiſſent, Troili cadauer in Daphnum fluuium extra mare delatum, aqua circumfuſo ſcopulo hæſit, haud magno à mari interuallo*

*Heſiodus à Locrẽſib⁹ per iniuriã interfectus.

teruallo, qui locus Troili ſcopulus in hunc uſq; diem appellatus eſt. Heſiodi uerò corpus iam inde à terra protinus exceptum, Rhion & Molycriam deportauit Delphinorum Grex. Erat tum Locris Rhiorum ſtatum & ſolemne ſacrificium, & conuentus celebris, quem etiamnum hodie eo loco agunt celebritate maxima. Simul ut conſpectum eſt fluctu aduectum corpus, quid rei eſſet, ut par eſt mirati, ad litus decurrerunt. Quod quum recens adhuc trucidatum agnouiſſent, omnibus quæſtioni de cæde rebus propter Heſiodi nomen poſthabitis, omni diligentia & ſtudio effecerunt, ut cædis autores inuenirent, quos uiuentes in mare demerſos undis obruerunt, eorumq; funditus dirutam domum ſolo æquarunt. Heſiodi uerò corpus iuxta nemus honorificè ſepeliuerunt. Quem locum ex peregrinis multi neſciunt, ſed abſtruſus ignoratur diu multumq; ab Orchomenijs quæſitus: quos aiunt Oraculi monitu ſelectas inde reliquias uelle tollere, atq; apud ſe ſepelire. Si igitur Delphini aduerſus uita functos tam familiariter ſe & beneuolè & amanter gerunt, quid de uiuentibus adhuc dicendum? ipſis profectò probabilius multo eſt opem non denegare ſuam, delinitos præſertim cantu & tibijs eblanditos. Hoc enim iam norunt omnes, animantia hæc Muſica capi, & uectores proſequi, & remigantibus adna-

*re tranquillo & placido mari eorum cantu & tibiarum ſono delectata. Puerorum etiam natatu gaudent, unaq; cum ijs luſitantes natando certant. Vnde ipſis * ſecuritatis lex eſt duce natura. Ea enim captat nemo neq; lædit: niſi quando caſu inter piſcandum irretiti maleſecerint, flagris delinquentium puerorum modo caſtigantur. Memini quoque à uiris quibuſdam Lesbijs audire me, puellæ ſalutem à Delphino ex mari conſeruatam fuiſſe aſſeueranter id affirmantibus, at Pittacus probabilem & in ore uulgi tantum ſermonem eſſe putat. Nam quum aliquando nauigatu[illegible]s Lesbi incolis conſultus Apollo reſpondiſſet, poſtquam in promontorium Meſogæon appellatum incidiſſent, ibi Neptuno quidem taurum, Oceano uerò & Nereidibus uiuam uirginem in mare demitterent, atque Echelaus Pythochreſta inter ſeptem principes & reges qui eadem naui uehebantur Coloniæ dux, celebs eſſet, ex illis qui pueri adhuc celibes eſſent ductis ſortibus in Sminthei matrem ſors cecidit: quam ueſte & auro ornatam, poſtquàm ad eum locum uentum eſt, nuncupatis de more uotis demiſſuri erant, niſi fortè ex uectoribus iuuenis quidam, animo quantum conijcere licet haud ignobili (cuius nomen Enalum memorant) eius amore captus, quum magnopere cuperet nec ulla ratione poſſet uirgini opem ferre, affe-*

* ἀδείας νόμος.

ctus

*ctus impotentia uictus, intempeſtiuo quodam & cæco impetu ita incitatus fuiſſet, ut eam complexus unà ſe cum ea in mare daret præcipitem. Protinus inconſtans fama quædam, cui tamen in caſtris multi crederent incerto autore ſparſa eſt ſaluos & incolumes in terram fuiſſe deportatos, nec multo poſt, Enalum in Lesbo uiſum retuliſſe, ut per mare geſtantibus Delphinis ſine ulla noxa in Epirum eiecti fuiſſent. Poſſem & alia multa longè diuiniora commemorare, quæ in ſtuporem uulgum & admirationem adducerent & deliniendo ſuſpenſum tenerent. Sed quum omnium fidem facere arduum eſt imprimis & difficile, tum uerò fluctu ſe quàm magnus eſt inſulæ ambitus ad aſtra tollente, & hominibus mari obuios ferre ſe reformidantibus, Polypodes ad Neptuni uſque templum Enalum fuiſſe ſequutos ſupra fidem eſſe uidetur. ex quibus maximum, lapidem geſtantem ipſe ceperit, & Neptuno ſacrum dicauerit, etiam Delphici illius * Ει nomine inſignitum. quòd Enalus quum Polypoda Neptuno ſacrum faceret, ſciſcitatus ſit εἰ ἐλπιστέον σωθέντα· ἀφικέσθαι οἴκαδε, ideſt an ſaluo & incolumi ſpes eſſet reditus domum. Cuiuſmodi interrogationes per εἰ particulam apud Delphos ſolitas fieri legimus: & ut uno dicam uerbo, ſi quis inter*

*Ει Delphicū

id quod poteſt & quod non conſueuit fieri, & rurſus inter id quod præter rationem & quod præter opinionem fit teneat diſcrimen, non alius certè fuerit quàm Chilo non temerè & quauis de cauſa credens, nec rurſum diffidens, ſed illud quod cautum ipſemet eſſe uoluit μηδὲν ἄγαν id eſt, ne quid nimis religioſè obſeruans. Poſt quem Anacharſis inquit, Si in omnibus principalibus & maximis mundi partibus animam ineſſe rectè cenſuit Thales, nemini profectò mirum uideri debet, ſi pulcherrima & digniſſima quæque Dei prouidentia & uoluntate geruntur. Animæ ſiquidem corpus, Deo anima inſtrumentum eſt comparatum: & quemadmodum corpus multas à ſe motiones, plurimas ab anima easq́; pulcherrimas habet, ſic uice uerſa anima nonnulla à ſe motionis ſumpto initio facit: in cæteris utendam ſe & regendam & quocunq; uiſum fuerit ducendum Deo præbet, omnium ipſa nobiliſſimum exiſtens & decentiſſimum Dei inſtrumentum. Abſurdum enim fuerit, ſi ſit ignis inſtrumentum, ſi flatus, ſi aqua & nubes & imbres quibus multa conſeruat & alit Deus, rurſusque perimit & tollit, Animantibus uerò non utatur omninò in ijs quæ ab eo quotidie geri uidemus, ſed uериſimilius magisque rationi conſentaneum totos à Dei uirtute pendentes eius*

* ut animi inſtrumentũ corpus, Sic Dei animus.

eius nos ſeruire nutui ipſique monenti aſſentire & obſequi. ex qua naturæ inclinatione cum arcubus Scythæ, cum fidibus & tibijs Græci ſympathiam quandam habent & naturarum cum ipſis conſentientem propenſionem. Præter ſuprà commemoratos, Cherſias poëta quùm multorum meminit præter omnium ſpem ſeruatorum, tum uerò Cypſeli patris Periandri: quem puerum adhuc infantem, quùm conueniſſent qui ad eum interficiendum miſsi fuerant, pueri ætatem reueriti interimere non ſuſtinuerunt. Quem poſtea conſilio mutato diu quæſitum, quòd mater in ſportellam depoſitum occultaſſet, inuenire non potuerunt. In cuius rei memoriam & Apollinis gratiam Cypſelus Delphis ſacellum ædificandum curauit, tanquam pueri uagitum & eiulatum Deus tum ne exaudiretur repreſiſſet, ut eos qui interficiendum quærebant lateret. Hîc Pittacus nominatim Periandrum appellans, rectè ſanè inquit, & opportunè fecit Cherſias, quùm familiæ tuæ meminit. Siquidem ego ſæpe uolui cauſam ex te quærere, quid illæ ſibi uolunt tot Chœnicis fundo detornatæ ranæ, & quam cum Deo aut cum eo qui donarium Deo Chœnicem eſſe uoluit, habent ſimilitudinem. Verùm Periandro interrogandum eſſe Cherſiam iubenti (rem enim tenere, & Cypſelo ædem conſecranti ad

*fuiſſe) reſpondens Cherſias, At priùs inquit, dicturus non ſum, quàm ex iſtis ſciam, quid illa ſibi uolunt, μηδὲν ἄγαν ne quid nimis, et γνῶθι σαυτὸν te ipſum noueris. & illud quod cœlibes multos, nec pauciores cautos & ſibi fidentes, mutos etiam nonnullos reddidit, ἐγγύα πάρα δ' ἄτα, ſponde *ſed eſt præſto noxa. Quid uerò (Pittacus ait) iſthæc nos explicare attinet? iampridem enim Aeſopi ſi bene memini commentarium in ſingula hæc dicta conſcriptum laudas. Tum Aeſopus, uerum quidem eſt, ſi quando animi cauſa Cherſias mecum iocari uelit: quum uerò ſeriò agit hæc Homero inuenta & accepta refert. Verè enim Hectorem ſeipſum noſſe, quippè qui,*

Sponſionis comes noxa.

Bella mouens aliis, telamonia tela cauebat.

Vlyſſem uerò dicti illius ne quid nimis, laudatorem extitiſſe quum Diomedem adhortans diceret,

Ne quemquam ſubitò damnáue probáue Tydida.

Sponſionem autem non deſunt qui dicant conuitiosè Homerum inſectari, tanquam rem quandam miſeram & uanam, quum ait,

Et timidæ ſpõdent, & firmant ſpem miſerorum.

Cherſias uerò putat Atam illam à Ioue deiectam in hæc inferiora, apud ſponſionem diuertiſſe. quam præſtare ipſemet uolens Iuppiter in Herculis procreatione falſus eſt. Atqui (anteuertens Solon inquit) hoc

quoque

quoque ſapientiſſimo Homero dicenti credendum,

Iam nox humida cœlo

Præcipitat, ſuadentq́ue cadentia ſydera ſomnos.

Muſis itaque & Neptuno & Amphitritæ libationibus peractis conuiuium ſi uideatur, dimittamus. Atque hîc Nicharche præſens finem ſortita eſt diſputatio.

FINIS.

ΕΠΤΑ ΣΟ-
ΦΩΝ ΣΥΜΠΟ-
ΣΙΟΝ ΤΟΥ ΠΛΟΥ-
ΤΑΡΧΟΥ.

Locis innumeris emendatum & priſtinæ integritati reſtitutum per Gulielmum Plantium Cenomanum.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1552.

ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

Διοκλῆς.

Ἦ ΠΟΥ προϊὼν ὁ χρόνος ὦ Νίκαρχε πολὺ σκότος ἐπάξει τοῖς πράγμασι, καὶ πᾶσαν ἀσάφειαν, εἰ νῦν ἐπὶ προσφάτοις οὕτω καὶ νεαροῖς λόγοι ψευδεῖς συντεθέντες ἔχουσι πίστιν. οὔτε γὰρ μόνων, ὡς ὑμεῖς ἀκηκόατε, τῶν ἑπτὰ γέγονε τὸ συμπόσιον, ἀλλὰ πλειόνων ἢ δὶς τοσούτων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ἤμην· συνήθης μὲν ὢν Περιάνδρῳ διὰ τὴν τέχνην, ξένος δὲ Θάλεω. παρ᾽ ἐμοὶ γὰρ κατέλυσεν ὁ ἀνὴρ Περιάνδρου κελεύσαντος. οὔτε τοὺς λόγους ὀρθῶς ἀπεμνημόνευσεν ὅστις ἦν ὑμῖν διηγούμενος. ἦν δ᾽ ὡς ἔοικεν οὐδεὶς τῶν παραγεγονότων. ἀλλ᾽ ἐπεὶ σχολὴ πάρεστι πολλή, καὶ τὸ γῆρας οὐκ ἀξιόπιστον ἐγγυήσασθαι τὴν ἀναβολὴν τοῦ λόγου, προθυμουμένοις ὑμῖν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἅπαντα διηγήσομαι. παρεσκευάκει μὲν γὰρ οὐκ ἐν τῇ πόλει τὴν ὑποδοχὴν ὁ Περίανδρος, ἀλλ᾽ ἐν τῷ περὶ τὸ Λέχαιον ἑστιατορίῳ παρὰ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερόν, ἧς ἦν καὶ θυσία. μετὰ γὰρ τὸν ἔρωτα τῆς μητρὸς αὐτοῦ προεμένης τὸν βίον ἑκουσίως, οὐ τεθυκὼς τῇ Ἀφροδίτῃ, τότε πρῶτον ἔκ τινων ἐνυπνίων τῆς Μελίσσης ὥρμησε τιμᾶν καὶ

θεραπεύειν τὸν θεόν. τῶν δὲ κεκλημένων ἑκάστῳ συνωρὶς ἱκανῶς κεκοσμημένη προσήχθη, καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν, καὶ τὴν ὁδὸν ἅπασαν ὑπὸ πλήθους ἁμαξῶν καὶ ἀνθρώπων ἄχρι θαλάττης κονιορτὸς καὶ θόρυβος κατεῖχεν. ὁ μὲν τοι θάλης τὸ ζεῦγος ἐπὶ ταῖς θύραις ἰδὼν καὶ μειδιάσας ἀφῆκεν. ἐβαδίζομεν οὖν ἐκτραπόμενοι διὰ τῶν χωρίων καθ' ἡσυχίαν, καὶ μεθ' ἡμῶν τρίτος ὁ ναυκρατίτης νειλόξενος, ἀνὴρ ἐπιεικὴς καὶ τοῖς περὶ σόλωνα καὶ θάλητα γεγονὼς ἐν αἰγύπτῳ ξυνήθης, ἐτύγχανε δὲ πρὸς βίαντα πάλιν ἀπεσταλμένος, ὧν δὲ χάριν οὐδὲ αὐτὸς ᾔδει, πλὴν ὑπενόει πρόβλημα δεύτερον αὐτῷ κομίζειν ἐν βιβλίῳ κατασεσημασμένον. εἴρητο γὰρ εἰ βίας ἀπαγορεύσειεν, ἐπιδεῖξαι τοῖς σοφωτάτοις ἑλλήνων. ἕρμαιον τὸ βιβλίον ὁ νειλόξενος ἔφη μοι γέγονεν, ἐνταῦθα λαβεῖν ἅπαντας ὑμᾶς, καὶ κομίζω τὸ βιβλίον ὡς ὁρᾷς ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἅμα δὲ ἡμῖν ἐπεδείκνυε. καὶ ὁ θάλης γελάσας, εἴ τι κακὸν εἶπεν, αὖθις εἰς πριήνην. διαλύσει γὰρ ὁ βίας, ὡς διέλυσεν αὐτὸς τὸ πρῶτον. τί δὲ ἔφην ἐγὼ τὸ πρῶτον; ἱερεῖον εἶπεν ἔπεμψεν αὐτῷ, κελεύσας τὸ πονηρότατον ἐξελόντα καὶ χρηστότατον ἀποπέμψαι κρέας. ὁ δὲ ἡμέτερος εὖ καὶ καλῶς τὴν γλῶτταν ἐξελὼν ἔπεμψεν, ὅθεν εὐδοκιμῶν δῆλός ἐστι καὶ θαυμαζόμενος. οὐ διὰ ταῦτα ἔφη μόνον ὁ νειλόξενος, ἀλλ' οὐδὲ φεύγει τὸ φίλος εἶναι καὶ βασιλέων, καθάπερ ὑμεῖς, ἐπεὶ σοῦ τε καὶ τὰ ἄλλα θαυμάζει, καὶ τῆς πυραμίδος τὴν μέτρησιν ὑπερφυῶς ἠγάπησεν, ὅτι

πάσης

πάσης αὐτὸν πραγματείας, καὶ μηδενὸς ὀργάνου δεηθεὶς, ἀλλὰ τὴν βακτηρίαν στήσας ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς σκιᾶς ἣν ἡ πυραμὶς ἐποίει, γενομένων τῇ ἐπαφῇ τῆς ἀκτῖνος δυοῖν τριγώνων, ἔδειξας ὃν ἡ σκιὰ πρὸς τὴν σκιὰν λόγον εἶχε, τὴν πυραμίδα πρὸς τὴν βακτηρίαν ἔχουσαν. ἀλλ' ὅπερ ἔφην, διεβλήθης μισοβασιλεὺς εἶναι, καί τινες ὑβριστικαί σου περὶ τυράννων ἀποφάσεις ἀνεφέροντο πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ μολπαγόρου τοῦ ἴωνος τί παράδοξον εἴης ἑωρακὼς, ἀποκρίναιο τύραννον γέροντα· καὶ πάλιν ἔν τινι πότῳ, περὶ θηρίων λόγου γενομένου, φαίης κάκιστον εἶναι, τῶν μὲν ἀγρίων θηρίων, τὸν τύραννον, τῶν δὲ ἡμέρων, τὸν κόλακα. ταῦτα γὰρ, εἰ καὶ πάνυ προσποιοῦνται διαφέρειν οἱ βασιλεῖς τῶν τυράννων, οὐκ εὐμενῶς ἀκούουσιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, εἶπεν ὁ θάλης, πιττακοῦ ἐστιν, εἰρημένον ἐν παιδιᾷ ποτὲ πρὸς μυρσίλον. ἐγὼ δὲ θαυμάσαιμ' ἂν ἔφη, οὐ τύραννον ἀλλὰ κυβερνήτην γέροντα θεασάμενος. πρὸς δὲ τὴν μετάθεσιν τὸ τοῦ νεανίσκου πέπονθα, τοῦ βαλόντος μὲν ἐπὶ τὴν κύνα, πατάξαντος δὲ τὴν μητρυιὰν, καὶ εἰπόντος οὐδὲ οὕτω κακῶς. διὸ καὶ σόλωνα σοφώτατον ἡγησάμην οὐ δεξάμενον τυραννεῖν. καὶ πιττακὸς εἰ μοναρχίᾳ μὴ προσῆλθεν, οὐκ ἂν εἶπεν ὡς χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. περίανδρος δὲ ἔοικεν ὡς ἐν νοσήματι πατρῴῳ τῇ τυραννίδι κατειλημμένος, οὐ φαύλως ἐξαναφέρειν χρώμενος ὁμιλίαις ὑγιειναῖς ἄχρι γε νῦν, καὶ συνουσίας ἀνδρῶν νοῦν ἐχόντων ἐπαγόμενος, ἃς δὲ θρασύβουλος αὐτῷ κολούσεις τῶν ἄκρων ὑ-

μὸς πολίτης, ὑφηγεῖται μὴ προϊέμενος. γεωργοῦ γὰρ ἀκρίδας καὶ ὄρνιθας ἀντὶ πυρῶν καὶ κριθῶν συγκομίζειν ἐθέλοντος, οὐδὲν διαφέρει τύραννος ἀνδραπόδων μᾶλλον ἄρχειν ἢ ἀνδρῶν βουλόμενος. ἓν γὰρ ἀντὶ πολλῶν κακῶν ἀγαθὸν αἱ δυναστεῖαι τὴν τιμὴν ἔχουσι καὶ τὴν δόξαν, ἂν τῶν ἀγαθῶν ὡς κρείττονες ἄρχωσι, καὶ μεγάλων μείζονες εἶναι δοκῶσι. τὴν δὲ ἀσφάλειαν ἀγαπῶντας αὐτὴν τοῦ καλοῦ, προβάτων ἔδει πολλῶν καὶ ἵππων καὶ βοῶν ἄρχειν, μὴ ἀνθρώπων. ἀλλὰ γοῦν εἰς οὐδὲν προσήκοντας ἐμβέβληκεν ἡμᾶς, ἔφη, ὁ ξένος οὗτος λόγους, ἀμελήσας λέγειν τι καὶ ζητεῖν, ἃ ἁρμόττει ἐπὶ δεῖπνον βαδίζουσιν. ἢ γὰρ οὐκ οἴει καθάπερ ἑστιῶντός ἐστί τις παρασκευή, καὶ δειπνήσοντος εἶναι; συβαρῖται μὲν γὰρ ὡς ἔοικε πρὸ ἐνιαυτοῦ τὰς κλήσεις ποιοῦνται τῶν γυναικῶν, ὅπως ἐκγένοιτο κατὰ σχολὴν παρασκευαμένας ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ φοιτᾶν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐγὼ δὲ πλείονος οἶμαι χρόνου δεῖσθαι τὴν ἀληθινὴν τοῦ δειπνήσοντος ὀρθῶς παρασκευὴν, ὃ χαλεπώτερόν ἐστιν ἤθει τὸν πρέποντα κόσμον, ἢ σώματι τὸν περιττὸν ἐξευρεῖν καὶ ἄχρηστον. οὐ γὰρ ὡς ἀγγεῖον ἥκει κομίζων ἑαυτὸν ἐμπλῆσαι πρὸς τὸ δεῖπνον ὁ νοῦν ἔχων, ἀλλὰ καὶ σπουδάσαι τί καὶ παῖξαι, καὶ ἀκοῦσαι καὶ εἰπεῖν, ὃ ὁ καιρὸς παρακαλεῖ τοὺς συνόντας εἰ μέλλουσι μετ' ἀλλήλων ἡδέως ἔσεσθαι. καὶ γὰρ ὄψον πονηρόν ἐστι παρώσασθαι, κἂν οἶνος ᾖ φαῦλος, ἰδεῖν τὰς νύμφας καταφυγεῖν. σύνδειπνος δὲ κεφαλαλγὴς καὶ βαρὺς καὶ ἀνάγωγος. παντὸς μὲν οἴνου καὶ ὄψου, πάσης δὲ μουσουργοῦ χάριν ἀπόλ-

λυσι

λυσι γὰρ λυμαίνεσθαι, καὶ οὐδὲ ἐκπέμψαι τὴν τοιαύτην
ἀηδίαν ἕτοιμόν ἐστιν, ἀλλ' ἐνίοις εἰς ἅπαντα τὸν βίον
ἐμμένει τὸ πρὸς ἀλλήλους δυσάρεστον, ὥσπερ ἑωλο-
κρασία τις ὕβρεως, ἢ ὀργῆς ἐν οἴνῳ γενομένης. ὅθεν ἄ-
ριστα Χίλων καλούμενος χθὲς οὐ πρότερον ὡμολόγη-
σεν, ἢ πυθέσθαι τῶν κεκλημένων ἕκαστον. ἔφη γὰρ
ὅτι σύμπλουν ἀγνώμονα δεῖ φέρειν καὶ σύσκηνον,
οἷς συμπλεῖν ἀνάγκη καὶ συστρατεύεσθαι, πρὸς δὲ τὸ
συμπότας ἑαυτὸν ὡς ἔτυχε καταμιγνύειν, οὐ νοῦν
ἔχοντος ἀνδρὸς ἐστιν. ὁ δὲ αἰγύπτιος σκελετὸς, ὃν
ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτιθέντες, καὶ
παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους,
καίπερ ἄχαρις καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως
ἔχει τινὰ καιρὸν, εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν καὶ ἡδυπαθεῖν;
ἀλλὰ πρὸς φιλίαν καὶ ἀγάπησιν ἀλλήλων προτρέ-
πεται, καὶ παρακαλεῖ τὸν βίον μὴ τῷ χρόνῳ βραχὺν
ὄντα πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν. ἐν τοιούτοις λό-
γοις γενόμενοι καθ' ὁδὸν: ἀφικόμεθα πρὸς τὴν οἰκίαν,
καὶ λούσασθαι μὲν ὁ θάλης οὐκ ἠθέλησεν: ἀλήλιμμαι
γὰρ εἶπεν. ἐπιὼν δὲ τούς τε δρόμους ἐθεᾶτο καὶ τὰς
παλαίστρας καὶ τὸ ἄλσος τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν ἱκα-
νῶς διακεκοσμημένον, ὑπ' οὐδενὸς ἐκπληττόμενος
τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὅπως μὴ καταφρονεῖν δοκοίη τοῦ
περιάνδρου, μὴ δὲ ὑπεροράν τῆς φιλοτιμίας. τῶν δὲ
ἄλλων τὸν ἀλειψάμενον ἢ λουσάμενον οἱ θεράποντες
εἰς ἦγον εἰς τὸν ἀνδρῶνα διὰ τῆς στοᾶς. ὁ δὲ ἀνάχαρσις
ἐν τῇ στοᾷ καθῆστο, καὶ παιδίσκη προσειστήκει τὴν κόμην
ταῖς χερσὶ διακρίνουσα. ταύτην θάλης ἐλευθεριώ-

τατά πως αὐτῷ προσδραμοῦσαν, ἐφίλησε, καὶ γελάσας, οὕτως, ἔφη, ποίει καλὸν τὸν ξένον, ὅπως ἡμερώτατος ὢν μὴ φοβερὸς ᾖ τὴν ὄψιν ἡμῖν, μὴ δ᾿ ἄγριος. ἐμοῦ δὲ ἐρομένου περὶ τῆς παιδὸς ἥτις εἴη, τὴν σοφὴν ἔφη καὶ περιβόητον ἀγνοεῖς Εὔμητιν; οὕτω γὰρ ταύτην ὁ πατὴρ αὐτὸς, οἱ δὲ πολλοὶ πατρόθεν ὀνομάζουσι κλεοβουλίνην. καὶ ὁ νειλόξενος ἦπου τὴν περὶ τὰ αἰνίγματα δεινότητα καὶ σοφίαν ἔφη τῆς κόρης ἐπαινεῖς, καὶ γὰρ εἰς αἴγυπτον ἔνια τῶν προβαλλομένων ὑπ᾿ αὐτῆς διῖκται. οὐκ ἔγωγε εἶπε θάλης, τούτοις γὰρ ὥσπερ ἀστραγάλοις ὅταν τύχῃ παίζουσα χρῆται, καὶ διαβάλλεται πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας· ἀλλὰ καὶ φρόνημα θαυμαστὸν καὶ νοῦς ἔνεστι πολιτικὸς, καὶ φιλάνθρωπον ἦθος, καὶ τὸν πατέρα τοῖς πολίταις πρᾳότερον ἄρχοντα παρέχει. καὶ δημοτικώτερον ἔχειν ὁ νειλόξενος ἔφη, φαίνεται βλέποντι πρὸς τὴν λιτότητα, καὶ ἀφέλειαν αὐτῆς. ἀνάχαρσιν δὲ πόθεν οὕτω τημελεῖ φιλοστόργως; ὅτι ἔφη σώφρων ἀνήρ ἐστι, καὶ πολυμαθὴς, καὶ τὴν δίαιταν αὐτῇ καὶ τὸν καθαρμὸν ᾧ χρῶνται σκῦθαι περὶ τοὺς κάμνοντας, ἀφθόνως καὶ προθύμως παραδέδωκε, καὶ νῦν οἴομαι, περιέπειν αὐτὴν τὸν ἄνδρα καὶ φιλοφρονεῖσθαι, μανθάνουσάν τι καὶ προσδιαλεγομένην. ἤδη δὲ πλησίον ἦσαν ἡμῖν τοῦ ἀνδρῶνος, ἀπήντησεν ἀλεξίδημος ὁ μιλήσιος. ἦν δὲ θρασυβούλου τοῦ τυράννου νόθος. καὶ ἐξῄει τεταραγμένος, καὶ σὺν ὀργῇ τινι πρὸς αὐτὸν οὐδὲν ἡμῖν γε σαφὲς διαλεγόμενος. ὡς δὲ τὸν θάλην εἶδε μικρὸν ἀνενεγκὼν καὶ καταστὰς, οἵαν ὕβριν, εἶπε,

πρὸς

πρὸς ἡμᾶς περίανδρος ὕβρικεν, ἐκπλεῦσαι μὲν οὐκ
ἐάσας ὡρμημένον, ἀλλὰ προσμεῖναι δεηθεὶς τὸ δεῖ-
πνον· ἐλθόντι δὲ νέμων κλισίαν ἄτιμον, αἰολεῖς δὲ καὶ
νησιώτας, καὶ τίνας γὰρ οὐχὶ θρασυβούλου προτιμῶν.
θρασύβουλον γοῦν ἐν ἐμοὶ τὸν πέμψαντα προπηλα-
κίσαι βουλόμενος καὶ καταβαλεῖν, ὡς δὴ περιορῶν,
δῆλός ἐστιν. εἶτα, ἔφη, σὺ δέδιας μὴ, καθάπερ
αἰγύπτιοι τῶν ἀστέρων ὑψώματα καὶ ταπεινώματα
λαμβάνοντες ἐν τοῖς τόποις οὓς διεξίασι, γίνεσθαι βελ-
τίονας ἢ χείρονας ἑαυτῶν λέγουσιν, οὕτως ἡ περὶ σὲ
διὰ τὸν τόπον ἀμαύρωσις ἢ ταπείνωσις γένηται, καὶ
τοῦ λάκωνος ἔσῃ φαυλότερος, ὃς ἐν χορῷ τινι κατα-
σταθεὶς εἰς τὴν ἐσχάτην χώραν ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος, εὖ γε
εἶπεν ἐξεῦρες, ὡς καὶ αὕτη ἔντιμος γένηται. οὐ κα-
ταλαβόντες ἔφη τόπον μετά τινας κατακείμεθα,
μᾶλλον δὲ ὅπως εὐάρμοστοι τοῖς κατακειμένοις ὦμεν,
ἀρχὴν καὶ λαβὴν φιλίας εὐθὺς ἐν αὐτοῖς δηλοῦντες,
μᾶλλον δὲ ἔχοντες τὸ μὴ δυσκολαίνειν, ἀλλ' ἐπαι-
νεῖν ὅτι τοιούτοις συγκατεκλίθημεν. ὡς ὅ, γε τόπῳ
κλισίας δυσχεραίνων, δυσχεραίνει τῷ συγκλιτῇ μᾶλ-
λον ἢ τῷ κεκληκότι, καὶ πρὸς ἀμφοτέρους ἀπεχθάνεται.
λόγος ἔφη ταῦτα, ἄλλως ἐστὶν ὁ ἀλεξίδημος, ἔρ-
γῳ δὲ καὶ τοὺς σοφοὺς ὑμᾶς ὁρῶ, τὸ τιμᾶσθαι διώκοντας,
καὶ ἅμα παραμειψάμενος ἡμᾶς ἀπῆλθε, καὶ ὁ θαλῆς
πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀτοπίαν τοῦ ἀνθρώπου θαυμάζοντας
ἔμπληκτος ἔφη καὶ ἀλλόκοτος φύσει. ἐπεὶ καὶ μειρά-
κιον ἔτι, μύρου πολυτελοῦς θρασυβούλῳ κομισθέντος,
εἰς ψυκτῆρα κεράσας μέγαν, καὶ προσεγχέας ἄκρα-

ὃν, ὥσπερ, ἔχθραν ἀντὶ φιλίας διαπεπραγμένος. ἐκ τούτου περιάνδρου ὑπηρέτης κελεύει σε περίανδρος ἔφη, ὦ θάλη, παραλαβόντα τοῦτον ἐπισκέψασθαι τὸ κεκομισμένον ἀρτίως αὐτῷ, πότερον ἄλλως γέγονεν, ἢ τί σημεῖόν ἐστι καὶ τέρας; αὐτὸς μὲν γοῦν τέρας. αὐτὸς μὲν γὰρ ἔοικε τεταράχθαι σφόδρα, μίασμα καὶ κηλῖδα τῆς θυσίας ἡγούμενος, ἅμα δὲ ἀπῆγεν ἡμᾶς εἴς τι οἴκημα τῶν περὶ τὸν κῆπον. ἐνταῦθα νεανίσκος, ὡς ἐφαίνετο νομευτικὸς οὔπω γενείων, ἄλλως τε καὶ τὸ εἶδος οὐκ ἀγεννής, ἀναπτύξας τινὰ διφθέραν ἔδειξεν ἡμῖν βρέφος, ὡς ἔφη, γεγονὸς ἐξ ἵππου, τὰ μὲν ἄνω μέχρι τοῦ τραχήλου καὶ τῶν χειρῶν ἀνθρωπόμορφον, τὰ λοιπὰ δὲ ἔχον ἵππου, τῇ δὲ φωνῇ καθάπερ τὰ νεογνὰ παιδάρια κλαυθμυριζόμενον. ὁ μὲν οὖν νειλόξενος ἀλεξίκακε εἰπὼν, ἀπεστράφη τὴν ὄψιν. ὁ δὲ θάλης προσέβαλε τῷ νεανίσκῳ πολὺν χρόνον. εἶτα μειδιάσας, εἰώθει δὲ ἀεὶ παίζειν πρὸς ἐμὲ περὶ τῆς τέχνης, ἦπου τὸν καθαρμὸν ὦ διόκλεις ἔφη κινεῖν διανοῇ, καὶ παρέχειν πράγματα τοῖς ἀποτροπαίοις, ὡς τινος δεινοῦ καὶ μεγάλου συμβάντος; τί δὲ εἶπον οὐ μέλλω, στάσεως γὰρ ὦ θάλη καὶ διαφορᾶς τὸ σημεῖόν ἐστι, καὶ δέδια μὴ μέχρι γάμου καὶ γυναικὸς ἐξίκηται, πρινὴ τὸ πρῶτον ἐξιλάσασθαι μήνιμα τῆς θεοῦ, δεύτερον ὡς ὁρᾷς προφαινούσης. πρὸς τοῦτο μηδὲν ἀποκρινόμενος ὁ θάλης, ἀλλὰ γελῶν ἀπηλλάττετο. καὶ τοῦ περιάνδρου πρὸς τὰς θύρας ἀπαντήσαντος ἡμῖν καὶ διαπυνθανομένου περὶ ὧν εἴδομεν, ἀφεὶς ὁ θάλης με, καὶ λαβόμενος τῆς ἐκείνου χειρὸς, ἐφ'

ἃ μὲν

ἃ μὲν διοκλῆς ἐκάλει, φράσεις καθ' ἡσυχίας. ἐγὼ δέ σοι παραινῶ. ἐθίσω τὸ μὴ χρῆσθαι νομίζουσιν ἵππων ἢ διδόναι γυναῖκας αὐτοῖς, ἔδοξε μὲν οὖν μοι τῶν λόγων ἀκούσας ὁ περίανδρος ἡσθῆναι σφόδρα, καὶ γὰρ ἀνεγέλασε, καὶ τὸν θάλην περιλαβὼν κατησπάσατο. κἀκεῖνος, οἶμαι δὲ εἴπερ ὦ διόκλεις καὶ πέρας ἔχει τὸ σημεῖον. ὁρᾷς γοῦν ἡλίκον κακὸν γέγονεν ἡμῖν, ἀλεξιδήμου συνδειπνεῖν μὴ τελέσαντος; ἐπεὶ δὲ εἰσήλθομεν μεῖζον ἤδη ὁ θάλης φθεγξάμενος, ποῦ δὲ εἶπεν ὁ ἀνὴρ κατακλινάμενος ἐδυσχέραινεν; ἀφαιρεθείσης δὲ τῆς χώρας, περιελθὼν ἐκεῖ κατέκλινεν ἑαυτὸν καὶ ἡμᾶς, ἀλλὰ κἂν ἐπριάμην εἴπων, ἀρδάλῳ κοινωνεῖν μιᾶς τραπέζης. ἦν δὲ τροιζήνιος ὁ ἄρδαλος αὐλῳδὸς καὶ ἱερεὺς τῶν ἀρδαλίων μουσῶν, ἃς ὁ παλαιὸς ἄρδαλος ἱδρύσατο ὁ τροιζήνιος. ὁ δὲ αἴσωπος, ἐτύγχανε γὰρ ὑπὸ κροίσου νεωστὶ πρός τε περίανδρον ἅμα καὶ πρὸς τὸν θεὸν εἰς δελφοὺς ἀπεσταλμένος. καὶ παρὼν ἐπὶ δίφρου τινὸς χαμαιζήλου παρὰ τὸν σόλωνα καθήμενος ἄνω κατακείμενον, ἡμίονος ἔφη λυδὸς γοῦν ποταμῷ τῆς ὄψεως ἑαυτοῦ κατιδὼν εἰκόνα, καὶ θαυμάσας τὸ κάλλος τε καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ὥρμησε θεῖν ὥσπερ ἵππος ἀναχαιτίσας, εἶτα μέντοι συμφρονήσας ὡς ὄνου υἱὸς εἴη, κατέπαυσε ταχὺ τὸν δρόμον, καὶ ἀφῆκε τὸ φρύαγμα καὶ τὸν θυμόν. ὁ δὲ χίλων λακωνίσας τῇ φωνῇ, καὶ τύνη ἔφη βραδὺς καὶ τρέχεις τὸν ἡμίονον. ἐκ τούτου παρῆλθε μὲν μέλισσα, καὶ κατεκλίθη παρὰ τὸν περίανδρον. ἡ δὲ εὔμητις ἐκάθισε παρὰ τὸ δειπνεῖν. καὶ ὁ θάλης ἐμὲ προσαγο-

ρεύσας

ρεύσας ἐπάνω τοῦ Βίαντος κατακείμενον, τί οὐκ ἔφρασας, εἶπεν ὦ Διόκλεις, Βίαντι τὸν Ναυκρατίτην ξένον ἥκοντα μετὰ προβλημάτων βασιλικῶν αὖθις ἐπ' αὐτὸν, ὅπως νήφων καὶ προσέχων ἑαυτῷ, τὸν λόγον δέξηται. καὶ ὁ Βίας, ἀλλ' οὗτος μὲν ἔφη πάλαι δεδίττεται ταῦτα παρακελευόμενος, ἐγὼ δὲ τὸν Διόνυσον οἶδα τά τε ἄλλα δεινὸν ὄντα, καὶ λύσιον ὑπὸ σοφίας προσαγορευόμενον, ὥς τε οὐ δέδια τοῦ θεοῦ μεστὸς γενόμενος, μὴ ἀθαρσέστερον ἀγωνίσωμαι. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἅμα δειπνοῦντες ἔπαιζον. ἐμοὶ δὲ τὸ δεῖπνον εὐτελέστερόν τε τοῦ συνήθους ὁρῶντι, γνῶναι ἐπῄει πρὸς ἐμαυτὸν, ὡς σοφῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὑποδοχὴ καὶ κλῆσις οὐδεμίαν προστίθησι δαπάνην, ἀλλὰ συστέλλει μᾶλλον ἀφαιροῦσα περιεργίας ὄψον, καὶ μύρα ξενικὰ καὶ τραγήματα, καὶ πολυτελῶν οἴνων διαχύσεις, οἷς καθημέραν χρώμενος ἐπιεικῶς ὁ Περίανδρος ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ πράγμασι, τότε πρὸς ἄνδρας ἐκαλλωπίζετο λιτότητι καὶ σωφροσύνῃ δαπάνης. οὐ γὰρ μόνον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῆς γυναικὸς ἀφελὼν καὶ ἀποκρύψας τὸν συνήθη κόσμον, ἐπεδείκνυε σὺν εὐτελείᾳ καὶ μετριότητι κεκοσμημένην. ἐπεὶ δὲ ἤρθησαν αἱ τράπεζαι καὶ στεφάνων παρὰ τῆς μελίσσης διαδοθέντων, ἡμεῖς μὲν ἐσπείσαμεν, ἡ δὲ αὐλητρὶς ἐπιφθεγξαμένη μικρὰ ταῖς σπονδαῖς, εἰς μέσον μετέστη, προσαγορεύσας τὸν Ἀνάχαρσιν ὁ Ἄρδαλος ἠρώτησεν εἰ παρὰ σκύθαις αὐλητρίδες εἰσίν. ὁ δ' ἐκ τοῦ παρατυχόντος, οὐδ' ἄμπελοι εἶπε. τοῦ δὲ Ἀρδάλου πάλιν εἰπόντος,

ἀλλὰ

ἀλλὰ θεοί γε σκύθαις εἰσὶν, πάνυ μὲν οὖν ἔφη γλώσσης ἀνθρωπίνης συνιέντες, οὐχ ὥσπερ δὲ οἱ ἕλληνες οἰόμενοι σκυθῶν διαλέγεσθαι βέλτιον, ὅμως τοὺς θεοὺς ὀστέων καὶ ξύλων ἥδιον ἀκροᾶσθαι νομίζουσιν. ὁ δὲ αἴσωπος εἴγε εἶπεν εἰδείης ὦ ξένε τοὺς νῦν αὐλοποιοὺς ὡς προϊέμενοι τὰ νεβρεῖα χρώμενοι τοῖς ὀνείοις, βέλτιον ἠχεῖν λέγουσιν. διὸ καὶ κλεόβουλον ἡ πρὸς τὸν φρύγιον αὐλὸν νεβρογόνος κνήμη κερασφόρον οὖας ἦξε θαυμάζειν ἐκ τῆς κρούσεως. ὥστε θαυμάζειν τὸν ὄνον εἰ παχύτατος καὶ ἀμουσότατος ὢν, τἆλλα λεπτότατον καὶ μουσικώτατον ὀστέον παρέχεται. καὶ ὁ νειλόξενος ἀμέλει ταῦτα ἔφη καὶ ἡμῖν τοῖς ναυκρατίαις ἐγκαλοῦσι βουσιρῖται, χρώμεθα γὰρ ἤδη τοῖς ὀνείοις εἰς τὸν αὐλὸν, ἐκείνοις δὲ καὶ σάλπιγγος ἀκούειν ἀθέμιτον, ὡς ὄνῳ φθεγγομένης ὅμοιον, ὄνον δὲ ὑπ' αἰγυπτίων ἴστε δή που διὰ τυφῶνα προπηλακιζόμενον. γενομένης δὲ σιωπῆς, ὁ περίανδρος περιορῶν βουλόμενον μὲν, ὀκνοῦντα δὲ ἄρξασθαι τοῦ λόγου τὸν νειλόξενον, ἐγὼ τοι εἶπεν ὦ ἄνδρες ἐπαινῶ καὶ πόλεις, καὶ ἄρχοντας, ὅσοι ξένοις πρῶτον, εἶτα πολίταις χρηματίζουσι. καὶ νῦν δοκεῖ μοι τοὺς μὲν ἡμετέρους λόγους οἷον ἐπιχωρίους καὶ συνήθεις βραχὺν χρόνον ἐπισχεῖν, πρόσοδον δὲ ὥσπερ ἐκκλησίας δοῦναι τοῖς αἰγυπτίοις ἐκείνοις καὶ βασιλικοῖς, οὓς ὁ βέλτιστος ἥκει κομίζων νειλόξενος. βίαντι, βίας δὲ βούλεται κοινῇ σκέψασθαι μεθ' ἡμῶν. καὶ ὁ βίας που γὰρ ἢ μετὰ τινων ἔφη προθυμότερον ἄν τις ἀποκινδυνεύσειεν, εἰ δεῖ πρὸς τοιαύτας ἀποκρίσεις, ἄλλως τε τοῦ βασιλέως κελεύσαντος ἄρξασθαι μὲν

ἀπ'

ἀπ' ἐμοῦ, προελθεῖν δὲ εἰς ἅπαντας ὑμᾶς τὸν λόγον.
οὕτω δὴ παρεδίδου μὲν αὐτῷ τὸ γραμματεῖον. ὁ νει-
λόξενος δὲ αὐτὸν ἐκέλευσε λύσαντα πανταπάσιν
ἐς μέσον ἀναγνῶναι, διάνοιαν δὲ τοιαύτην εἶχε τὰ
γεγραμμένα. Βασιλεὺς αἰγυπτίων ἄμασις λέγει
Βίαντι σοφωτάτῳ ἑλλήνων. Βασιλεὺς αἰθιόπων ἔχει
πρὸς ἐμὲ σοφίας ἅμιλλαν, ἡττώμενος δὲ τοῖς ἄλλοις,
ὑπὲρ πᾶσι συντέθεικεν ἄτοπον ἐπίταγμα καὶ δεινόν,
ἐκπιεῖν με κελεύων τὴν θάλασσαν. ἔστι δὲ λύσαντι
μὲν ἔχειν κώμας τε πολλὰς, καὶ πόλεις τῶν ἐκείνου, μὴ
λύσαντι δὲ ἄστεων τῶν περὶ ἐλεφαντίνην ἀποστῆναι. σκε-
ψάμενος οὖν εὐθὺς ἀπόπεμπε νειλόξενον, ἃ δεῖ φί-
λοις σοῖς ἢ πολίταις γενέσθαι παρ' ἡμῶν, οὐ τὰ μὰ κω-
λύσει. τούτων ἀναγνωσθέντων οὐ πολὺν χρόνον ἐπι-
σχὼν ὁ Βίας, ἀλλὰ μικρὰ μὲν αὐτὸς πρὸς αὐτῷ γε-
νόμενος, μικρὰ δὲ τῷ κλεοβούλῳ προσομιλήσας ἐγγὺς
κατακειμένῳ, τί λέγεις εἶπεν ὦ ναυκρατῖτα, βα-
σιλεύων τοσούτων ἀνθρώπων ἄμασις, κεκτημένος
δὲ χώραν ἀρίστην τοσαύτην ἐθελήσει ὑπὲρ κώμαις ἀ-
δόξοις καὶ λυπραῖς ἐκπιεῖν θάλασσαν; ὁ νειλόξενος
γελάσας, ὡς θέλεις αὐτὸς εἶπεν ὦ βία σκόπει τὸ
δυνατόν. φραζέτω τοίνυν ἔφη τῷ αἰθίοπι τοὺς ἐμ-
βάλλοντας εἰς τὸ πέλαγος ποταμοὺς ἐπισχεῖν ἕως αὐ-
τὸς ἐκπίνει τὴν νῦν οὖσαν θάλασσαν. περὶ ταύτης γὰρ
τὸ ἐπίταγμα γέγονεν οὐ περὶ ὕστερον ἐσομένης. ὡς δὲ
ταῦτα εἶπεν ὁ Βίας, ὁ μὲν νειλόξενος ὑφ' ἡδονῆς ὥρ-
μησε περιβάλλειν τὸν Βίαντα καὶ φιλῆσαι. τῶν δὲ ἄλ-
λων ἐπαινεσάντων καὶ ἀποδεξαμένων, γελάσας ὁ
χίλων,

χίλων, ὦ ναυκρατῖτα ἔφη ξένε, πρὶν ἀπολύσασθαι τὴν θάλασσαν ἐκποτεῖσαν, ἀπάγγελλε πλεύσας ἀμάσιδι, μὴ ζητεῖν ὅπως ἅλμην ἀναχώσῃ τοσαύτην, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως πότιμον καὶ γλυκεῖαν τοῖς ὑπηκόοις παρέξῃ τὴν βασιλείαν, περὶ ταῦτα γὰρ δεινότατος βίας καὶ διδάσκαλος τούτων ἄριστος, ἃ μαθὼν ἄμασις, οὐδὲν ἔτι τοῦ χρυσοῦ δεήσεται ποδανιπτῆρος αὐτῷ σὺν αἰγυπτίοις, ἀλλὰ θεραπεύσουσι πάντες αὐτὸν καὶ ἀγαπήσουσι χρηστὸν, ἐόντα κἂν μυριάκις ἢ νῦν ἀναφανῇ δυσμενέστατος. καὶ μὴν ἔφη ὁ περίανδρος ἄξιόν γε τοιαύτας ἀπαρχὰς τῷ βασιλεῖ συνεισενεγκεῖν ἅπαντας, ἀνδρειακὰς ὥσπερ ἔφησεν ὅμηρος, ἐκείνῳ τε γὰρ ἂν γένοιτο πλείονος ἀξία τῆς ἐμπορίας ἡ παρενθήκη, καὶ ἡμῖν ἀντὶ πάντων ὠφέλιμος. εἰπόντος οὖν τοῦ χίλωνος, ὁ σόλων καταρχέσθαι τοῦ λόγου δίκαιός ἐστιν, οὐ μόνον ὅτι πάντων προήκει καθ' ἡλικίαν, καὶ τυγχάνει κατακείμενος πρῶτος, ἀλλ' ὅτι τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην ἀρχὴν ἄρχει, νόμους ἀθηναίοις θέμενος. ὁ οὖν νειλόξενος ἡσυχῇ πρὸς ἐμὲ, πολλά γε εἶπεν ὦ διόκλεις πιστεύεται ψευδῶς, καὶ χαίρουσι πολλοὶ, λόγους ἀναπλάττοντες περὶ σοφῶν ἀνδρῶν αὐτοῖς τε πλάττοντες καὶ δεχόμενοι παρ' ἑτέρων ἑτοίμως, οἷα καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰς αἴγυπτον ἀπηγγέλη περὶ χίλωνος. ὡς ἄρα διαλύσαιτο τὴν πρὸς σόλωνα φιλίαν καὶ ξενίαν, ὅτι τοὺς νόμους ὁ σόλων ἔφη μετακινητοὺς εἶναι, καὶ ἐγὼ γελοῖος ἔφην ὁ λόγος, οὕτω γὰρ δεῖ πρῶτον ἀποποιεῖσθαι τὸν λυκοῦργον αὐτοῖς νόμοις, ὅλην μετακινήσαντα τὴν λακεδαιμονίων πολιτείαν. μικρὸν οὖν ἐπισχὼν

ὁ σό

ὁ σόλων, ἐμοὶ μὲν οὖν ἔφη δοκεῖ μάλιστ' ἂν ἔνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ δημοκρατίαν ἐκ μοναρχίας κατασκευάσειε τοῖς πολίταις. δεύτερος δὲ ὁ βίας εἶπεν, εἰ πρῶτος χρῷτο τοῖς νόμοις τῆς πατρίδος. ἐπὶ τούτῳ δὲ θάλης ἔφησεν εὐδαιμονίαν ἄρχοντος νομίζειν, εἰ τελευτήσει γηράσας κατὰ φύσιν. τέταρτος ἀνάχαρσις εἰ μόνος εἴη φρόνιμος. πέμπτος δ' ὁ κλεόβουλος εἰ μηδενὶ πιστεύοι τῶν συνόντων. ἕκτος δὲ ὁ πιττακὸς, εἰ τοὺς ὑπηκόους ὁ ἄρχων παρασκευάσειε φοβεῖσθαι μὴ αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτον ὁ χίλων ἔφη τὸν ἄρχοντα χρῆναι μηδὲν φρονεῖν θνητὸν, ἀλλὰ πάντα ἀθάνατα. ῥηθέντων δὲ τούτων ἠξιοῦμεν ἡμεῖς καὶ αὐτὸν εἰπεῖν τι τὸν περίανδρον. ὁ δὲ, οὐ μάλα φαιδρὸς ἀλλὰ συστήσας τὸ πρόσωπον, ἐγὼ τοίνυν ἔφη προσαποφαίνομαι τὰς εἰρημένας γνώμας ἁπάσας σχεδὸν ἀφιστάναι τοῦ ἄρχειν τὸν νοῦν ἔχοντα. καὶ ὁ αἴσωπος οἷον ἐλεγκτικὸς, ἔδει τοίνυν ἔφη τοῦτο καθ' ἑαυτοὺς περαίνειν, καὶ μὴ συμβούλους φάσκοντας εἶναι καὶ φίλους, κατηγόρους γίνεσθαι τῶν ἀρχόντων. ἁψάμενος οὖν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς ὁ σόλων, καὶ μειδιάσας οὐκ ἂν δοκῇ σοι μετριώτερον ἄρχοντα ποιεῖν καὶ τύραννον ἐπιεικέστερον, ὁ πείθων, ὡς ἄμεινον εἴη τὸ μὴ ἄρχειν, ἢ τὸ ἄρχειν. τίς δ' ἂν ἔφη σοὶ τοῦτο πεισθείη, ἢ τῷ θεῷ φράσαντι κατὰ τὸν πρὸς σὲ χρησμὸν, εὐδαίμων πτολίεθρον ἑνὸς κήρυκος ἀκούειν. καὶ ὁ σόλων ἀλλὰ μὴν ἔφη καὶ νῦν ἀθηναῖοι ἑνὸς κήρυκος ἀκροῶνται, καὶ ἄρχοντος τοῦ νόμου, δημοκρατίαν ἔχοντες, σὺ δὲ δεινὸς εἶ κοράκων ἐπαΐειν, καὶ κολοιῶν, τῆς δὲ

σοῦ

τῆς φωνῆς οὐκ ἀκριβῶς ἐξακούεις, ἀλλὰ πόλιν μὲν ἀεὶ ὑπὸ θεὸν ἄριστα πράττειν τὴν ἑνὸς ἀκούουσαν, συμπόσιον δὲ ἀρίστην νομίζεις τὸ πάντας διαλέγεσθαι καὶ περὶ πάντων. σὺ γὰρ ἔφη ὁ αἴσωπος οὕτω γέγραφας, ὅτι ὅμοιον οἰκέτας μὴ μεθύειν ὡς ἔγραψας ἀθήνησιν οἰκέτας μὴ ἐρᾶν, μὴ δὲ ξηραλοιφεῖν. γελάσαντος οὖν τοῦ σόλωνος, κλεόδωρος ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ὅμοιον ἔφη τὸ ξηραλοιφεῖν τῷ λαλεῖν ἐν οἴνῳ βρεχόμενον, ἥδιστον γάρ ἐστι. καὶ ὁ χίλων ὑπολαβὼν ἔφη, διὰ τοῦτό γε μᾶλλον ἀφεκτέον αὐτοῦ. πάλιν δὲ ὁ αἴσωπος καὶ μὴν ἔφη, θάλης ἔδοξεν εἰπεῖν ὅτι τάχιστα γηράσει. γελάσας οὖν ὁ περίανδρος, ἔχομεν εἶπεν αἴσωπε τὴν δίκην προσηκόντως, ὅτι πρινὴ τοὺς ἀμάσιδος προε-λόμεθα πάντας εἰσαγαγεῖν λόγους εἰς ἑτέρους ἐμπεσόντες, ὅρα δὴ νειλόξενε τὰ λοιπὰ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ χρῶ παροῦσιν ἐν τούτῳ τοῖς ἀνδράσιν. ἀλλὰ μὴν ὁ νειλόξενος ἔφη, τὴν μὲν τοῦ αἰθίοπος ἐπίταξιν οὐδὲν ἄν τις ἄλλο πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσείποι κατ' ἀρχίλοχον. ὁ δ' ἐσὸς ξένος ἄμασις ἡμερώτερος ἐν τοῖς τοιούτοις προβλήμασι καὶ μουσικώτερος γέγονεν, ἐκέλευσε γὰρ αὐτὸν εἰπεῖν τὸ πρεσβύτατον, καὶ τὸ μέγιστον, καὶ τὸ σοφώτατον, καὶ τὸ κοινότατον, καὶ ναὶ μὰ δία πρὸς τούτοις τὸ ὠφελιμώτατον, καὶ βλαβερώτατον, καὶ τὸ ἰσχυρότατον, καὶ τὸ ῥᾶστον εἰπεῖν. ἆρ' οὖν ἀπεκρίνατο καὶ διέλυσε τούτων ἕκαστον; οὕτως ὁ νειλόξενος ἔφη, κρίνετε δὲ ὑμεῖς ἀκούσαντες, περὶ πολλοῦ γὰρ ὁ βασιλεὺς ποιεῖται, μήτε συκοφαντῶν ἁλῶναι τὰς ἀποκρίσεις, εἴ τέ τι σφάλλεται ὑπὸ ταύτας

ἀπεκρινάμενος, ὅπως μὴ διαφυγεῖν ἀνεξέλεγκτον, ἀναγνώσομαι δὲ ὑμῖν ὥσπερ ἀπεκρίνατο. τί πρεσβύτατον, χρόνος. τί μέγιστον, κόσμος. τί σοφώτατον, ἀλήθεια. τί κάλλιστον, φῶς. τί κοινότατον, θάνατος. τί ὠφελιμώτατον, θεός. τί βλαβερώτατον, δαίμων. τί ῥωμαλεώτατον, τύχη. τί ῥᾷστον, ἡδύ. τούτων πάλιν ἀναγνωσθέντων ὦ νίκαρχε, γενομένης σιωπῆς, θάλης ἠρώτησε τὸν νειλόξενον, εἰ προσήκατο τὰς λύσεις ὁ ἄμασις. ἐκείνου δὲ εἰπόντος ὅτι τὰς μὲν ἀπεδέξατο, ταῖς δὲ ἐδυσκόλαινε, καὶ μὴν εἶπεν ὁ θάλης ἀνεπίληστόν ἐστιν, ἀλλ' ἔχει πάντα διαμαρτίας μεγάλας, καὶ ἀγνοίας, οἷον εὐθὺς ὁ χρόνος πῶς ἂν εἴη πρεσβύτατον, εἰ τὸ μὲν αὐτοῦ γεγονός, τὸ δὲ ἐνεστός ἐστι, τὸ δὲ μέλλον. ὁ γὰρ μεθ' ἡμᾶς ἐσόμενος χρόνος καὶ πραγμάτων τῶν νῦν καὶ ἀνθρώπων νεώτερος ἂν φανείη. τὸ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἡγεῖσθαι σοφίαν, οὐδὲν ἐμοὶ δοκεῖ διαφέρειν τοῦ τὸ φῶς ὀφθαλμὸν ἀποφαίνειν, εἰ δὲ τὸ φῶς, ὥσπερ καλόν ἐστιν νόμιζε, πῶς τὸν ἥλιον αὐτὸν παρεῖδε; τῶν δὲ ἄλλων ἡ μὲν περὶ θεῶν καὶ δαιμόνων ἀπόκρισις, θράσος ἔχει καὶ κίνδυνον, ἀλογίαν δὲ καὶ πολλὴν ἡ περὶ τῆς τύχης. οὐ γὰρ ἂν μετέπιπτε ῥᾳδίως, οὕτως ἰσχυρότατον οὖσα τῶν ὄντων καὶ ῥωμαλεώτατον, οὐ μὴν οὐδὲ θάνατος κοινόν ἐστιν, οὐ γάρ ἐστι πρὸς τοὺς ζῶντας, ἀλλ' ἵνα μὴ δοκῶμεν εὐθύνειν τὰς τῶν ἑτέρων, ἰδίας ἀποφάσεις, ταῖς ἐκείνου παραβάλλωμεν, ἐμαυτὸν δὲ παρέχω πρῶτον εἰ βούλεται νειλόξενος ἐρωτᾶν καθ' ἕκαστον. ὡς οὖν ἐγίνοντο τότε, κἀγὼ νῦν διηγήσομαι τὰς

ἀποκρί

* ἀνεπίληπτον aut ἀνεπίπληκτον

ἀποκρίσεις, καὶ τὰς ἐρωτήσεις, τί πρεσβύτατον, θεὸς ἔφη Θάλης. ἀγέννητον γάρ ἐστι. τί μέγιστον, τόπος. τἄλλα μὲν γὰρ ὁ κόσμος, τὸν δὲ κόσμον οὗτος περιέχει. τί κάλλιστον, κόσμος. πᾶν γὰρ τὸ κατὰ τάξιν, τούτου μέρος ἐστί. τί σοφώτατον, χρόνος. τὰ μὲν γὰρ εὕρηκεν οὗτος ἤδη, τὰ δὲ εὑρήσει. τί κοινότατον, ἐλπίς. καὶ γὰρ οἷς ἄλλο μηδὲν, αὕτη πάρεστι. τί ὠφελιμώτατον, ἀρετή. καὶ γὰρ τἄλλα τῷ χρῆσθαι καλῶς, ὠφέλιμα ποιεῖ. τί βλαβερώτατον, κακία. καὶ γὰρ τὰ πλεῖστα βλάπτει παραγινομένη. τί ἰσχυρότατον, ἀνάγκη. μόνον γὰρ ἀνίκητον. τί ῥᾷστον, τὸ κατὰ φύσιν. ἐπεὶ πρὸς ἡδονάς γε πολλάκις ἀπαγορεύουσιν. ἀποδεξαμένων δὲ πάντων τὸν Θάλην, ὁ Κλεόδημος εἶπεν, τοιαῦτα ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνασθαι βασιλεῦσιν ὦ Νειλόξενε προσήκει. ὁ δὲ περιπίνων τὴν θάλατταν Ἀμάσιδι βάρβαρος, ἐδεῖτο τῆς Πιττακοῦ βραχυλογίας, ᾗ πρὸς Ἀλυάττην ἐχρήσατο προστάττοντά τι καὶ γράφοντα Λεσβίοις, ὑπερήφανον ἀποκρινάμενος οὐδὲν, ἀλλ' ἢ μόνον κελεύσας κρόμμυα καὶ θερμὸν ἄρτον ἐσθίειν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Περίανδρος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν ἔθος ἦν ὦ Κλεόδημε τοιαύτας ἀλλήλοις ἀπορίας προβάλλειν. ἀκούομεν γὰρ ὅτι καὶ πρὸς τὰς Ἀμφιδάμαντος ταφὰς εἰς Χαλκίδα, τῶν τότε σοφῶν οἱ δοκιμώτατοι ποιηταὶ συνῆλθον, ἦν δὲ ὁ Ἀμφιδάμας ἀνὴρ πολιτικὸς, καὶ πολλὰ πράγματα παρασχὼν Ἐρετριεῦσιν ἐν ταῖς περὶ Ληλάντου μάχαις ἔπεσεν, ἐπεὶ δὲ τὰ παρεσκευασμένα τοῖς ποιηταῖς ἔπη χαλεπὴν καὶ δύσκολον ἐποίει τὴν

κρίσιν, διὰ τὸ ἐφάμιλλον, ἥτε δόξα τῶν ἀγωνιστῶν ὁμήρου καὶ ἡσιόδου πολλὴν ἀπορίαν μετὰ αἰδοῦς τοῖς κρίνουσι παρεῖχεν, ἐτράποντο πρὸς τοιαύτας ἐρωτήσεις, καὶ προὔβαλομεν ὥς φησι λέσχης, μοῦσά μοι ἔννεπ' ἐκεῖνα τὰ μήτ' ἐγένοντο πάροιθεν, μήτ' ἔσται μετόπισθεν. ἀπεκρίνατο δὲ ἡσίοδος ἐκ τοῦ παρατυχόντος, ἀλλ' ὅταν ἀμφὶ διὸς τύμβῳ καναχήποδες ἵπποι ἅρματα συντρίψωσιν ἐπειγόμενοι περὶ νίκης, καὶ διὰ τοῦτο λέγεται μάλιστα θαυμασθεὶς τοῦ τρίποδος τυχεῖν. τί δὲ ταῦτα ὁ κλεόδημος εἶπε διαφέρει τῶν εὐμήτιδος αἰνιγμάτων, ἃ ταύτῃ μὲν ἴσως οὐκ ἀπρεπές ἐστι παίζουσαν καὶ διαπλέκουσαν ὥσπερ ἑταῖραι ζώνια, καὶ κεκρυφάλους προβάλλειν ταῖς γυναιξὶν, ἄνδρας δὲ νοῦν ἔχοντας ἔν τινι σπουδῇ τίθεσθαι, γελοῖον. ἡ μὲν οὖν εὔμητις ἡδέως ἂν εἰποῦσά τι πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐφαίνετο, κατέσχεν ἑαυτὴν ὑπ' αἰδοῦς, καὶ ἀνεπλήσθη τὸ πρόσωπον ἐρυθήματος. ὁ δὲ αἴσωπος, οἷον ἀμυνόμενος ὑπὲρ αὐτῆς, οὐ γελοιότερον οὖν εἶπε τὸ μὴ δύνασθαι ταῦτα διαλύειν; οἷόν ἐστιν ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν ἡμῖν τοῦ δείπνου προὔβαλεν, ἄνδρα εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα, τί τοῦτ' ἐστὶν ἔχοις ἂν εἰπεῖν; ἀλλ' οὐδὲ μαθεῖν δέομαι ἔφη ὁ κλεόδημος. καὶ μὴν οὐδεὶς ἔφη σοῦ μᾶλλον οἶδεν, οὐδὲ ποιεῖ βέλτιον, εἰ δὲ ἀρνῇ, μάρτυρας ἔχω σικυωνίας. ὁ μὲν οὖν κλεόδημος ἐγέλασε, καὶ γὰρ ἐχρῆτο μάλιστα ταῖς σικυωνίαις τῶν καθ' αὑτὸν ἰατρῶν, καὶ δόξαν οὐχ ἥκιστα τὸ βοήθημα τοῦτο δι' ἐκεῖνον ἔσχηκε. μνησίφιλος δὲ ὁ ἀθηναῖος ἑταῖρος ὢν καὶ ζηλωτὴς σόλωνος,

ἐγώ

ἐγώ τοι εἶπεν ὦ περίανδρε τὸν λόγον ἀξιῶ καθάπερ
τὸν οἶνον μὴ πλουτίνδην, μὴ δὲ ἀριστίνδην, ἀλλ' ἐξί-
σου πᾶσιν ὥσπερ ἐν δημοκρατίᾳ νέμεσθαι καὶ κοινὸν εἶναι,
τῶν δὲ ἄρτι περὶ ἀρχῆς καὶ βασιλείας εἰρημένων οὐδὲν ἡ-
μῖν τοῖς δημοτικοῖς μέτεστιν, ὅθεν οἰόμεθα δεῖν πά-
λιν ἕκαστον ὑμῶν περὶ πολιτείας ἰσονόμου γνώμην τινὰ
συμβαλέσθαι ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ σόλωνος. ἐδόκει
δὴ ταῦτα ποιεῖν, καὶ πρῶτος ὁ σόλων, ἀλλ' ἀκήκοας μὲν
εἶπεν ὦ μνησίφιλε μετὰ πάντων ἀθηναίων ἣν ἔχω
γνώμην περὶ πολιτείας, εἰ δὲ βούλει καὶ νῦν ἀκούειν,
δοκεῖ μοι πόλις ἄριστα πράττειν καὶ μάλιστα σώζειν δη-
μοκρατίαν, ἐν ᾗ τὸν ἀδικήσαντα τοῦ ἀδικηθέντος οὐ-
δὲν ἧττον οἱ μὴ ἀδικηθέντες προβάλλονται καὶ κολά-
ζουσιν. δεύτερος δὲ ὁ Βίας ἔφησε, κρατίστην εἶναι δημο-
κρατίαν, ἐν ᾗ πάντες ὡς τύραννον φοβοῦνται τὸν νόμον,
ἐπὶ τούτῳ Θάλης τὴν μήτε πλουσίους ἄγαν, μήτε πένη-
τας ἔχουσαν πολίτας. μετὰ δὲ τοῦτον ὁ ἀνάχαρσις ἐν ᾗ τῶν
ἄλλων ἴσων ὁριζομένων, ἀρετῇ τὸ βέλτιον ὁρίζεται,
καὶ κακίᾳ τὸ χεῖρον. πέμπτος κλεόβουλος ἔφη μάλιστα
σωφρονεῖν δῆμον, ὅπου τὸν ψόγον μᾶλλον οἱ πολι-
τευόμενοι δεδοίκασιν, ἢ τὸν νόμον. ἕκτος δὲ πιττα-
κός, ὅπου τοῖς πονηροῖς οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν, καὶ τοῖς ἀγα-
θοῖς ἔξεστιν ἄρχειν. μεταβαλὼν δὲ ὁ χίλων ἀπεφήνατο
τὴν μάλιστα νόμων, ἥκιστα δὲ ῥητόρων ἀκούουσαν, πολι-
τείαν ἀρίστην εἶναι. τελευταῖος δὲ πάλιν ὁ περίανδρος
ἐπικρίνων, ἔφη δοκεῖν αὐτῷ πάντα ἐπαινεῖν δημο-
κρατίαν τὴν ὁμοιοτάτην ἀριστοκρατίᾳ. τέλους δὲ καὶ τού-
του τοῦ λόγου λαβόντος, ἠξίουν ἐγὼ καὶ περὶ οἴκου, ἢ χρη-

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

στον, εἶπεν ὦ ἄνδρες ἡμῖν, βασιλείας μὲν καὶ πόλεις ὀλίγοι κυβερνῶσιν, ἑστίας δὲ πᾶσιν ἡμῖν καὶ οἴκου μέτεστι. γελάσας οὖν ὁ αἴσωπος οὐκ, εἴγε τῶν πάντων, ἔφη καὶ ἀνάχαρσιν, ἀριθμεῖς, τούτῳ γὰρ οἶκος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ σεμνύνεται τῷ ἄοικος εἶναι χρῆσθαι ἁμάξῃ καθάπερ τὸν ἥλιον ἐν ἅρμασι λέγουσι περιπολεῖν, ἄλλοτε ἄλλην ἐπινεμόμενον τοῦ οὐρανοῦ χώραν. καὶ ὁ ἀνάχαρσις διὰ τοῦτό τοι εἶπεν ἢ μόνος ἢ μάλιστα τῶν θεῶν ἐλεύθερός ἐστι, καὶ αὐτόνομος, καὶ κρατεῖ πάντων, κρατεῖται δὲ ὑπ' οὐδενὸς, ἀλλὰ βασιλεύει καὶ ἡνιοχεῖ, πλὴν σέ γε λέληθε τὸ ἅρμα αὐτοῦ, ὡς ὑπερφυὲς κάλλει καὶ μεγέθει θαυμαστόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἂν παίζων ἐπὶ γέλωτι παρέβαλες ἐκεῖνο τοῖς ἡμετέροις, οἶκον δέ μοι δοκεῖς ὦ αἴσωπε ταυτὶ τὰ πήλινα καὶ κεράμεα στεγάσματα νομίζειν, ὥσπερ εἰ κοχλίαν ἡγοῖο τὸ κέλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῷον. εἰκότως οὖν σε γέλωτα παρέσχεν ὁ σόλων, ὅτι τὴν κροίσου τὴν οἰκίαν κεκοσμημένην πολυτελῶς θεασάμενος, οὐκ εὐθὺς ἀπεφήνατο τὸν κεκτημένον εὐδαιμόνως οἰκεῖν καὶ μακαρίως, ἅτε δὴ τῶν ἐν αὐτῷ μᾶλλον ἀγαθῶν, ἢ τῶν παρ' αὐτῷ βουλόμενος γενέσθαι θεατής. σὺ δὲ ἔοικας οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ μνημονεύειν ἀλώπεκος ἐκείνη μὲν γὰρ εἰς ἀγῶνα ποικιλίας καταστᾶσα πρὸς τὴν πάρδαλιν, ἠξίου τὰ ἐντὸς αὐτῆς καταμαθεῖν τὸν δικαστὴν, ποικιλωτέρα γὰρ ἐκεῖθεν φανεῖσθαι, σὺ δὲ τὰ τεκτόνων καὶ λιθοξόων ἔργα περινοστῶν οἶκον ἡγούμενος, οὐ τὰ ἐντὸς ἑκάστου καὶ οἰκεῖα, καὶ παῖδας, καὶ γάμους, καὶ φίλους, καὶ θεράποντας, οἷς καὶ ἐν μυρμηκιᾷ τις ἢ νεοττιᾷ

νοῦν

νῦν ἔχουσι καὶ σωφρονοῦσι κοινωνεῖ τῶν ὑπαρχόντων χρηστῶν, οἶκον οἰκεῖ καὶ μακάριον. ἐγὼ μὲν οὖν ἔφη ταῦτα καὶ πρὸς αἴσωπον ἀποκρίνομαι, καὶ πρὸς διοκλῆν συμβάλλομαι, τῶν δὲ ἄλλων ἕκαστος ἀποφαίνεσθαι δίκαιός ἐστι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, οὕτως ὁ σόλων, ἄριστον αὐτῷ δοκεῖ εἶναι οἶκον, ὅπου τὰ χρήματα μή τε κτωμένοις ἀδικία, μή τε φυλάττουσιν ἀπιστία, μή τε δαπανῶσι, μετάνοια πρόσεστιν. ὁ δὲ βίας, ἐν ᾧ τοιοῦτός ἐστιν ὁ δεσπότης δι' αὑτὸν, οἷος ἔξω διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ θάλης, ἐν ᾧ πλείστην ἄγειν τῷ δεσπότῃ σχολὴν ἔξεστιν. ὁ δὲ κλεόβουλος εἰ πλείονας ἔχει τῶν φοβουμένων αὐτὸν τοὺς φιλοῦντας ὁ δεσπότης. ὁ δὲ πιττακὸς εἶπεν ὡς ἄριστος οἶκός ἐστιν ὁ τῶν περιουσιῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων μηδενὸς ἐνδεόμενος. ὁ δὲ χίλων ἔφη, δεῖ μάλιστα βασιλευομένῃ πόλει προσεοικέναι τὸν οἶκον, εἶτα προσεῖπεν, ὅτι λυκοῦργος πρὸς τὸν κελεύοντα δημοκρατίαν ἐν τῇ πόλει καταστῆσαι, πρῶτος ἔφη ποίησον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου δημοκρατίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος ἔσχεν ὁ λόγος τέλος, ἡ μὲν εὔμητις ἐξῆλθε μετὰ τῆς μελίσσης, τῷ δὲ περιάνδρος τῷ χίλωνι προπιόντος εὐμεγέθη κύλικα, τῷ δὲ βίαντι ὁ χίλωνος, ἀρδάλεως ἐπαναστὰς καὶ προσαγορεύσας τὸν αἴσωπον. σὺ δὲ οὐκ ἂν ἔφη διαπέμψαιο δεῦρο τὸ ποτήριον πρὸς ἡμᾶς, ὁρῶν τούτους ὥσπερ τὴν βαθυκλέους κύλικα διαπεμπομένους ἀλλήλοις, ἑτέρῳ δὲ μὴ μεταδιδόντας. καὶ ὁ αἴσωπος ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔφη τὸ ποτήριον δημοτικόν ἐστιν. σόλωνι γὰρ ἐκ πάλαι παράκειται μόνῳ. τὸν οὖν μνησίφιλον προσαγορεύσας ὁ πιττακὸς ἠρώτησε, τί οὐ πίνει ὁ σόλων; ἀλλὰ κατα-

μαρτυρεῖ τῶν ποιημάτων ἐν οἷς γέγραφε. ἔργα δὲ κυπρογενοῦς νῦν μοι φίλα καὶ διονύσου, καὶ μουσῶν, ἃ τίθησ' ἀνδράσιν εὐφροσύνας. ὑποφθάσας δὲ ὁ ἀνάχαρσις, σὲ γοῦν ὦ πιττακὲ, καὶ τὸν σὸν ἐκεῖνον τὸν χαλεπὸν φοβεῖται νόμον, ἐν ᾧ γέγραφας, ἐάν τις οὖν μεθύων ἁμάρτῃ, διπλασίαν ἢ τῷ νήφοντι τὴν ζημίαν. καὶ ὁ πιττακὸς, σὺ δὲ γε εἶπεν οὕτως ἐξύβριζες εἰς τὸν νόμον, ὥς τε πέρυσι καὶ νυνὶ μεθυσθεὶς, ἆθλον αἰτεῖν καὶ στέφανον. τί δ' οὐκ ἔμελλον ἔφη ὁ ἀνάχαρσις τῷ πλεῖον πιόντι προκειμένων ἄθλων, πρῶτος μεθυσθεὶς ἀπαιτεῖν τὸ νικητήριον; ἢ διδάξατέ με ὑμεῖς τί τέλος ἐστὶ τοῦ πολὺν πιεῖν ἄκρατον ἢ τὸ μεθυσθῆναι. τοῦ δὲ πιττακοῦ γελάσαντος, ὁ αἴσωπος λόγον εἶπε τοιοῦτον. λύκος ἰδὼν ποιμένας ἐσθίοντας ἐν σκηνῇ πρόβατον ἐγγὺς προσελθὼν, ἡλίκος ἂν ἦν ἡμῖν θόρυβος, εἰ ἐγὼ τοῦτο ἐποίουν. καὶ ὁ χίλων ὀρθῶς ἔφη αἴσωπος ἠμύνατο, μικρὸν ὄπισθεν ἐπιστομισθεὶς ὑφ' ἡμῶν, εἶτα νῦν ὁρῶν ἑτέρους τὸν μνησιφίλου λόγον ὑφῃρηκότας, μνησίφιλος γὰρ ᾔτηθη τὴν ὑπὲρ σόλωνος ἀπόκρισιν, καὶ λέγω ὁ μνησίφιλος εἶπεν, εἰδὼς ὅτι σόλωνι δοκεῖ πάσης τέχνης καὶ δυνάμεως ἀνθρωπίνης τε καὶ θείας ἔργον εἶναι τὸ γινόμενον μᾶλλον, ἢ δι' οὗ γίνεται, καὶ, τὸ τέλος, ἢ τὰ πρὸς τὸ τέλος. ὑφάντης γὰρ ἂν οἶμαι χλαμύδα ποιῆσαι μᾶλλον ἔργον αὐτοῦ καὶ ἱμάτιον, ἢ κανόνων διάθεσιν καὶ ἀνέγερσιν ἀγνύθων, χαλκεύς τε κόλλησιν σιδήρου καὶ στόμωσιν πελέκεως μᾶλλον, ἢ τι τῶν ἕνεκα τούτου γινομένων ἀναγκαίων, οἷον ἀνθράκων ἐκζωπύρησιν, ἢ λατύ-

ἢ λατύπης παρασκευήν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχιτέκτων μέμψαιτ' ἂν ἡμᾶς ἔργον αὐτοῦ μὴ ναῦν μηδὲ οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ τρυπῆσαι ξύλα καὶ φυρᾶσαι πηλόν, αἱ δὲ μοῦσαι καὶ παντάπασιν, εἰ νομίζομεν αὐτῶν ἔργον εἶναι κιθάραν καὶ αὐλοὺς, ἀλλὰ μὴ τὸ παιδεύειν τὰ ἤθη, καὶ παρηγορεῖν τὰ πάθη τῶν χρωμένων μέλεσι καὶ ἁρμονίαις. οὐκοῦν οὐδὲ τῆς ἀφροδίτης ἔργον ἐστὶ συνουσία καὶ μῖξις, οὐδὲ τοῦ διονύσου μέθη καὶ οἶνος, ἀλλ' ἣν ἐμποιοῦσι διὰ τούτων φιλοφροσύνην, καὶ πόθον, καὶ ὁμιλίαν ἡμῖν, καὶ συνήθειαν πρὸς ἀλλήλους. ταῦτα γὰρ ἔργα θεῖα καλεῖ σόλων, καὶ ταῦτά φησιν ἀγαπᾶν καὶ διώκειν μάλιστα πρεσβύτης γενόμενος. ἔστι δὲ τῇ μὲν πρὸς γυναῖκας ἀνδρῶν ὁμοφροσύνης, καὶ φιλίας δημιουργὸς ἡ ἀφροδίτη, τοῖς σώμασιν ὑφ' ἡδονῆς ἅμα συμμιγνύουσα καὶ συντήκουσα τὰς ψυχὰς, τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ μὴ πάνυ συνήθεσι, μηδὲ ἄγαν γνωρίμοις, ὁ διόνυσος ὥσπερ ἐν πυρὶ τῷ οἴνῳ μαλάσσων τὰ ἤθη καὶ ἀνυγραίνων ἀρχὴν ἵνα συγκράσεως πρὸς ἀλλήλους καὶ φιλίας ἐνδίδωσιν· ὅταν δὲ τοιοῦτοι συνέλθωσιν ἄνδρες, οἵους ὁ περίανδρος ὑμᾶς παρακέκληκεν, οὐθὲν ἔργον ἐστὶν οἶμαι κύλικος, οὐδὲ οἰνοχόης, ἀλλ' αἱ μοῦσαι καθάπερ κρατῆρα νηφάλιον ἐν μέσῳ προθέμεναι τὸν λόγον, ᾧ πλεῖστον ἡδονῆς, ἀλλὰ καὶ παιδιᾶς καὶ σπουδῆς ἔνεστιν, ἐγείρουσι τούτῳ καὶ κατάρδουσι καὶ διαχέουσι τὴν φιλοφροσύνην, ἐῶσαι τὰ πολλὰ τὴν οἰνοχόην ἀτρέμα κεῖσθαι κρατῆρος ὕπερθεν, ὅπερ ἀπηγόρευσεν ἡσίοδος ἐν τοῖς πίνειν μᾶλλον ἢ διαλέγεσθαι, δυνα-

μένοις. εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι γε καρηκομόωντες ἀχαιοὶ δαιτρὸν πίνωσι, σὸν δὲ πλεῖον δέπας ἕστηκεν. ἐπεὶ τάς γε προπόσεις αὐτὰς ἔφη πυνθάνομαι λέγειν τοὺς παλαιοὺς, ὥδεινον ὡς ὅμηρος ἔφη, καὶ μετρητὸν ἑκάστου πίνοντος, εἶτα ὥσπερ αἶγας μερίδας μεταδιδόντας αὐτῷ πλησίον. εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ μνησιφίλου, χερσίας ὁ ποιητὴς, ἀφεῖτο γὰρ ἤδη τῆς αἰτίας, καὶ διήλλακτο τοῦ περιάνδρου νεωστὶ χίλωνος δεηθέντος, ἆρα οὖν ἔφη καὶ τοῖς θεοῖς ὁ ζεὺς ὥσπερ τοῖς ἀριστεῦσιν ὁ ἀγαμέμνων μετρητὸν ἔχει τὸ ποτὸν, ὅτι πρόπινον ἀλλήλοις ἑστιώμενοι παρ' αὐτῷ; καὶ ὁ κλεόδημος σὺ δὲ ὦ χερσία εἶπεν, εἰ τὴν ἀμβροσίαν τοῦ διὰ πελειάδες τινὲς κομίζουσιν, ὡς ὑμεῖς λέγετε, τὰς πλαγκτὰς ὑπερπετομένας χαλεπῶς καὶ μόλις, οὐ νομίζεις καὶ τὸ νέκταρ αὐτῷ δυσπόριστον εἶναι καὶ σπάνιον. ὥς γε φείδεσθαι καὶ περιέχειν ἑκάστῳ ταμιευόμενον; καὶ ἴσως εἶπεν ὁ χερσίας, ἀλλ' εἰ γε πάλιν οἰκονομίας λόγος γέγονε; τίς ἂν ὑμῶν φράσειεν ἡμῖν τὸ ἀπολειπόμενον, ἀπολείπεται δὲ οἶμαι κτήσεώς γε λαβεῖν μέτρον αὐταρχοῦς καὶ ἱκανῆς ἐσομένης. καὶ ὁ κλεόβουλος, ἀλλὰ τοῖς μὲν σοφοῖς ἔφη τὸ μέτρον ὁ νόμος δέδωκε. πρὸς δὲ τοὺς φαύλους ἐρῶ λόγον τῆς ἐμῆς μητρὸς, ὃν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εἶπεν. ἔφη γὰρ τὴν σελήνην δεῖσθαι τῆς ἑαυτῆς μητρὸς, ὅπως αὐτῇ χιτώνιον ὑφάνῃ, σύμμετρον, τὴν δὲ εἰπεῖν, καὶ πῶς σύμμετρον ὑφήνω, νῦν μὲν γὰρ ὁρῶ σε πανσέληνον, αὖθις δὲ μηνοειδῆ, ποτὲ δὲ ἀμφίκυρτον, οὕτω δὴ ὦ φίλε χερσία καὶ πρὸς ἄνθρωπον ἀνόητον καὶ φαῦλον οὐδέν ἐστι μέτρον οὐ-

σίας,

σίας, ἄλλοτε γὰρ ἄλλως δεῖ ταῖς χρείαις, διὰ τὰς
ἐπιθυμίας καὶ τὰς τύχας, ὥσπερ ὁ αἰσώπου κύων,
ὅν οὑτωσί φασιν ἐν τῷ χειμῶνι συστρεφόμενον, καὶ συ-
σπειρώμενον διὰ τὸ ῥῖγος οἰκίαν ποιεῖν διανοεῖσθαι,
θέρους δ' αὖ πάλιν ἐκτεταμμένον καθεύδοντα φαί-
νεσθαι μέγαν ἑαυτῷ, καὶ μήτε ἀναγκαῖον ἡγεῖσθαι,
μήτε μικρὸν ἔργον οἰκίαν περιβάλλεσθαι τοσαύτην. ἢ
γὰρ οὐχ ὁρᾷς εἶπεν ὦ χερσία, καὶ σοὺς μικροὺς νῦν μὲν εἰς
μικρὰ κομιδῇ συστέλλοντας ἑαυτοὺς ὡς στρογγύλως
καὶ λακωνικῶς βιωσομένους, νῦν δ' εἰ μὴ τὰ πάντων
ἔχουσιν ἰδιωτῶν ἅμα καὶ βασιλέων ὑπ' ἐνδείας
ἀπολεῖσθαι νομίζοντας; ὡς οὖν ὁ χερσίας ἀπεσιώ-
πησεν, ὑπολαβὼν ὁ κλεόδημος, ἀλλὰ καὶ σοὺς σο-
φοὺς εἶπεν ὑμᾶς ὁρῶμεν ἀνίσοις μέτροις τὰς κτήσεις
νενομημένας πρὸς ἀλλήλους ἔχοντας. καὶ ὁ κλεόβου-
λος, ὁ γάρ τοι νόμος εἶπεν ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ὡς
ὑφάντης ἑκάστῳ τὸ πρέπον ὑμῶν καὶ τὸ μέτριον καὶ
ἁρμόττον ἀποδίδωσι, καὶ σὺ καθάπερ τῷ νόμῳ τῷ
λόγῳ τρέφων καὶ διαιτῶν καὶ φαρμακεύων τοὺς κά-
μνοντας, οὐκ ἴσον ἑκάστῳ, τὸ δὲ προσῆκον ἀπονέμεις
ἅπασιν. ὑπολαβὼν δ' ὁ ἄρδαλος, ἆρ' οὖν ἔφη καὶ
τὸν ἑταῖρον ἡμῶν, σόλωνος δὲ ξένον ἐπιμενίδην,
νόμος τις ἀπέχεσθαι τῶν ἄλλων σιτίων κελεύει, τῆς
δ' ἀλίμου δυνάμεως, ἣν ἡδονὴν αὐτὸς συντίθησιν
μικρὸν εἰς τὸ στόμα λαμβάνοντα διημερεύειν ἀνά-
ριστον, καὶ ἄδειπνον. ἐπιστήσαντος δὲ τοῦ λόγου τὸ συμ-
πόσιον, ὁ μὲν θαλῆς ἐπισκώπτων, εὖ φρονεῖν ἔφη
τὸν ἐπιμενίδην, ὅτι μὴ βούλεται πράγματα ἔχειν
ἀλεῖν

ἄλλων τὰ σιτία, καὶ πέττων ἑαυτῷ καθάπερ Πιττακός. ἐγὼ γοῦν εἶπε τῆς ξένης ἤκουον ᾀδούσης πρὸς τὴν μύλην, ἐν λέσβῳ γενόμενος, ἄλει μύλα ἄλει. καὶ γὰρ πιττακὸς ἄλει μεγάλας μιτυλήνας βασιλεύων. ὁ δὲ σόλων ἔφη θαυμάζειν τὸν ἄρδαλον, εἰ τὸν νόμον οὐκ ἀνέγνωκε τῆς διαίτης τοῦ ἀνδρὸς ἐν τοῖς ἔπεσι τοῦ ἡσιόδου γεγραμμένον. ἐκεῖ γάρ ἐστιν ὁ πρῶτος ἐπιμενίδῃ σπέρματα τῆς τροφῆς ταύτης παρασχὼν, καὶ ζητεῖν διδάξας, ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. οἴει γὰρ ὁ περίανδρος εἶπε τὸν ἡσίοδον ἐννοῆσαί τι τοιοῦτον, οὐκ ἐπαινέτην ὄντα φειδοῦς, ἀεὶ, καὶ πρὸς τὰ λιτότατα τῶν ὄψων ὡς ἥδιστα παρακαλεῖν ἡμᾶς; ἀγαθὴ μὲν γὰρ ἡ μαλάχη βρωθῆναι, γλυκὺς δὲ ὁ ἀνθέρικος. τὰ δ' ἄλιμα ταῦτα καὶ ἄδιψα φάρμακα μᾶλλον ἢ σιτία, πυνθάνομαι καὶ μέλι καὶ τυρόν τινα βαρβαρικὸν λέγεσθαι καὶ σπέρματα πάμπολλα τῶν ὑποριζῶν. πῶς οὖν οὐκ ἐν τῷ ἡσιόδῳ τὸ πηδάλιον ὑπὲρ καπνοῦ κείμενον. ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο, καὶ ἡμιόνων ταλαεργῶν, εἰ τοσαύτης δεήσει παρασκευῆς. θαυμάζω δὲ σοῦ τὸν ξένον ὦ σόλων, εἰ δηλίοις ἔναγχος ποιησάμενος τὸν μέγαν καθαρμὸν, οὐχ ἱστόρησε παρ' αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν κομιζόμενα τῆς πρώτης ὑπομνήματα τροφῆς καὶ δείγματα μετὰ ἄλλων καὶ αὐτοφυῶν μαλάχην καὶ ἀνθέρικον, ὧν εἰκός ἐστι καὶ τὸν ἡσίοδον προξενεῖν ἡμῖν τὴν λιτότητα καὶ ἀφέλειαν. οὐ ταῦτα ἔφη μόνα ὁ ἀνάχαρσις, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑγίειαν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν λαχάνων ἑκάτερον ἐπαινεῖται. καὶ ὁ

κλεόδη

κλεόδημος ὀρθῶς ἔφη λέγεις. ἰατρὸς γὰρ ἡσίοδος ὡς δῆλός ἐστιν, οὐκ ἀμελῶς οὐδὲ ἀπείρως περὶ διαίτης καὶ κράσεως οἴνου καὶ ἀρετῆς ὕδατος καὶ λουτροῦ καὶ γυναικῶν διαλεγόμενος, καὶ συνουσίας καιροῦ, καὶ βρεφῶν καθίσεως, ἀλλ' ἡσιόδου μὲν ἐμοὶ δοκεῖ δικαιότερον αἴσωπος αὑτὸν ἀποφαίνειν μαθητὴν ἢ ἐπιμενίδης. τούτῳ γοῦν ἀρχὴν τῆς καλῆς ταύτης, καὶ ποικίλης καὶ πολυγλώσσου σοφίας ὁ πρὸς τὴν ἀηδόνα λόγος τοῦ ἱέρακος παρέσχηκεν. ἐγὼ δ' ἂν ἡδέως ἀκούσαιμι σόλωνος. (εἰκὸς γοῦν αὐτὸν πεπύσθαι πολὺν χρόνον ἀθήνησιν ἐπιμενίδῃ συγγενόμενον) ὅτι δὴ παθὼν ἢ σοφιζόμενος τὴν τοιαύτην ἦλθε δίαιταν. καὶ ὁ σόλων ἔφη τί δὲ τοῦτ' ἐκεῖνον ἐρωτᾶν ἔδει. δῆλον γοῦν ἦν ὅτι τῶν μεγίστου ἀγαθῶν καὶ κρατίστου δεύτερόν ἐστι τὸ δεῖσθαι τροφῆς βραχυτάτης, ἢ εἰ τὸ μέγιστον οὐδοκεῖ τὸ μὴ δὲ ὅλως τροφῆς δεῖσθαι. οὐδαμῶς ὁ κλεόδημος ἔμοιγε εἶπεν, εἰ δεῖ τὸ φαινόμενον εἰπεῖν, καὶ μάλιστα παρακειμένης τραπέζης ἦν, ἀναιροῦσι αἰρομένης τροφῆς φιλίων θεῶν βωμὸν καὶ ξενίων. ὡς δὲ θαλῆς λέγει τῆς γῆς ἀναιρεθείσης σύγχυσιν τὸν ὅλον ἕξειν κόσμον, οὕτως οἴκου διάλυσίς ἐστι, συναναιρεῖται γοῦν αὐτῇ πῦρ ἑστιοῦχον, ἑστία, κρατῆρες, ὑποδοχαί, ξενισμοί, φιλανθρωπότατα καὶ πρῶτα κοινωνήματα πρὸς ἀλλήλους, μᾶλλον δὲ σύμπας ὁ βίος, εἴ τι διαγωγή τίς ἐστιν ἀνθρώπου πράξεων ἔχουσα διέξοδον, ὧν ἡ τῆς τροφῆς χρεία καὶ παρασκευὴ τὰς πλείστας παρακαλεῖ. δεινὸν μὲν οὖν ὦ ἑταῖρε καὶ τὸ γεωργίας αὐτῇ. διαλυομένη γὰρ αὖθις, ἀπολείπει γῆν

ἡμῖν

ἡμῖν ἄμορφον καὶ ἀκάθαρτον ὕλης ἀκάρπου καὶ ῥευμάτων πλημμελῶς φερομένων ὑπὸ ἀργίας ἀνάπλεων, συναπόλλυσι δὲ καὶ τέχνας πάσας καὶ ἐργασίας ὧν ἔξαρχός ἐστι, καὶ παρέχει βάσιν καὶ ὕλην, καὶ τὸ μηδὲν εἶναι ταύτης ἐκποδὼν γενομένης. καταλύονται καὶ τιμαὶ θεῶν, ἡλίῳ δὲ μικρὰν, ἔτι δὲ ἐλάττω σελήνῃ χάριν αὐγῆς μόνον καὶ ἀλέας ἀνθρώπων ἐχόντων, ὀμβρίῳ δὲ Διῒ, καὶ προηροσίᾳ Δήμητρι, καὶ φυταλμίῳ Ποσειδῶνι, ποῦ βωμός ἐστι, ποῦ δὲ θυσία, πῶς δὲ χαριδότης ὁ Διόνυσος, εἰ δεησόμεθα μηδενὸς ὧν δίδωσι, τί δὲ θύσομεν, ἢ σπείσομεν, τίνος δὲ ἀπαρξόμεθα. πάντα γὰρ ταῦτα τῶν μεγίστων ἀνατροπὴν καὶ σύγχυσιν ἔχει πραγμάτων. ἡδονῆς δὲ πάσης μὲν περιέχεσθαι καὶ πάντως, ἀλόγιστόν ἐστι, πᾶσαν δὲ φεύγειν καὶ πάντως, ἀναίσθητον. τῇ μὲν οὖν ψυχῇ ἑτέραις πισὶν ἡδοναῖς χρῆσθαι κρείττοσιν ὑπαρχέτω, τῷ δὲ σώματι λαβεῖν ἡδονὴν τῆς περὶ τὸ τρέφεσθαι δικαιοτέραν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν, ὅπερ οὐδένα λέληθεν ἀνθρώπων, ταύτην γὰρ ἐν μέσῳ θέμενοι κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις δεῖπνον καὶ τραπέζης, τῇ δὲ ἀφροδισίων νυκτὶ καὶ πολὺ προβάλλονται σκότος, ἡγούμενοι ταύτης τὸ κοινωνεῖν ἀναίσχυντον εἶναι καὶ θηριῶδες, ὡς τὸ μὴ κοινωνεῖν ἐκείνης ἀναίσθητον. ὑπολαβὼν οὖν ἐγὼ, τοῦ Κλεοδήμου διαλιπόντος, ἐκεῖνο δὲ οὐ λέγεις, εἶπον ὅτι καὶ τὸν ὕπνον ἅμα τῇ τροφῇ συνεκβάλλομεν, ὕπνου δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲ ὄνειρός ἐστιν, ἀλλ᾽ οἴχεται τὸ πρεσβύτερον ἡμῖν μαντεῖον, ἔσται δὲ μονοειδὴς ὁ βίος, καὶ τρόπον τι-

νὰ μά

να μάτην τὸ σῶμα περικέηται τῇ ψυχῇ, τὰ πλεῖστα γὰρ αὐτοῦ καὶ κυριώτατα τῶν μερῶν, ὡς ἐπὶ τὴν τροφὴν ὄργανα παρεσκεύασται, καὶ γλῶττα, ὀδόντες, καὶ στόμαχος, ἧπαρ. ἀργὸν γὰρ οὐδὲν οὐδὲ πρὸς ἄλλην συντεταγμένον χρείαν. ὥστε ὁ μὴ δεόμενος τροφῆς, οὐδὲ σώματος δεῖται, τοῦτο δ' ἦν, αὐτὸ αὐτοῦ μὴ δεῖσθαι, σὺν σώματι γὰρ ἡμῶν ἕκαστος, ἡμεῖς μὲν οὖν ἔφην ἐγὼ ταύτας τῇ γαστρὶ συμβολὰς εἰσφέρομεν, εἰ δὲ Σόλων ἤ τις ἄλλος τι κατηγορεῖ, ἀκουσόμεθα. πάνυ μὲν οὖν ἔφη ὁ Σόλων μὴ καὶ τῶν αἰγυπτίων ἀκριτώτεροι φανῶμεν, οἳ τὸν νεκρὸν ἀνατέμνοντες ἔδειξαν πρὸς ἥλιον εἶτ' ἔντερα μὲν εἰς τὸν ποταμὸν κατέβαλον, τοῦ δ' ἄλλου σώματος ἤδη καθαροῦ γεγονότος, ἐπιμέλονται πρὸς γὰρ ὄντι, τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ ὁ τάρταρος. ὡς ἐν ἅδου δεινῶν τινῶν ῥευμάτων, καὶ πνευμάτων ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένων καὶ νεκρῶν, περίπλεως ζῶν γὰρ ἀπ' οὐδενὸς τρέφεται ζῶντος, ἀλλὰ θανατοῦντες τὰ ἔμψυχα καὶ τὰ φυόμενα τῷ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι μετέχοντα τῆς ζωῆς ἀπολλύντες ἀδικοῦμεν, ἀπόλλυται γὰρ ἐξ οὗ πέφυκε τὸ μεταβάλλον εἰς ἄλλο, καὶ πᾶσαν φθείρεται φθορὰν, ὅπως ἂν θατέρου τροφὴ γένοιτο. τὸ δὲ ἀπέχεσθαι σαρκῶν ἐδωδῆς, ὥσπερ ὀρφέα τὸν παλαιὸν ἱστοροῦσι, σόφισμα μᾶλλον ἢ φυγὴ τῶν περὶ τὴν τροφὴν ἀδικημάτων ἐστί. φυγὴ δὲ μία καὶ καθαρμὸς εἰς δικαιοσύνην τέλειος αὐτάρκη καὶ ἀπροσδεῆ γενέσθαι, ᾧ δὲ ἄνευ κακώσεως ἑτέρου τῆς αὐτοῦ σωτηρίαν ἀμήχανον ὁ θεὸς πεποίηκε, τούτῳ τὴν φύσιν

ἀρχὴν

ἀρχὴν ἀδικίας προστίθεικεν. ἆρ' οὖν οὐκ ἄξιον ὦ φίλε συνεκτεμεῖν ἀδικίᾳ κοιλίαν καὶ στόμαχον καὶ ἧπαρ, ἃ καλοῦ μὲν οὐδενὸς αἴσθησιν, οὔτε δ' ὄρεξιν ἐνδίδωσι, σκεύεσι δὲ μαγειρικοῖς οἷα κοπίδες καὶ λέβητες, τὰ δὲ μυλωθρικοῖς καὶ καμίνοις καὶ φρεωρύχοις καὶ μακτηρίοις ἔοικεν. ἀτεχνῶς δὲ τῶν πολλῶν ἴδοι τις ἂν, ὥσπερ ἐν μύλωνι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν ἐγκεκαλυμμένην, περὶ τὴν τῆς τροφῆς χρείαν κυκλοῦσαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἡμεῖς, ἄρτι μὲν οὐκ ἐθεωροῦμεν ἀλλήλους, οὔτε ἠκούομεν, ἀλλ' ἕκαστος ἐγκεκυφὼς, ἐδούλευε τῇ περὶ τὴν τροφὴν χρείᾳ, νυνὶ δὲ παρατεθεισῶν τῶν τραπεζῶν, ἐλεύθεροι γενόμενοι, ὡς ὁρᾷς ἐστεφανωμένοι περὶ λόγους διατρίβομεν, καὶ ἀλλήλοις σύνεσμεν, καὶ σχολὴν ἄγομεν, εἰς τὸ μὴ δεῖσθαι τροφῆς ἐληλυθότες. ἆρ' οὖν ἂν περ ἡ νῦν οὖσα περὶ ἡμᾶς ἕξις, ἄπαυστος διαμένῃ παρὰ πάντα τὸν βίον, οὐκ ἀεὶ σχολὴν ἕξομεν ἀλλήλοις, μὴ δὲ δεδιότες πενίαν, μὴ δὲ εἰδότες πλοῦτον. ὁ γὰρ τῶν περιττῶν ζῆλος, εὐθὺς ἀκολουθεῖ, καὶ συνοικίζεται τῇ χρείᾳ τῶν ἀναγκαίων. ἀλλ' οἴεται δεῖν τροφὴν εἶναι Κλεόδημος, ὅπως τράπεζαι καὶ κρατῆρες ὦσιν, ἃ Δήμητρι καὶ Κόρῃ θύεται ἔτι. ἕτερος δέ τις ἀξιούτω μάχας εἶναι καὶ πόλεμον, ἵνα καὶ τείχη καὶ νεωσοίκους καὶ ὁπλοθήκας ἔχωμεν, καὶ θύωμεν ἑκατομφόνια, καθάπερ φασὶ νόμον εἶναι μεσσηνίοις, ἄλλον δὲ πρὸς τὴν ὑγίειαν οἶμαι χαλεπαίνειν, δεινὸν γὰρ εἰ μηδενὸς νοσοῦντος, οὐ στρωμνῆς ἔτι μαλακῆς ὄφελος, οὐ κλίνης, οὐκ Ἀσκληπιῷ θύσομεν, οὐκ ἀποτροπαίοις, ἰατρικὴ δὲ μετὰ

ὀργάνων καὶ φαρμάκων ἀπόκειται, τοσοῦτον ἀχρεῖος
καὶ ἀπόθετος, ἢ τί ταῦτα ἐκείνων διαφέρει, καὶ
γὰρ ἡ τροφὴ λιμοῦ φάρμακον προσάγεται, καὶ θερα-
πεύειν αὐτοὺς λέγονται πάντες οἱ τρεφόμενοι δίαιταν,
οὐχ ὡς ἡδύ τι καὶ μακαρισμένον, ἀλλ' ὡς ἀναγ-
καῖον ὂν τῇ φύσει πράττοντες. ἐπεὶ λύπας τε
πλείονας οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῆς τροφῆς τῶν ἡδονῶν γινομένας
καταριθμῆσαι, μᾶλλον δὲ ἡ μὲν ἡδονὴ καὶ τόπον
ἔχει βραχὺν ἐν τῷ σώματι, καὶ χρόνον οὐ πολύν,
ἡ δὲ περὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀσχολία καὶ δυσχέρεια,
τί δεῖ λέγειν, ὅσων αἰσχρῶν καὶ ὀδυνηρῶν ἡμᾶς
ἐμπίπλησιν, οἶμαι γοῦν εἰς τοσαῦτα βλέψαντα τὸν
Ὅμηρον ἀποδείξει χρῆσθαι περὶ θεῶν τοῦ μὴ ἀπο-
θνήσκειν, τῷ μὴ τρέφεσθαι, οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ' οὐ πί-
νουσ' αἴθοπα οἶνον, τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνα-
τοι καλέονται, ὡς μὴ μόνον τοῦ ζῆν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπο-
θνήσκειν τὴν τροφὴν ἐφόδιον οὖσαν, ἐκ ταύτης γοῦν
αἱ νόσοι, συστρεφόμεναι τοῖς σώμασιν, οὐκ ἔλαττον
ἐνδείας κακὸν ἔχουσι τὴν πλήρωσιν, πολλάκις δὲ καὶ
μεῖζον ἡμῖν ἔργον τοῦ πέψαι τροφὴν, καὶ συναγα-
γεῖν, καὶ καταναλῶσαι, καὶ τὸ διαφορῆσαι πάλιν εἰς
τὸ σῶμα παραγινομένην. ἀλλ' ὥσπερ εἰ διαποροῖεν
αἱ Δαναΐδες τίνα βίον βιώσονται, καὶ τί πράξουσιν
ἀπαλλαγεῖσαι τῆς περὶ τὸν πίθον λατρείας καὶ πλη-
ρότητος, οὕτω διαποροῦμεν ἡμεῖς, εἰ γένοιτο παύσα-
σθαι φοροῦντας εἰς τὴν σάρκα τὴν ἄθυρον, ἐκ γῆς ἅμα
καὶ θαλάττης τοσαῦτα, τί πράξομεν, ἀπειρίᾳ τῶν
καλῶν τὸν μετὰ τοῖς ἀναγκαίοις στέργοντες βίον. ὥσπερ

οὖν οἱ δουλεύσαντες ὅταν ἐλευθερωθῶσιν, ἃ πάλαι
τοῖς δεσπόταις ἔπραττον ὑπηρετοῦντες, ταῦτα πράτ-
τουσιν αὑτοῖς καὶ δι' αὑτούς, οὕτως ἡ ψυχὴ νῦν μὲν
τρέφει τὸ σῶμα πολλοῖς πόνοις καὶ ἀσχολίαις, εἰ δὲ
ἀπαλλαγείη τῆς λατρείας, αὐτὴν δήπουθεν ἐλευθέ-
ραν γενομένην θρέψει καὶ βιώσεται εἰς αὐτὴν ὁρῶσα
καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὐδενὸς περισπῶντος οὐδὲ ἀπάγοντος.
τὰ μὲν οὖν ῥηθέντα περὶ τροφῆς ὦ νίκαρχε ταῦτ'
ἦν. ἔτι δὲ τοῦ σόλωνος λέγοντος, εἰσῆλθε γοργίας ὁ
περιάνδρου ἀδελφός, ἐτύγχανε γὰρ εἰς ταίναρον ἀ-
πεσταλμένος ἔκ τινων χρησμῶν τῷ ποσειδῶνι θυσίαν
καὶ θεωρίαν ἀπάγων, ἀσπαζομένων δ' ἡμῶν αὐτὸν,
καὶ τοῦ περιάνδρου προσαγαγομένου καὶ φιλήσαντος,
καθίσας παρ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης, ἀπήγγειλεν ἄτ-
τα δὴ πρὸς μόνον ἐκεῖνον. ὁ δὲ ἠκροᾶτο πολλὰ πά-
σχοντι πρὸς τὸν λόγον ὅμοιος ὤν, τὰ μὲν γὰρ ἀχθό-
μενος, τὰ δὲ ἀγανακτῶν ἐφαίνετο, πολλάκις δὲ ἀ-
πιστῶν, εἶτα θαυμάζων, τέλος δὲ γελάσας πρὸς ἡ-
μᾶς, Βούλομαι μὲν ἔφη πρὸς τὸ παρὸν φράσαι τὸ
προσηγγελμένον. ὀκνῶ δὲ ἀκούσας θαλέω ποτὲ εἰπόν-
τος, ὅτι δεῖ τὰ μὲν εἰκότα λέγειν, τὰ δὲ ἀμήχανα
σιωπᾶν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Βίας, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἔφη
θάλεω τὸ σοφόν ἐστιν, ὅτι δεῖ τοῖς ἐχθροῖς καὶ περὶ
τῶν πιστῶν ἀπιστεῖν, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ ἄπιστα πι-
στεύειν, ἐχθροὺς μὲν, ἐγὼ ἡγοῦμαι, τοὺς πονηροὺς καὶ
ἀνοήτους, φίλους δὲ τοὺς χρηστοὺς καὶ φρονίμους, αὐτοῦ κα-
λοῦντος. οὐκοῦν ἔφη λεκτέον εἰς ἅπαντας ὦ γοργία,
μᾶλλον δὲ ᾀστέον τοὺς νέους τούτους διθυράμβους
ὑπερ

ὑπερφθεγγόμενον ὃν ἥκεις λόγον ἡμῖν κομίζων. ἔφη τοίνυν γοργίας, ὅτι τῆς θυσίας ἐφ' ἡμέρας τρεῖς συντελεσθείσης ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τῇ τελευταίᾳ παννυχίδος οὔσης, καὶ χορείας τινὸς καὶ παιδιᾶς πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, ἡ μὲν σελήνη κατέλαμπεν εἰς τὴν θάλατταν, οὐκ ὄντος δὲ πνεύματος ἀλλὰ νηνεμίας καὶ γαλήνης, πόρρωθεν ἀφεωρᾶτο φρίκη κατιοῦσα παρὰ τὴν ἄκραν, ἀφρόν τινα καὶ ψόφον ἀγοῦσαν ὑπὸ ῥοθίῳ περὶ αὐτὴν πολὺν, ὥστε πάντας ἐπὶ τὸν τόπον οὗ προσέμελλε καταδραμεῖν θαυμάζοντας, πρὶν δὲ εἰκάσαι τὸ προσφερόμενον ὑπὸ τάχους, δελφῖνες ὤφθησαν, οἱ μὲν ἀθρόοι πέριξ κυκλοῦντες, οἱ δὲ ὑφηγούμενοι τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τὸ λειότατον, ἄλλοι δ' ἐξόπισθεν, οἷον παρέποντες, ἐν μέσῳ δὲ ἀνεῖχεν ὑπὲρ τῆς θαλάσσης ὄγκος ἀσαφὴς καὶ ἄσημος, ὀχουμένου σώματος μέχρις οὗ συνάγοντες, εἰς αὐτὸ καὶ συνεποκείλαντες, ἐξέθηκαν ἐπὶ τὴν γῆν ἄνθρωπον ἔμπνουν καὶ κινούμενον, αὐτοὶ δὲ πάλιν πρὸς τὴν ἄκραν ἀναφερόμενοι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐξήλλοντο παίζοντες ὑφ' ἡδονῆς τινος ὡς ἔοικε καὶ σκιρτῶντες. ἡμῶν δὲ ὁ γοργίας ἔφη, πολλοὶ μὲν διαταραχθέντες ἔφυγον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὀλίγοι δὲ μετ' ἐμοῦ θαρρήσαντες προσελθεῖν ἐγνώρισαν ἀρίονα τὸν κιθαρῳδὸν αὐτὸν, τοὔνομα φθεγγόμενον αὐτοῦ, καὶ τῇ στολῇ καταφανῆ γινόμενον, τὸν γὰρ ἐναγώνιον ἐτύγχανεν ἀμπεχόμενος κόσμον, ᾧ κιθαρῳδῶν ἐχρήσατο. κομίσαντες οὖν ἐπὶ σκηνὴν αὐτὸν οὐδὲν εἶχε κακὸν, ἀλλ' ἢ διὰ τάχος καὶ ῥοῖζον ἐφαίνετο τῆς φορᾶς ἐκ-

λελυμένος καὶ κεκμηκὼς, ἠκούσαμεν λόγον ἄπιστον ἅπασι, πλὴν ἡμῶν τῶν θεασαμένων τὸ τέλος. ἔλεγε γὰρ ἀρίων ὡς πάλαι μὲν ἐγνωκὼς ἐκ τῆς ἰταλίας ἀπαίρειν, περιάνδρου δὲ γράψαντος αὐτῷ προθυμότερος γενόμενος, ὁλκάδος κορινθίας παραφανείσης εὐθὺς ἐπιβὰς ἀναχθείη, μετρίῳ δὲ πνεύματι χρωμένων, αἴσθοιτο τοὺς ναύτας ἐπιβουλεύοντας ἀνελεῖν αὐτὸν, εἶτα καὶ παρὰ τοῦ κυβερνήτου πύθοιτο λάθρα μηνύσαντος, ὡς τῇ νυκτὶ τοῦτο δρᾶν αὐτοῖς εἴη δεδογμένον. ἔρημος οὖν ὢν βοηθείας καὶ ἀπορῶν, ὁρμῇ τινι χρήσαιτο δαιμονίῳ, τὸ μὲν σῶμα κοσμῆσαι, καὶ λαβεῖν ἐντάφιον αὐτῷ τὸν ἐναγώνιον ἔτι ζῶν κόσμον, ᾆσαι δὲ καὶ τῷ βίῳ τελευτῶν, καὶ μὴ γενέσθαι κατὰ τοῦτο τῶν κύκνων ἀγεννέστερος. ἐσκευασμένος οὖν καὶ προειπὼν, ὅτι προθυμία τις αὐτὸν ἔχει τὸν νόμον διελθεῖν τὸν πυθικὸν ὑπὲρ σωτηρίας αὐτοῦ καὶ τῆς νεὼς καὶ τῶν ἐμπλεόντων, καταστὰς παρὰ τὸν τοῖχον ἐν πρύμνῃ καί τινα θεῶν πελαγίων ἀνάκλησιν προανακρουσάμενος ᾄδοι τὸν νόμον, καὶ ὅσον οὔπω μεσοῦντος αὐτοῦ καταδύοιτο μὲν ὁ ἥλιος εἰς τὴν θάλατταν, ἀναφαίνοιτο δὲ ἡ πελοπόννησος. οὐκέτ' οὖν τῶν ναυτῶν τὴν νύκτα περιμενόντων, ἀλλὰ χωρούντων ἐπὶ τὸν φόνον, ἰδὼν ξίφη γεγυμνωμένα, καὶ παρακαλυπτόμενον ἤδη τὸν κυβερνήτην, ἀναδραμὼν ῥίψειεν ἑαυτὸν ὡς δυνατὸν ἦν μάλιστα πόρρω τῆς ὁλκάδος, πρὶν δὲ ὅλον καταδῦναι τὸ σῶμα, δελφίνων ὑποδραμόντων ἀναφέροιτο, μεστὸς ὢν ἀπορίας καὶ ἀγνοίας καὶ ταραχῆς τὸ πρῶτον. ἐπεὶ

δὲ ῥᾳ

δὲ ῥαςώνη τῆς ὀχήσεως ἦν, καὶ πολλοὺς ἑώρα ἀθροιζομένους περὶ αὐτὸν δελφῖνας καὶ διαδεχομένους, ὡς ἀναγκαῖον ἐν μέρει λειτούργημα καὶ προσῆκον πᾶσιν, ἡ δὲ ὁλκὰς ἀπολειφθεῖσα πόρρω τοῦ τάχους αἴσθησιν παρεῖχε, μήτε τοσοῦτον ἔφη δέους πρὸς θάνατον αὐτῷ, μήτε ἐπιθυμίας τοῦ ζῆν, ὅσον δὲ φιλοτιμίας ἐγγενέσθαι πρὸς τὴν σωτηρίαν, ὡς θεοφιλὴς ἀνὴρ φανείη, καὶ λάβοι περὶ θεῶν δόξαν βέβαιον, ἅμα δὲ καθορῶν τὸν οὐρανὸν ἀςέρων περίπλεων, καὶ τὴν σελήνην ἀνίσχουσαν εὐφεγγῆ καὶ καθαράν, ἑςώσης δὲ πάντη τῆς θαλάσσης ἀκύμονος, ὥσπερ τρίβον ἀνασχιζόμενον τοῦ δρόμου, διανοεῖσθαι πρὸς αὐτόν, ὡς οὐκ ἔςιν εἷς ὁ τῆς Δίκης ὀφθαλμός, ἀλλὰ πᾶσι τούτοις ἐπισκοπεῖ κύκλῳ ὁ θεὸς τὰ πραττόμενα περὶ γῆν τε καὶ θάλατταν. τούτοις δὲ δὴ τοῖς λογισμοῖς ἔφη τὸ κάμνον αὐτῷ βαρυνόμενον ἤδη τοῦ σώματος ἀναφέρεσθαι, καὶ τέλος ἐπεὶ τῆς ἄκρας ἀπαντώσης ἀποτόμου καὶ ὑψηλῆς δύπως φυλαξάμενοι καὶ κάμψαντες, ἐν χρῷ γῆν ἐνήχοντο τὴν γῆν ὥσπερ εἰς λιμένα σκάφος ἀσφαλὲς κατάγοντες, παντάπασιν αἰσθέσθαι θεοῦ κυβερνήσει γεγονέναι τὴν κομιδήν. ταῦτα ὁ Γοργίας ἔφη, τοῦ Ἀρίονος εἰπόντος, ἠρόμην αὐτὸν ὅπου τὴν ναῦν οἴεται καταχθήσειν, ὁ δὲ πάντως μὲν εἰς Κόρινθον, πολὺ μέν τοι καθυστερεῖν, αὐτὸν γὰρ ἑσπέρας ἐκπεσόντα πεντακοσίων οὐ μεῖον οἴεσθαι δρόμον σταδίων κομισθῆναι, καὶ γαλήνην εὐθὺς κατασχεῖν, οὐ μὴν ἀλλ' ἑαυτὸν ὁ Γοργίας ἔφη πυθόμενον τοῦ τε ναυκλήρου τοὔνομα, καὶ

τοῦ κυβερνήτου, καὶ τῆς νεὼς τὸ παράσημον, ἐκπέμψαι πλοῖα καὶ στρατιώτας τὰς κατάρσεις παραφυλάξοντας, τὸν δ' ἀρίονα μετ' αὐτοῦ κομίζειν ἀποκεκρυμμένον, ὅπως μὴ προαισθόμενοι τὴν σωτηρίαν διαφύγοιεν. ὄντως οὖν ἐοικέναι θείᾳ τύχῃ πρᾶγμα. παρεῖναι γὰρ αὐτὸς ἅμα δεῦρο καὶ πυνθάνεσθαι τῆς νεὼς κεκρατημένης ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, συνειλῆφθαι τοὺς ἐμπόρους καὶ ναύτας. ὁ μὲν οὖν περίανδρος ἐκέλευσεν εὐθὺς ἐξαναστάντα τὸν γοργίαν εἰς φυλακὴν ἀποθέσθαι τοὺς ἄνδρας, οὗ μηδεὶς αὐτοῖς πρόσεισι, μὴ δὲ φράσει τὸν ἀρίωνα σεσωσμένον. ὁ δ' αἴσωπος ἀλλ' ὑμεῖς ἔφη, χλευάζετε τοὺς ἐμοὺς κολοιοὺς καὶ κόρακας εἰ διαλέγονται, δελφῖνες δὲ τοιαῦτα νεανιεύονται, ἄλλο τι λέγομεν ἔφην ὦ αἴσωπε, τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ πιστευομένῳ καὶ γραφομένῳ παρ' ἡμῖν πλέον ἢ χίλια ἔτη διαγέγονε, καὶ ἀπὸ τῶν ἰνοῦς καὶ ἀθάμαντος χρόνων. ὁ δὲ σόλων ὑπολαβὼν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὦ διόκλεις, ἐγγὺς θεῶν ἔστω καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀνθρώπινον δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τὸ τοῦ ἡσιόδου πάθος, ἀκήκοας γὰρ ἴσως τὸν λόγον. οὐκ ἔγωγε εἶπεν ἀλλὰ μὴν ἄξιον πυθέσθαι. μιλησίου γὰρ ὡς ἔοικεν ἀνδρὸς ᾧ ξενίας ἐκοινώνει ἡσίοδος καὶ διαίτης ἐν λοκροῖς τῇ τοῦ ξένου θυγατρὶ κρύφα συγγενομένου καὶ φωραθέντος, ὑποψίαν ἔσχεν ὡς γνοὺς ἀπ' ἀρχῆς καὶ συνεπικρύψας τὸ ἀδίκημα μηδενὸς ὢν αἴτιος, ὀργῆς δὲ καιρῷ καὶ διαβολῇ περιπεσὼν ἀδίκως, ἀπέκτειναν γὰρ αὐτὸν οἱ τῆς παιδίσκης ἀδελφοὶ περὶ τὸ λοκρικὸν νέμειον ἐνεδρεύσαντες, καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀκόλουθον ᾧ τρωΐλος

ἦν

ἣν ὄνομα. τῶν δὲ σωμάτων εἰς τὴν θάλασσαν ἀφεθέντων, τὸ μὲν τοῦ τρωίλου εἰς τὴν δάφνον ποταμὸν ἔξω φερόμενον, ἐπεσχέθη περικλύστῳ χοιράδι μικρὸν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀνεχούσῃ, καὶ μέχρι νῦν τρωΐλος ἡ χοιρὰς καλεῖται, τῶν δὲ ἡσιόδου τὸν νεκρὸν εὐθὺς ἀπὸ γῆς ὑπολαβοῦσα δελφίνων ἀγέλη πρὸς τὸ ῥίον ἐκόμιζε, καὶ τὴν μολυκρίαν. ἐτύγχανε δὲ λοκροῖς ἡ τῶν ῥίων καθεστῶσα θυσία καὶ πανήγυρις, ἣν ἄγουσιν ἔτι νῦν περιφανῶς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον. ὡς δὲ ὤφθη προσφερόμενον τὸ σῶμα θαυμάσαντες, ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τὴν ἀκτὴν κατέδραμον, καὶ γνωρίσαντες, ἔτι πρόσφατον νεκρὸν, ἅπαντα δεύτερα τοῦ ζητεῖν τὸν φόνον ἐποιοῦντο, διὰ τὴν δόξαν τοῦ ἡσιόδου, καὶ τοῦτο μὲν ταχέως ἔπραξαν εὑρόντες τοὺς φονεῖς, αὐτούς τε γὰρ κατεπόντισαν ζῶντας, καὶ τὴν οἰκίαν κατέσκαψαν. ἐτάφη δὲ ὁ ἡσίοδος πρὸς τῷ νεμείῳ, τὸν δὲ τάφον οἱ πολλοὶ τῶν ξένων οὐκ ἴσασιν, ἀλλ᾽ ἀποκέκρυπται ζητούμενος ὑπ᾽ ὀρχομενίων ὥς φασι βουλομένων κατὰ χρησμὸν ἀνελέσθαι τὰ λείψανα, καὶ θάψαι παρ᾽ αὐτοῖς. εἴπερ οὖν οὕτως ἔχουσιν οἰκείως καὶ φιλανθρώπως πρὸς τοὺς ἀποθανόντας, ἔτι μᾶλλον εἰκὸς δήπου τοῖς ζῶσι βοηθεῖν, καὶ μάλιστα κηληθέντες αὐλοῖς, ἢ τισι μέλεσι, τοῦτο γὰρ ἤδη πάντες ἴσμεν, ὅτι μουσικῇ τὰ ζῷα ταῦτα χαίρειν καὶ διώκειν, καὶ παρανήχεσθαι τοῖς ἐλαυνομένοις πρὸς ᾠδὴν καὶ αὐλὸν ἐν εὐδίᾳ πορείας τερπόμενα, χαίρει δὲ καὶ νήξεσι παίδων, καὶ κολύμβοις ἁμιλλᾶται, διὸ καὶ νόμος ἀδείας ἄγραφός ἐστιν αὐτοῖς, θηρᾷ γὰρ οὐδεὶς

ὅτι λυμαίνεται, πλὴν ὅταν ἐν δικτύοις γινόμενοι κακουργῶσι περὶ τὴν ἄγραν, πληγαῖς κολάζοντες καθάπερ παῖδας ἁμαρτάνοντας. μέμνηται δὲ καὶ περὶ λεσβίων ἀνδρῶν ἀκούσας σωτηρίαν τινὰ κόρης ὑπὸ δελφῖνος ἐκ θαλάσσης γενέσθαι λεγομένην ἀκριβῶς, ἀλλ' ὁ πιττακὸς ἔνδοξον εἶναι καὶ μνημονευόμενον ὑπὸ πολλῶν τὸν λόγον. χρησμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς οἰκίζουσι λέσβον ὅταν ἕρματι πλέοντες προστύχωσιν ὃ καλεῖται μεσόγειον, τότε ἐνταῦθα ποσειδῶνι μὲν ταῦρον, ἀμφιτρίτῃ δὲ καὶ νηρηίσι ζῶσαν καθιέναι παρθένον. ὄντων οὖν ἀρχηγετῶν ἑπτὰ καὶ βασιλέων, ὀγδόου δὲ τοῦ ἐχελάου πυθοχρήστου τῆς ἀποικίας ἡγεμόνος, οὗτος μὲν ἠίθεος ἦν, ἐκ τῶν δὲ τι ἑπτὰ κληρουμένων. ὅσοι ἄγαμοι παῖδες ἦσαν καταλαμβάνει μητέρα σμινθέως ὁ κλῆρος, ἣν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ κοσμήσαντες, ὡς ἐγένοντο κατὰ τὸν τόπον, ἔμελλον εὐξάμενοι καθήσειν, ἔτυχε δέ τις ἐρῶν αὐτῆς τῶν συμπλεόντων, οὐκ ἀγεννὴς ὡς ἔοικε νεανίας, οὗ καὶ τὸ ὄνομα διαμνημονεύουσιν ἔναλον, οὗτος ἀμήχανόν τινα τοῦ βοηθεῖν τῇ παρθένῳ προθυμίαν ἐν τῷ τότε πάθει λαβὼν παρὰ τὸν καιρὸν ὥρμησε, καὶ περιπλακεὶς ὁμοῦ συγκαθῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. εὐθὺς μὲν οὖν φήμη τις οὐκ ἔχουσα τὸ βέβαιον, ἄλλως δὲ πείθουσα πολλοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, διῳκήθη περὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ κομιδῆς, ὕστερον δὲ χρόνῳ ἔναλόν φασιν ἐν λέσβῳ φανῆναι καὶ λέγειν, ὡς ὑπὸ δελφίνων φορηθεὶς διὰ θαλάσσης ἐκπέσοιεν ἀβλαβῶς εἰς τὴν ἤπειρον. ἔστι δὲ ἄλλα θειότερα τού-

των

τῶν ἐκπλήττοντα καὶ κηλοῦντα τοὺς πολλούς, διη-
γεῖσθαι. πάντως δὲ πίστιν ἔργον παρασχεῖν, κύματος
καὶ ἠλιβάτου περὶ τὴν νῆσον αἰρομένου καὶ τῶν ἀνθρώ-
πων ἀπαντῆσαι δεδιότων μόνον θαλάττῃ, ἐπε-
λθεῖν πολύποδας αὐτῷ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ ποσειδῶνος,
ὧν τοῦ μεγίστου λίθον κομίζοντος λαβεῖν τὸν γόργον,
καὶ ἀναθεῖναι, καὶ τοῦτον εἰ καλοῦμεν. καθόλου δὲ εἶ-
πεν, εἴ τις οἶδεν ἡ διαφορὰν ἀδυνάτου καὶ ἀσυνή-
θους, καὶ παραλόγου καὶ παραδόξου, μάλιστ' ἂν εἴης ὦ
χίλων, καὶ μήτε πιστεύων ὡς ἔτυχε, μήτε ἀπιστῶν,
τὸ μηδὲν ἄγαν, ὡς σὺ προσέταξας, διαφυλάττων.
μετὰ δὲ τοῦτον ὁ ἀνάχαρσις εἶπεν, ὅτι τοῦ θάλεω κα-
λῶς ὑπολαμβάνοντος ἐν πᾶσιν εἶναι τοῖς κυριωτά-
τοις μέρεσι τοῦ κόσμου, καὶ μεγίστοις ψυχήν, οὐκ ἄξιόν
ἐστι θαυμάζειν, εἰ τὰ κάλλιστα πράττεται θεοῦ γνώ-
μῃ. ψυχῆς γὰρ ὄργανον τὸ σῶμα, θεοῦ δὲ ἡ ψυχή.
καὶ καθάπερ σῶμα πολλὰς μὲν ἐξ αὑτοῦ κινήσεις
ἔχει, τὰς δὲ πλείστας καὶ καλλίστας ὑπὸ ψυχῆς, οὕτως
αὖ πάλιν ἡ ψυχή, τὰ μὲν ὑφ' ἑαυτῆς κινουμένη
πράττει τὰ δὲ ὑπὸ θεῷ παρέχει χρωμένῳ, κατευ-
θύνειν καὶ τρέπειν ἑαυτὴν ἡ βούλοιτο, πάντων ὀργά-
νων εὐτρεπέστατον οὖσα, δεινὸν γὰρ εἶπεν εἰ πῦρ μὲν
ὄργανόν ἐστιν καὶ πνεῦμα καὶ ὕδωρ καὶ νέφη καὶ ὄμ-
βροι, δι' ὧν πολλὰ μὲν σώζει τε καὶ τρέφει, πολλὰ
δὲ ἀπόλλυσι καὶ ἀναιρεῖ, ζῴοις δὲ χρῆται πρὸς οὐδὲν
ἁπλῶς οὐδέτι τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένων, ἀλλὰ
μᾶλλον εἰκὸς ἐξηρτημένων τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ὑ-
πουργεῖν, καὶ συμπαθεῖν ταῖς τοῦ θεοῦ κινήσεσιν ἢ

ἐπιτιθέμενος, Αἴαντος ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο, τὴν δ' Ὀδυσσεία τοῦ μηδὲν ἄγαν ἐπαινέτην ὑπὲρ Διομήδει παρακελεύεσθαι, Τυδείδη μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτε τι νείκει. τὴν δ' ἐγγύην οἱ μὲν ἄλλοι λοιδορεῖν αὐτὸν ὡς πρᾶγμα δείλαιον καὶ μάταιον οἴονται, λέγοντα δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγυάασθαι. Χερσίας δ' οὑτοσί φησι τὴν ἄτην ὑπὸ τοῦ Διὸς ῥιφῆναι τῇ ἐγγύῃ παραγινομένην, ἣν ἐγγυησάμενος ὁ Ζεὺς ἐσφάλη περὶ τῆς τοῦ Ἡρακλέους γενέσεως. ὑπολαβὼν δ' ὁ Σόλων, οὐκοῦν ἔφη καὶ τῷ σοφωτάτῳ πιστεύτεον Ὁμήρῳ; νὺξ δ' ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι, σπείσαντες οὖν Μούσαις καὶ Ποσειδῶνι, καὶ Ἀμφιτρίτῃ διαλύωμεν, εἰ δοκεῖ, τὸ συμπόσιον; τοῦτο ἔσχεν ὦ Νίκαρχε πέρας ἡ τότε συνουσία.

ΤΕΛΟΣ.

PLVTARCHI CHAERONEI PHILOSOPHI, HISTORICIQ. CLARISSIMI

DE SVPERSTITIONE, LIBELLVS.

Gulielmo Plantio Cenomanno Medico, interprete.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1552.

GVLIELMVS PLANTIVS D. MORLETO MVSAEO APVD HELVETIOS REGIS LEGATO S. P. D.

QVEM *Plutarchi de Superſtitione libellum, quia tibi eius placuiſſet lectio tuo nomine emiſſurum me promiſeram, iam emitto, fidemq; meam libero. Quam rem etſi præſtare teneor, quia obtuli & ultrò ſum pollicitus, tuis tamen in me meritis magis quàm promiſſo & recepto debere me fateor. Ne igitur ingratus ſim potius quàm ne non ſtare promiſsis uidear, quicquid id eſt ſiue promiſsi, ſiue debiti, quod omninò perexiguum eſt, ſi cum tuorum in me collatorum beneficiorum magnitudine conferatur, ſub tui nominis celebritate in publicum prodire permitto. Si qua autem inde ad lectores utilitas eſt peruentura, eam tibi cui debebatur, non mihi qui exolui acceptam referre debebunt. Mihi certè abunde erit ſi tibi uni fuerit ſatisfactum. Benè Vale, meq; in tuorum numero habe.*

PLVTARCHI CHAERONEI DE SVPERSTITIONE LIBELLVS.

Gulielmo Plantio Cenomanno, medico, interprete.

QVVM *hominũ ignorantia & inſcitia ab initio duæ de Dÿs falſæ manauerint opiniones, harum una in multorum animis, ueluti locis quibuſdam aſperis & duris Impietatem inſeuit : in teneris uerò, & mollioribus, & facilioribus Superſtitionem ingenerauit altera. Porrò quum falſum omne iudicium, præſertim ſi de Dÿs agatur, prauum eſſe ſolet, tum uerò Superſtitio uel perturbationis, quam habet, nomine peſsima meritò cenſeri debet. Siquidem animi perturbatio omnis errori, ueluti*

Grauior eſt error qui cõiunctã habet animi perturbationem.

luti morbo inardeſcenti & excrucianti, ſimilis eſt.

Et ut artuum humanorum luxationes deteriores ſunt quæ ulcus habent: ſic grauior quæ cum praua & diſtorta affectione eſt, animi peruerſitas. Indiuidua quis & leuia corpuſcula per aërem uolitantia, rerum primordia eſſe putat. Falſa eſt ea opinio, ſed non lancinans aut pungens ulcus, non pulſantem & differentem dolorem facit. Exiſtimat alius diuitias ſummum bonum eſſe. Mendacium hoc ſuo ueneno animum peruadens, corrumpit & degenerare cogit, permouet nec quieſcere ſinit, ſed habendi cupiditate, ceu œſtro, ſtimulatum per ſaxa præcipitem agit, timoris cruciatu angit, omniq́; loquendi libertate adempta, excruciat & ſolicitat irrequietum. Quid, quod nonnulli Virtutem & Vitium corpus eſſe putant? Turpis profectò ea eſt ignorantia, at fletu & lacrymis minimè proſequenda. Iam uerò aliæ ſunt exiſtimationes & opiniones eiuſmodi:

O miſera Virtus, uerba tantum'ne modò eras?
At ego colebam te uelut facturus aliquod operæ
Pretium, relinquens iniuſtitiam autorem opum,
ualereq́;
Iubens parentem intemperantiam uoluptatum omnium.

Iſtæ, inquam, ſunt ſententiæ, propter quas flendum

ſit

ſit & indignandum. Morbos enim & perturbationes complures, tanquam uermes quoſdam peſtiferos & lumbricos, gignunt in animis hominum. Et, ne à propoſito longius egrediamur, Impietas (quæ nil aliud eſt quàm prauum iudicium, quo nihil beatum, nihil diuinum aut immortale putatur eſſe) in quandam apathiam, id eſt, affectionis erga Prouidentiam omnis uacationem, temeraria quadam cogitatione & numinis diffidentia animum redigere uidetur. Quæ quoniam Deum eſſe non putat, eiuſdem ipſi non pertimeſcendi finis eſſe ſolet. Superſtitionem uerò perturbationis & formidationis plenam opinionem eſſe, quæ hominem afflictet, percellat & abijciat, uel Græcum uerbum oſtendit, Δεισιδαιμονία. Siquidem Superſtitione obligatus Deos exiſtere quidem, ſed carnifices & tortores atque maleficos eſſe credit. Nam impius, quem Græci atheum nominant, aduerſus prouidentiam nullo modo afficitur: qui uerò Superſtitione laborat, mouetur quidem, ſed modo inepto & peruerſo. Illi ſiquidem inuantis, res'ue noſtras curantis dubitationem: huic incommodantis etiam & lædentis Dei opinionem adfert ignorantia. Quo fit, ut impietas falſa ſit de Deo ratiocinatio: Superſtitio ex falſa ratione perturbatio animi profecta. Cæteri quidem certè animi morbi & perturbationes iure uitio dantur:

Δεῖσις ὁ φίλος καὶ δαίμων, quaſi quædam θεοφοβία.

nonnullis tamen celſus, erectus, & leuitate elatus adeſt animus. Suo uerò impetu nulla propè dixerim animi motio, ſtrenuo quidem illo & efficaci deſtituta eſt: ſed commune omnium affectuum uitium, actuoſa quadam appetitione & uiolenta urgere, hucq; aut illuc contorquere rationem. Solus metus audacia iuxtà ac ratione uacans, otioſam, inertem, impeditam, deprehenſamque & perplexam habet partem animi conſideratione uacantem. Vnde Græcis φόβος, id eſt metus, δεῖμα et ταρβος, naturam rei indicantibus nominibus dictus eſt, quaſi αὐτὸς συνδέων ὁμοῦ τὴν ψυχὴν καὶ ταράττων, quòd & perplexum uinctumq; animum teneat, & eundem percellat Omnium uerò maximè ignaua & otioſa Superſtitio remoras anxietatesq; animi, & ſcrupulos multos habet. Non mare horret, bellum non pertimeſcit, qui nauigandi eſt, aut militandi inſolens. A latronibus ſibi non metuit, qui peregrè nunquam proficiſcitur, ſed perpetuò domi ſe continet: non à quadruplatore pauper. Inuidiam non timet priuatus: non, qui apud Galatas agit, terræmotum: nec qui in Aethiopia, Iouis fulmen. Deos uerò qui formidat, omnia timet: terram, mare, aërem, cœlum, tenebras, lumen, ſtrepitum, ſilentium, ſomnium. Iuſtò imperioſiorum dominorum per quietem obliuiſcuntur, ſeruitutem qui ſeruiunt. Vinculorum tædium

dium & moleſtiam uinctis leuat ſomnus. Inflammata uulnera, carnemq́; depaſcentia fœda ulcera, & dolores magni intermittunt ſomni tempus.

O' illecebram ſomni amicam minuere
Valentis ægritudines! ô quàm mihi
Ipſo quidem iucunda ades in tempore!

Hoc Superſtitio proloqui non ſinit. Sola cum ſomno ſolicitudinis & anxietatis inducias non paciſcitur. Non colligendi ſe & confirmandi, non à metu reſpirandi animo dat tempus ullum, reiecta tantiſper & repudiata moleſta illa de Deo opinione: ſed uelut impiorum choro, ſic Superſtitioſorum ſomno ſpectra quædam horrenda, & ſceleratorum laruas, & pœnas quaſdam ultrices fingens ſibi Superſtitio & uerſans, miſeram turbat animam, & dare ſe ſomno & quieti meditantem uarijs interpellat ſomnijs. Quibus ipſe ſe uerberibus animus accipit & punit non aliter, quàm ſi alterius moleſta, grauia & portentoſa quædam iuſſa ſibi capeſſenda duceret. Deinde exurgentes ſomnia fuiſſe non ſentiunt, non rident, non contemnunt, non uana & fictitia eſſe quæ terrere uidebantur, intelligunt: ſed rei falſæ, mali in ſe nihil habentis umbram fugientes, ſe ipſos omnino fallunt, turbant, ſuaq́; in circulatores, ſi in eos fortè inciderint, & impoſtores, & præſtigiatores inſumunt, qui eis illud occinant, Sed te ſi

Circulatores reddidi, qui à Græcis ſignificãtiſsimo nomine ἀγύρται

A 5 phan

dicuntur: qui iidé omnino ethnicis olim fuere, qui hodie D. Virgini, cæteriſq; Diuis ſtipem cogunt tintinnabula geſtantes. Quam cogendæ ſtipis conſuetudiné Romæ ſublatã fuiſſe, quia ĩpleret ſuperſtitione animos, & domos exhauriret, autor eſt Cicero 2. de legib. quã eandem Plato ſimiliter reiicit, tanquã incantationis plenam.

phantaſma terret nocturnum, aut terreſtris Proſerpinæ comeſſator fuiſti, uetulam quampiam mediaſtinam accerſiri iube, teq; in mare merge, humiq; ſedendo diem tranſige. O' Græcia Superſtitione obſtricta! quàm abſurda & barbara inueniſti mala! Lutationes, uolutationes in cœno, ſabbatiſmos, in faciem turpes iactationes, & abiectiones totius corporis, proſtrationes & monſtroſas adorationes? Qui muſicam olim legitimam retinebant, citharœdos iubebant iuſto ore canere: ſic nos erecto & iuſto ore Deos implorandos & precandos eſſe cenſemus: nec extorum aut uiſcerum linguam, an pura & recta ſit, inſpiciendam, ſuam abſurdis nominibus peruertendam & uerbis conſpurcandam barbaris, ipſamq; adeò tum diuinæ, tum patriæ religionis dignitatem uiolandam, atq; probro & dedecore afficiendam eſſe ducimus. Non illepidè alicubi Comicus aduersùs eos, qui lectulos auro & argento inducerent & perpolirent:

Cùm gratis omnibus unicum nobis Dij
Somnum tribuerint, hunc tibi cur ſumptibus
tantis paras?

Itidem in Superſtitioſum dicere poſſumus, Si ſomnum Dij laborum & ſolicitudinum perfugium, ſi ad malorum omnium obliuionem nobis conceſſere, quid hunc tibi carnificem, & miſeram continenter

affli

affligentem animam paras, quæ, ut quietem captet, aliud non habet quò confugiat? Vnum eundemq́; uigilantium mundum eſſe, in ſuum & proprium dormientium quemque diſcedere, autor eſt Heraclitus. At Superſtitioſo communis mundus non eſt. Neq; enim quū uigilat ad ſe reuerſus reſipiſcit, nec, ſi dormiat, tortore unquam & carnifice uacat: ſed ſomniat ratio, ſemper excubat metus: nec ulla interim recipiendi ſui, aut loci mutandi poteſtas datur. Samijs formidabilis erat Polycrates tyrannus, Corinthijs Periander. At iſtos nemo formidabat, qui in ciuitatem liberam & populare imperium retinentem migrare poſſet. Deorum uerò imperium qui tyrannidem quandam eſſe fingit, Deosq́; ipſos tanquam ſeueros quoſdam, triſtesq́; & inexorabiles iudices pertimeſcit, quò migret? quò fugiat? aut quam terræ partem Deorum opinione non imbutam? quod mare? quem mundi angulum aut receſſum inueniat, quò non peruaſerit fama Deorum? Aut ubi gentium, quà terra, quà mare, miſerum te occultes, ubi Deos credas fugere & latêre poſſe? Seruis, quibus libertatis ſpes omnis eſt adempta, lex eſt, quæ uenditionem ſui petere, & dominum faciliore & æquiore permutare permittit. Superſtitio Deorum mutationem neſcit. Quem enim is non metuat Deorum, qui patrios & natales pertimeſcit? qui Ser-

uatores,

uatores, qui indulgentes, faciles & beneuolos horret? eosq; à quibus opulentiam, pronum ſecundarum rerum curſum, concordiam, pacem, ſummamq; bene gerendo & dicendo perfectionem petere ſolemus, ualde perhorreſcit & reformidat? Seruitutem deinde iſti graue infortunium eſſe putant, uulgoq; aiunt: Quàm moleſta tum uiro, tum uxori res eſt & calamitoſa, ſeruitus, præſertim ſi miſeros & pauperes nanciſcatur dominos! At quantò grauiùs cum iis agi putandum, qui nuſquam confugere, nuſquam elabi poſſunt? quibus gentium nuſquàm eſt Aſyliæ ſpes, quoquò ſe uerterint ſemper comitante Deorum metu? Famulus ſiquid in dominum grauiùs admiſerit, ad aram confugere licet. Latronibus quoque perfugia, & ſalutis præſidia & receptacula, templa ſunt complura. Qui perſequentes hoſtes fugiunt, ſi ſtatuam manibus prehenderint, aut templum tetigerint, trepidandi finem faciunt, animumq; recipiunt. Quæ omnia Superſtitioſus pauet maximè, perhorreſcit & reformidat, in quibus auxilij ſpem collocare ſolent, qui atrociſſima & extrema pertimeſcunt mala. Ex locis ſacris Superſtitione laborantem ne auellas, ſiquidem ſatis ibi ſupplicij & pœnarum dat. Sed quid pluribus moror? Omnibus uitæ extremum Mors. At hic Superſtitioni terminus non eſt, ſed uiuendi ſuperat finem,

poſt

poſt uitam longè metum ſtatuens, & cum morte malorum nunquam deſinentium opinionem copulans: quumq́; moleſtijs uitæ, & negotijs defungitur, inde perpetuorum malorum initium ducere ſe putat. Plutonis neſcio cuius profundæ recluduntur ualuæ, flumina, ignis ſimul & Stygis tetra ſoboles, panduntur & in conſpectum ueniunt, & tenebræ uarijs informandis & fingendis formis aptæ, ſpectris quibuſdam replentur formidabiles facies præ ſe ferentibus, diraſq́; & miſerabiles uoces edentibus. Iudices quoq; & tortores, hiatus terræ profundi, receſſusq́; abditi, & tormentorum malorumq́; genus omne refertiſsima terrent penetralia. Sic miſera Superſtitio, quia diuinam in uita ultionem poſſe ſe effugere eſt diffiſa, ipſa ſibi expectanda poſt mortem mala proponit ineuitabilia. Iſtorum nihil adeſt impietati, ſed turpis ineſt ignorantia, &, in tantis rebus horribili cæcitate aut deſpicientia, animæ magna calamitas: nimirùm quæ Dei intelligentiæ, ueluti ex multis facilè præcipui & clariſsimi oculi, magnam fecerit iacturam. Animi uerò uehemens commotio (ut diximus) & ulcus lancinans, conſternatioq́;, abiectio & perturbatio unà cum Deorum opinione Superſtitioſa adſunt. Muſicam feſtiuitatis elegantiæ & concinnitatis autorem, non ad effœminandos animos & aures demulcendas à Dijs conceſſam hominibus

minibus memoriæ prodidit Plato: ſed animæ periodorum & harmoniæ turbationem interdum accidere, & propter Muſicæ et lepôris in corpore abſentiam, motionem quandam uagam & incompoſitā per laſciuiam ſæpe & proteruitatem, in ordinem aptè & decenter uoluentem ſe & circumagentem inſultare petulantiùs. Verùm, ut Pindarus ait,

Quæ non amauit Iupiter,
Vocem Pieridum
Aure mala excipiunt:
Ferociunt etenim magis,
Magisq́; deſipiunt.

Ipſas quoque Tygres, ſi tympanis fortè uicimus perſtrepat locus, percelli eo ſonitu, & in furorem agi, & ad poſtremum ipſas ſe diſcerpere & dilaniare ferunt. Vt cum ijs certè conſultiùs agi uideatur, qui propter ſurditatem, aut aliam quamuis auditus deprauationem omnino Muſica non affici aut moueri contigit. Infortunatus uidebatur Tireſias, quia liberos & familiares non uideret: Longè infortunatiores Athamas & Agaue, ſiquidem eos tanquam Leones & ceruos uidere cogebantur. Inſano & furibundo Herculi liberos profectò non cernere, aut præſentes non ſentire ſatius fuiſſet, quàm aduersùs eos hoſtiliter ſeſe gerere, quos debuit habere chariſſimos. Quid'ni igitur Impij & Superſtitioſi

ſtitioſi tali inter ſe animi amentia & cæcitate differant? ut illi Deos eſſe prorſus non uideant, aut certè contemnant & deſpiciant: hi eſſe quidem credant Deos, ſed pro beneuolis horribiles & formidandos, pro patrijs tyrannos, pro hominum tutoribus & propugnatoribus hoſtes nocentiſſimos, pro deniq; inimitabili facilitate & beneuolentia immanitatem eorum pluſquam belluinam eſſe in animum inducant? Deinde Deos (ſi ipſis placet) chalcotypis, ſtatuarijs & ſcultoribus, ſignorumq; & puparum fictoribus humana forma corpora habere credunt, talesq; fingunt ipſi & ornant, atque uulgò adorandos proponunt. Philoſophos uerò, & ciuilis uitæ prudentes uiros, ſi Dei maieſtatem bonitate & prouidentia, non impotentia & tyrannide æſtimandam eſſe, demonſtrare ipſis pergant, eos deſpectui habent & ludibrio. Quo fit, ut boni à Deo manantis ſenſus Impio nullus, nulla fides, firmáue de Dei beneficentia opinio adſit: ad hanc uerò Dei benignitatem Superſtitioſus turbetur & paueat. Et ut paucis dicam, Impietas qd? *Impietas, aduersùs numen eſt affectionis omnis priuatio, quam apathiam Græci uocant ſummi boni intelligentia uacantem. Superſtitio, perturbationum* Superſtitio quid? *eſt turba, polypathia ijſdem Græcis dicta, quod bonum eſt malum eſſe ſuſpicata. Deos Superſtitione obſtricti ſimul timent et ad eoſdem confugiunt, aſſentantur*

tantur ſimul & cõuitiantur precantur et accuſant. Commune hominum, non etiam Deorum, aduerſis iuxtà ac ſecundis rebus uti: nemini ſiquidẽ hominum unquam fortuna æquabilis perpetuaq; fuit. Dij uerò morborum, & ſenij, & laborum expertes, clamoſam Acherontis effugere traiectionem, ut Pindarus inquit. Res autem & affectiones humanæ ijſdem nunquã, ſed alijs atq; alijs, & identidem uariantibus reguntur & temperantur caſibus. Agedum: ſi placet, in malis & rebus aduerſis Impium cõſidera, eiusq; naturam, & animi affectionem perdiſce. Ea ſi mediocris erit, præſentibus rebus quietè utetur, ſibique auxilia & ſolatia undecunq; poterit quæret.

Si uerò ægrè grauiterq; ferat quid, aut patiatur: in fortunam & caſum omni queritandi & lamentandi cauſa reiecta, per iuſtitiam nihil aut prouidentiam geri, ſed temerè & confusè ſurſum deorſumq; omnes humanas res agi ferriq; uociferabitur. Superſtitioſi longè diuerſa eſt ratio. Huic enim caſus quiuis leuiſsimus eſſe debet, præut magna, grauia, & inexpiabilia ſunt ea mala, quæ ſedens ipſe ſecum reputando adſtruit anxietati animi & ſolicitudini, pauores, ſuſpitiones & trepidationes uarias ſibi ipſe incutiens, omnibusq; lamentis & querelis inceſſens prouidentiam & accuſans. Neq; enim hominum quemquam, non fortunam, non tempora, non

denique

deniqueſeipſum accuſat: ſed Deum ipſum omnium facit reum, ab eoq; in ſe Ἄτα illius, id eſt, noxæ & iræ diuinæ fluxum deriuari & manare profitetur: nec tanquam infortunatum, ſed inuiſum & odioſum Dijs hominem puniri ſe & pœnas dare dicit, atque hæc meritò omnia propterea pati, quia mẽtis ſit particeps. Contrà, Impius ſi ægrotet, ſecum ipſe reputando uarias ciborum ingurgitationes & comeſſationes intempeſtiuas & uinolentias, minimeque ſibi ſeruatam rationem uiuendi præſcriptam, ad hæc labores immodicos, cœliq; & regionis præter conſuetudinem mutationes in memoriam redigit. Deinde ſi regenda fortè Rep. ciuium animos offenderit, aut ad populum infamiæ notam ſuſceperit, aut apud Principem calumnijs in odium & inuidiam uocatus ſit: rationem ſic à ſeipſo eorum quæ ſibi euenere, ſolet repoſcere: Lapſus ubi? quid feci? aut officij quid omiſſum eſt? Superſtitioſo uerò corporis infirma ualetudo omnis, rerumq; iactura, mortes liberorum, aut ſi gerendis magiſtratibus & adminiſtranda Repub. malè & infeliciter res ceſſerint, ſi ſpes fruſtrata ſit: inceſſentis dæmonis ad infligenda uulnera petitio, Deiq; animaduertentis flagra eſſe dicuntur. Quare nec ſi quid mali acciderit, auxiliari, nec malis uenientibus occurrere audet, non eluctari, non mederi, non repugnare, ne Theomachiam meditari, & Gi-

gantum more aduerſus Deos bellum gerere, ipſiſq; ſupplicium infligentibus reniti uideatur: ſed longè ab ægrotante ſummouetur & foras exigitur medicus. Qui ſui officij ægrum admoneat, qui afflictum erigat & ſoletur, ſi fortè adeſt uir philoſophus, domo protinus excluditur. Sine me obſecro, inquit, impium, impurumq; hominem & ſceleſtum, atque Dijs dæmonibusque omnibus inuiſum meritas dare pœnas. Homini, qui nullo unquam in ſe numinis inſtinctu, nullo afflatu, nullo præſenti auxilio Deos eſſe periclitatus eſt: ſi mœrore & triſtitia afficiatur, aut alioqui grauius patiatur, lacrymas ſiſtere et abſtergere poſſis, capillum etiam tundere, & ueſtem adimere. Superſtitioſum uerò hominem quibus compelles uerbis? aut quo modo opem feras laboranti? foris ſedet ſaccum geſtans pro ueſte, aut detritos & uiles quoſdam pannos & laceros. Nudus quoq; ſæpe in luto turpiter uolutatur, palamq; nonnulla ſua errata & peccata confitetur: ut (exempli gratia) quòd de obſonio quodam comederit, aut uino biberit, aut deniq; uiam ingreſſus ſit, quam non permitteret dæmonium. Secundis porrò rebus ſi in otioſum et deſidem fortè inciderit is qui Superſtitione tenetur: domi ferè ſemper deſidens, ineptis & anilibus amuletis onerari ſe & obrui patitur. Siquidem uetulæ ei, tanquam paxillo, ut Bion ait, quicquid undequaq; nactæ

fuerint,

fuerint, appēdunt aptantq́;. Teribazum, quum à Perſis caperetur, Acinacem, ualidum gladium Perſicum ſtrinxiſſe, fortiterq́; depugnaſſe accepimus: quibus tamen teſtatò affirmantibus & clamantibus, id ſe Regis facere mandato, protinus gladium illum uagina condidiſſe, conſtringendasq́; manus tradidiſſe. Quod exemplum aptè ad propoſitum quadrare uidetur. Siquidem alij quibuſcunq; poſſunt armis aduersùs ingruentia depugnant mala, & obluctantur, cæterasq́; moleſtias abs ſe propulſant & deuitant, quam ſibi poſſunt declinandi & amoliendi malorum uiam commíniſcentes. Superſtitioſus neminem audiens, ſed ipſemet ſibi identidem illud repetens, Iſta miſer conſultò páteris, ita nimirùm uolente & iubente Deo: ſpem omnem abijcit, & malis ſe obiectat ingruentibus, fugit, reijcitq́; eos qui parati ſunt ferre auxilium. Parua deniq;, aut certè mediocria mala, maxima & pernicioſa ſibi ipſa reddit Superſtitio. Quum aliquando propter inſomnia quædam antiquus ille Midas deiecto animo & conſternato per dies aliquot fuiſſet, tam grauiter ille ex animi principatu laboraſſe dicitur, ut tauri poto ſanguine ultrò mortem ſibi accelerauerit. Itidem Ariſtodemus Meſſeniorum Rex, auditis bello in Meſſenios canibus luporum inſtar ululantibus, atq; in patrio & auito foco enata Agroſti herbà, quum ha-

rioli iſta pro portentis haberent & timenda dicerent: inde tantam cepiſſe triſtitiam dicitur, ut, quod in magna uitæ deſperatione fieri ſolet, gladio in iugulum adacto necem ſibi ipſe conſciuerit. Sic fortaſſe Niciæ Athenienſium Duci Superſtitione liberari fuiſſet melius, quàm Lunæ deficientis umbræ metu, hoſtibus undiq; eum cingentibus, ſuos à prælio continere, tandemq; unà cum quadraginta hominum partim cæſorum, partim captorum millibus uenire in poteſtatem hoſtium, turpiterq; & inglorìe uitam finire. Neque enim terræ media uniuerſitate collocatæ inter Solem & Lunam certo tempore obiectio formidanda res eſt, ut nec Lunam obſcurari terræ umbra ad eam uſq; perueniente. Verùm Superſtitioſa cæcitas & caligo ſi ſemel hominem occupauerit, rationem turbare & obcæcare poteſt, in ijs maximè rebus, quæ mentis lucem requirunt. At prudens nauclerus aliter ſe tempeſtate futura ſolet comparare.

Cæruleis pelagus iactatur fluctibus actum,
Glomeratur au:ē nebula ſtans circùm in gyrum,
Sæui imbris index.quod uidens gubernator
Et uota nuncupat, Deosq; tutores
Inuocat ut auertant.ita precatusq;
Regit gubernaclum, & remittit antennæ
Pedes. & ad ſe linteum ſimul magnum ac

Recepit,

Recepit, ex mari fugit tenebroſo.

Ante arationem & ſementem Cthonio Ioui & almæ Cæreri agricolam ſtiuam tenentem uota facere iubet Heſiodus. Et Aiacem, inquit Homerus, cum Hectore ſingulari certamine congreſſurum, cæteris Græcis, ut pro ſe Deos precarentur, iuſsiſſe, quo facto, arma ſtatim cepiſſe. Agamemnon quoque, poſtquam ſuis Priami domum oppugnaturis imperaſſet,

Haſtã quiſq; acuat, clypeumq́; accõmodet aptè,

tum ipſe à Ioue poſtulat,

Da Priami ualeam ſubuertere funditùs arcem.

Virtutis enim autor Deus, non ignauiæ ſuaſor hominibus eſſe ſolet. Iudæi uerò, Sabbatum ſi fuerit, albis induti ueſtibus domi ſedent otioſi, atq; hoſtibus ſcalas ad muros applicantibus, mœniaq́; ipſa iam occupantibus, non ſurgere, non domo pedem efferre audent, ſed ibi Superſtitione, quaſi ſagena quapiam, irretiti manent. Talem igitur ſe aduerſis & afflictis, calamitoſisq́; rebus & temporibus gerit Superſtitioſus, quæ Græci ἀβούλητα & περιστατικὰ πράγματα *appellant. Secundis uerò & iucundioribus nihilo Impio melior eſſe uidetur. Iucũdiſsimi hominibus feſti dies, gratæ in templis ſolennes epulæ, gratæ Deorum recordationes, orgiaſmi, id eſt, cæremoniæ et Orgia celebrantium ritus, preces item & ſupplicationes & adorationes Deorum. Si tamen quum*

iſthæc fiunt Impium contempleris inſanum quendam riſum & Sardonium ridere, interdum etiam ſuis inſuſurrare familiaribus, Quàm horribili cæcitate & amentia fuiſſe putatis eos, qui iſta Dijs fieri uoluerunt & inſtituerunt? mali autem prætereà nihil habere comperies. Deorum uerò qui inani & uano metu percellitur, optaret quidem unà ſe iucunditati dare & lætitiæ, ſed exhilarari non poteſt. Tota eodem ciuitas tempore thymiamatis fumat & incenſis odoribus referta flagrat, eodem Superſtitioſi animus & lætis ſimul acclamationibus, & lamentationibus, & ſuſpirijs eſt deditus, pallet coronatus, & medijs ſacrificijs totus timore perterritus contremiſcit, uoce Deos precatur incerta & titubante, tremuliſq; manibus odores incendit. Pythagoram denique ineptiarum & uanitatis, quantum in ſe eſt, facit reum, qui tum beatiſſimos fore nos, quum ad Deos adiremus, dixit. Siquidem peiùs & miſeriùs nunquam angitur ſuperſtitioſus, quàm quum Deorum ædes & templa ingreditur, non aliter metu exanimatus, quàm ſi urſorum antra, aut draconum latibula, aut prægrandium, moleq; ipſa immanium piſcium abſtruſos receſſus ſubiret. Quamobrem mirari ſæpe mihi uenit in mentem eos, qui quam Græci ἀθεότητα dicunt, impietatem eſſe affirmant: τὴν δὲ δεισιδαιμονίαν, id eſt, Superſtitionem autem

Superſtitio ab Impietate uerbo, non etiam re, diſtinguitur.

negant

negant. Quanquam Anaxagoras Impietatis acculatus eſt, quòd Solem lapidem eſſe dixiſſet: Cimerios autem populos impios appellauit nemo, quòd eundem omnino non exiſtere arbitrentur. Quid? qui Deos eſſe negat, Impius cenſeatur: qui uerò tales eſſe putat, quales fingit Superſtitioſus, num ille de Dijs multò peiùs ſentire uideatur? Equidem de me homines dicere malim, nunquam fuiſſe, aut non eſſe omnino Plutarchum, quàm talem de Plutarcho opinionem induiſſe, quòd leuis, inconſtans, & ad iracundiam facilis ſit Plutarchus, quòd propter minima quæq; delicta puniat grauiſſimè, rebuſq; offendatur leuiſſimis. Vt ſi (exempli gratia) ad cœnam inuitans alios, eum prætermiſeris: aut ſi, ſuppeditante otio, ad eius fores non uentitaueris, non ſalutaueris: mirum, ni mordicùs corpus exedat tuum, aut correptum torqueat filium, aut belluam habens noxiam, fructibus immittat, & poma labefactet. Timotheo Dianam Athenis celebranti, & Thyada, Phœbada, Mænada, Lyſſada: id eſt, bacchantem, inſanam, lymphatam, furioſam, appellanti, Cineſias modifex unus ex ſpectatoribus ſurgens, Talis, inquit, tibi contingat filia. De eadem ſimiliter, aut peiùs etiam, Superſtitioſus ſentit: ut, quòd ad laqueum homines adigat, quòd trãquillitate animi fruentem contriſtet, quodq; ſuo ingreſſu ſedata & compoſita turbet & omnia

miſceat, atq; impuro ſicario copulata de curru ſpoliet ad ſe attractos uiatores, & impunè graſſetur. De Apolline uerò, Iunone & Venere nihilo modeſtiùs ſentit, aut æquiùs iudicat: huſce enim horret omnes & pertimeſcit. Sed talibus'ne conuitijs aut maledictis Niobe Dianam inſectata eſt unquam, qualia ſtultis & ineptis hominibus perſuaſit Superſtitio? ut, quæ conuitijs affecta, ſagittis confixerit miſeræ mulierculæ ſex filias, totidemq; puberes filios: tanta impotentem animum, contumeliæq; inſolentem uindictæ exarſiſſe cupiditate, ut nullis alienis malis placari, nullo maleficij genere expleri ſatiarìue potuerit? Nã ſi reuera bili inardeſcente Dea commota malos auerſabatur, ſeque malè audire & conuitijs inceßi dolebat, nec hominum ſtultitiam & ignorantiam riſui habebat & deſpectui: iure profectò indignetur, & iſtis meritò ſuccenſeat, qui tantæ eam crudelitatis & immanitatis falsò accuſant, atque in eam talia ſcribunt, & uulgò iactant:

Hecates abominandã acerbitatem cenſeo impiæ,
Quæ uoce pluſquàm barbara atque belluina dixerit.
Huius ego hepar medium lubenter aßiduo morſu uorem.

Syricam uerò Deam Superſtitio credit tibiarum partem anteriorem exedere, ſi quis àpuas aut mænidas,

das, id eſt, haleculas piſces comederit, fœdiſq; ulceribus corpus replere, hepar deniq; ipſum conſumere.

Quid'ni igitur, ſi Dijs maledicere impium habetur & nefarium, de ipſis quoq; malè & ſentire & iudicare Impietatis plenum eſſe uideatur? aut opinio concepta eius qui maledictis & conuitijs Deos inceſſit, abſurdam uocem proferre non hortetur? Siquidem ipſi maledicentiam, tanquam certum maleuolentiæ argumentum, deſpuimus & auerſamur, iniurioſq; homines & maledicos hoſtium habemus numero, ut perfidos & malè de nobis ſentientes. Quam de Dijs ſententiam Superſtitioſi habeãt, uides, horrendos eos, perfidos, incõſtantes, maleficos, carnifices, immanes, & temerè, leuiq; de re irritabiles & difficiles ſuſpicati. Vnde ſcire licet, odiſſe ſimul & timere Deos eum, qui Superſtitione laboret. Quî enim ipſorum hoſtis non ſit, quos oderit, quos metuat, ſibiq; profecta ab ijs maxima mala, olimq; profectura putet? Nec uerò quenquam mouere debet, quòd ſimul & metuat & adoret, ſacrificetq; & in templis ſedeat. Tyrannos enim ſalutant, amplexantur, quum interim clàm oderint, & uelint interfectos.

Alexandrum Hermolaus obſeruabat & reuerenter colebat: Pauſanias Philippum ſtipabat & officioſè aſſectabatur, Chæreas Caium. Verùm dum iſtos ita comitarentur & cingerent, ſecum quiſque

muſſitabat,

Qualiter acciperem, eſſet ſi mihi tanta poteſtas.

Deos Impius eſſe non credit, idem Superſtitioſus uellet, niſi inuitus eſſe crederet: nam mortem timet. Ei uerò ſi, tanquam Tantalo ad collum appenſo lapide, metu oppreſſo & enecto nonnihil exiſtere & reſpirare daretur, præ ſua profectò Impij conditionem, ut magis liberam & æquiorem, mallet, & beatam iudicaret. Iam Superſtitionis ne minimũ quidem adeſt Impio. Superſtitioſi uerò ſi ſpectes uoluntatem, impius certè quidem fuerit: eo tamen eſt inferior, quia non quod uelit de Dijs ſentiat & opinetur. Ad hæc, Impius nullam Superſtitioni occaſionẽ præbet, nec eam ullo modo fouet, aut adiuuat. At Superſtitio primum naſcenti Impietati initium dare, ac auctæ iam & conſummatæ apologiam ſuppeditare ſolet, minimè quidem ueram illam aut honeſtam, ſed prætextu tamen & cauſſificatione non carentem.

Nam quum in Cœlo nihil homines reprehenſione dignum, nihil in aſtris, nihil in cõmutationibus temporum quadripartitis ad generationem & maturationem frugum, & ad temperationem corporum aptis, eorumq; omnium moderatore & duce Sole, nihil in noctium & dierum uiciſſitudinibus, quarum Sol ſuo circumactu, & uerſatione circa terram aſſidua autor eſſet, animaduerterent: nec in ijs quæ ad

uitam

uitam animantium tuendam, & fructuum generationem pertinent, temerè geri quicquam, ſed ordinatim omnia, & ſuo quæque tempore fieri cernerent: Tali adducta eſt ratione Antiquitas, ut Deos eſſe crederet, eumq́; qui aliter ſentiret, Impietatis damnaret. Verùm tam ea quæ facit & patitur Superſtitio, quàm uerba, corporis geſtus inepti, impoſturæ, faſcinationes, & magicæ præſtigiæ, circulationes, & ad cogendam ſtipem pulſationes, impuræ item luſtrationes, inquinata ſanctimonia, ſcelereq́; obſtricta & contaminata caſtitas, barbara denique & præter iura omnia in templis ſui uerberatio & laceratio fœda: hæc, inquam, & eiuſmodi alia anſam & occaſionem nonnullis calumniandi Deos præbent, melius omnino non eſſe Deos affirmantibus, quàm eos talia approbare, quàm talibus delinıri & gaudere, quamq́; eo uſq; impotentes eſſe, & minima quaq; de re irritabiles & iracundos, ut in uitæ ineunda ratione nihil remittant, non condonent quicquam, ſed rigidè & anxiè omnia ad ultimum uſq; quadrantem exigant. Quid? an non fuiſſet tolerabilius, ſi Galatæ & Scythæ nullam unquam Deorum notitiam, nullam opinionem aut hiſtoriam habuiſſent, quàm tales eos facere, qui cæſorum hominum delectentur ſanguine, eamq́; ſolam immolationem numeris omnibus abſolutam, & longè perfectiſſimam cæremoniam

niam

niam ducere? Carthaginienſibus verò non'ne fuiſſet melius, Critiam aut Dragoram atheos & Impietatis autores accerſere, atq; eorum legibus & placitis nullum Deorum aut Dæmonum ab initio ſtatim admittere, quàm talibus ſacrificijs uti, qualia Saturno faciebant? non, quemadmodùm ait Empedocles, eos qui animantia mactant reprehendens,

Sublatum ſub forma alia pater, antè precatus,
Næ ſtolidus charum natum enecat.

Sed ſcientes & prudentes ipſi ſuos liberos deuotos ſacrificijs mactabant. Qui liberos non haberent, à pauperibus puerulos, veluti agnos aut pullos, ad immolandum redimebant. Adſtabat porrò immitis & dura mater ſine gemitu. Nam ſi illacrymaſſet, aut ingemuiſſet: ſine honore uitam degere, nihiloq; minùs immolari filium eius oportebat. Quinetiam ante ſtatuam tibijs canentium ſono, & tympana pulſantium ſtrepitu perſonabant omnia, ne puerorum, dum mactabantur, eiulatus exaudiri poſſent. Quòd ſi immanium Typhonum aut Gigantum, Dijs cœlo exactis, perferendum nobis eſſet imperium, quibus alijs, obſecrò, illi ſacrificijs delectarentur? aut quas alias ſibi poſcerent cæremonias? Ameſtris Xerxis uxor, uiuos duodecim pro ſe Plutoni homines defoſſos, multaq́ue terra obrutos necauit: quem tamen Plato Græcis ᾅδην, quia perhumanus ipſe & prudens, ac

diuitijs affluens, ſuada quadam, dulciq; & iucunda oratione apud ſe animas detineat, appellatum eſſe tradit. Xenophanes Phyſicus Aegyptios ferijs quibuſdam ſeipſos cædere & lugere conſpicatus, familiariter & amicè admonuit: Heus uos Aegyptij, inquit, ſiquidem ſunt Dij, eos ne lugeatis: ſi uerò ſunt homines, ne ipſis ſacrificaueritis. Verùm nullus tot erroribus, nullus tot perturbationibus ſcatet animi morbus, tamq; contrarias & inter ſe pugnantes opiniones habet, ac Superſtitio. Quare ipſa modis omnibus eſt fugienda, ſed ita, ne eorum more, qui latronum & beſtiarum impetum, aut incendium fugientes, temerè huc atq; illuc præcipites feruntur, in loca quædam deuia, præcipitia, & ſalebroſa incidamus. Ita enim nonnulli Superſtitionem uitant, ut in duram & aſperam Impietatem incurrant, in medio conſiſtentem Pietatem tranſilientes.

Hinc pudeat, pudeat, inquã, iſtos, qui Superſtitionis & ignorãtiæ uelo ſemel reducto, & introſpecta ueritate, poſteà aut reſiliunt, aut præproperè, Pietate tranſmiſſa & ludibrio habita, in alterum migrãt extremũ τὴν ἀθεότητα.

Τέλος, τῷ δὲ μεθερμηνεύσαντι συνεργοῦντος θεοῦ.

